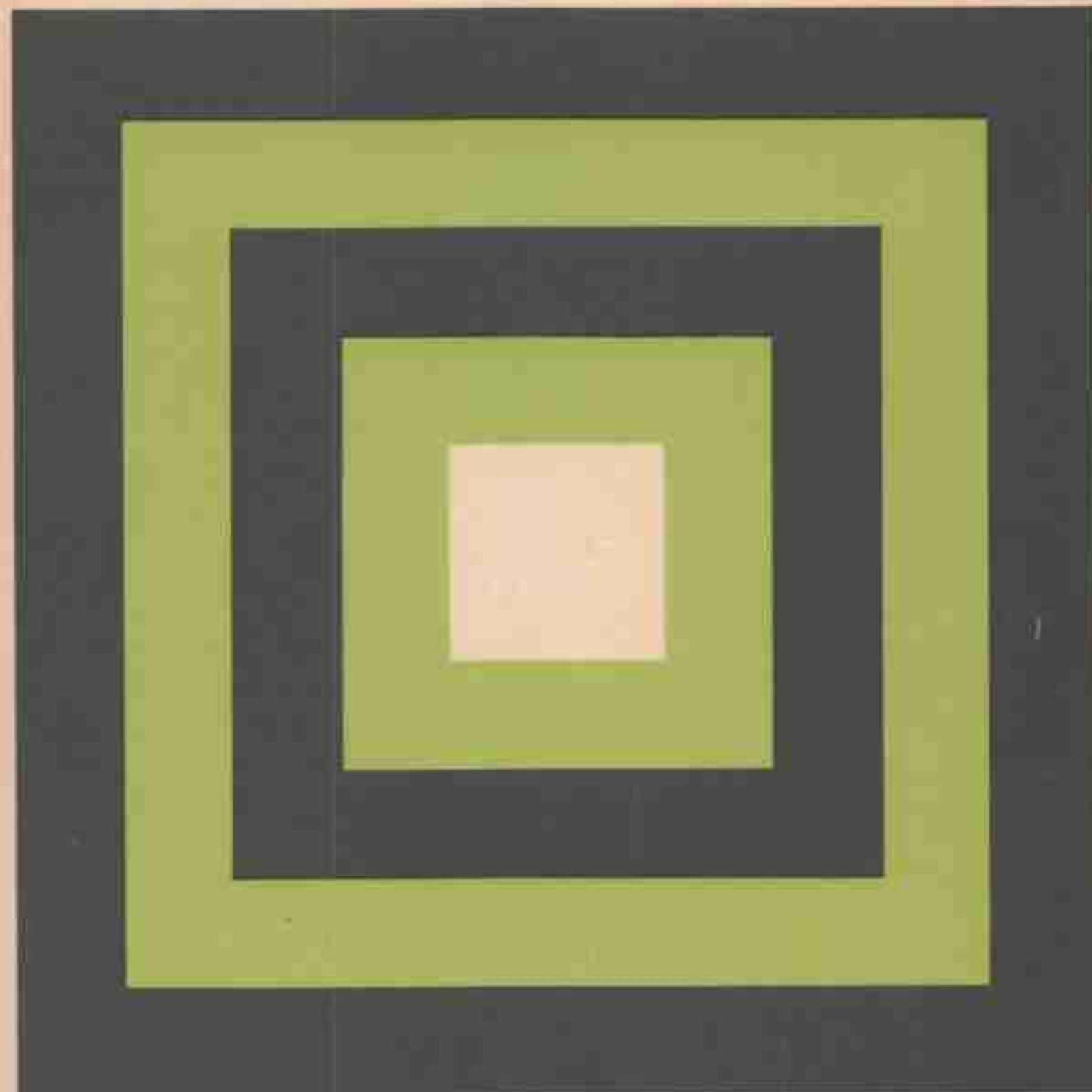
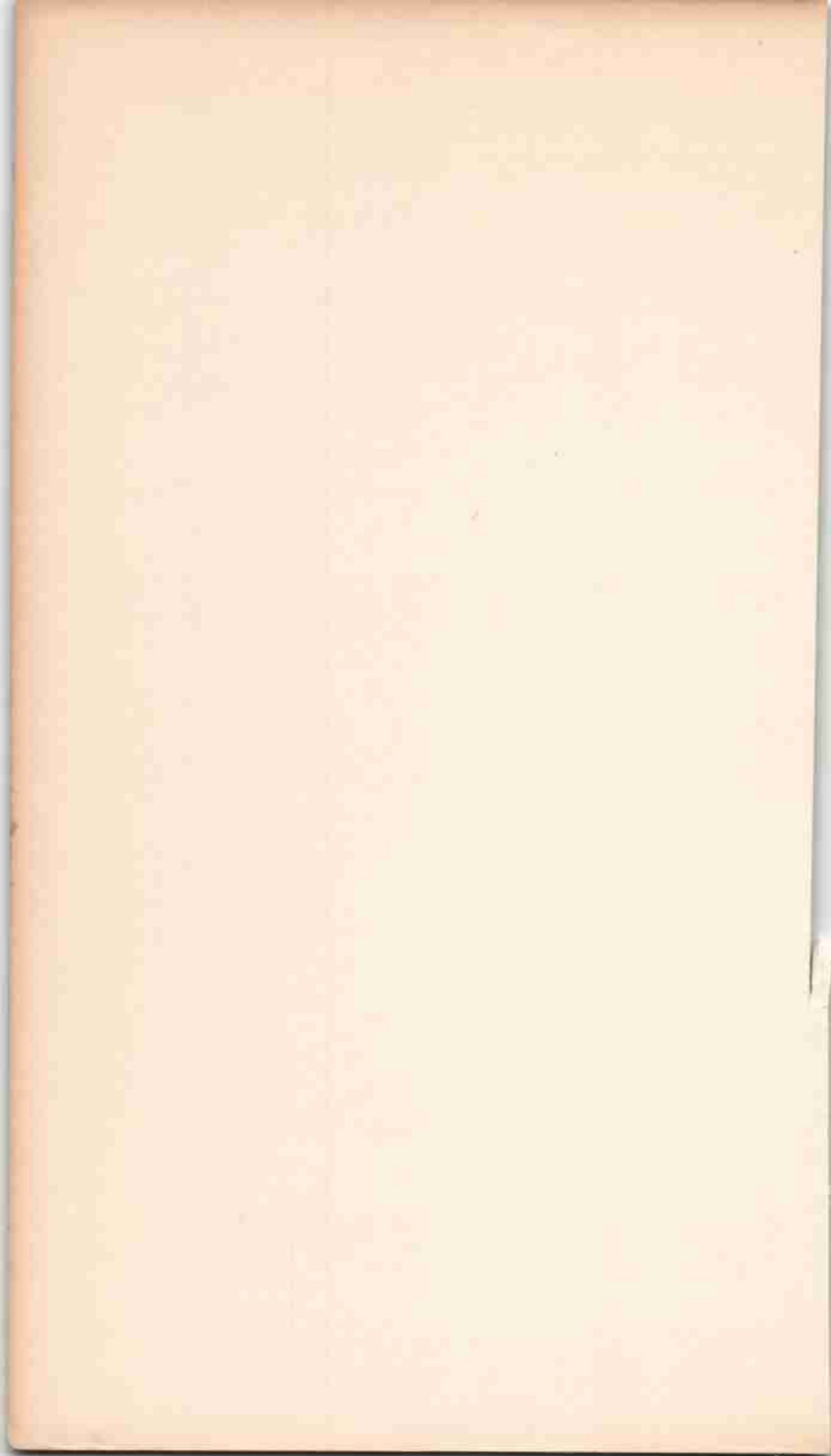

Dagmar Potrykus/Manfred Wöbcke

**Seksueel contact
tussen volwassenen
en kinderen**

Psychiatrie van alle dag

SEKSUEEL CONTACT TUSSEN
VOLWASSENEN EN KINDEREN

Psychiatrie van alle dagen

De auteur dankt de heer J. van der Meulen

In de literatuur wordt aandacht besteed aan de seksuele contacten tussen volwassenen en kinderen. Het is echter niet mogelijk om alle gevallen te beschrijven. Daarom wordt in dit artikel een overzicht gegeven van de belangrijkste problemen die voortvloeien uit deze contacten.

De auteur dankt de heer J. van der Meulen voor de kritische aandacht en de heer J. van der Meulen voor de kritische aandacht.

De auteur dankt de heer J. van der Meulen voor de kritische aandacht en de heer J. van der Meulen voor de kritische aandacht.

De auteur dankt de heer J. van der Meulen voor de kritische aandacht en de heer J. van der Meulen voor de kritische aandacht.

Psychiatrie van alle dag

onder redactie van dr. Herman Musaph

In deze serie verschenen eerder:

Psychische eerste hulp / dr. J. A. M. Meerloo

Doden met verlof / dr. Herman Musaph

Neurose is een pijnlijke manier van leven / Samuel I. Greenberg

Ouder en wijzer worden / I. Stork-Groeneveld

en dr. J. A. M. Meerloo

Woede / Leo Madow

Stress / Peter Blythe

ISBN 90 246 4181 0

Oorspronkelijke titel: Sexualität zwischen Kindern und Erwachsenen

Oorspronkelijke uitgever: Wilhelm Goldman Verlag GmbH, München

© 1974 by Wilhelm Goldman Verlag GmbH, München

© 1976 Nederlandse vertaling: Uitgeverij Bosch & Keuning n.v., Baarn

Vertaling: Maria Richter-Jacobs

Seksueel contact tussen volwassenen en kinderen

DAGMAR POTRYKUS
EN MANFRED WÖBCKE

BOSCH & KEUNING N.V., BAARN
N.V. DE NEDERLANDSCHE BOEKHANDEL,
ANTWERPEN

De invloed van contact met
volwassenen op kinderen

DE WETenschappelijke
BOEKENBANK

DE WETenschappelijke
BOEKENBANK

INHOUD

Woord vooraf door dr. Herman Musaph	9
INLEIDING	13
DE SEKSUALITEIT BIJ HET KIND	15
BEGRIPSBEPALING VAN ONTUCHT MET KINDEREN (pedofilie)	21
Juridische aspecten	21
Andere wetenschappelijke aspecten	22
<i>Perversie, abnormaliteit of ziekte</i>	23
<i>Seksuele afwijking</i>	24
<i>Politieke en maatschappelijke vragen</i>	26
Samenvatting	27
FREQUENTIE, VORMEN EN VERSCHIJNSELEN VAN DE ONTUCHT MET KINDEREN (pedofilie)	29
De problematiek is van recente datum	29
Frequentie en aard van het seksuele contact	29
Indeling van de pedofiele contacten volgens Giese	32
Een doelmatige onderverdeling van pedofilie	33
<i>Contacten met kinderen tot 11 jaar</i>	34
<i>Pedofiele verhoudingen met kinderen tussen 12 en 14 jaar</i>	35
<i>Heteroseksuele vormen</i>	36
<i>Homoseksuele vormen</i>	38
<i>Biseksuele vormen</i>	38
<i>De oudere pedofiel</i>	39
<i>Incest</i>	40
De pedofiele kerngroep van Giese	42
ONDERZOEKRESULTATEN OVER DE DADERS	44

De afkomst van de daders	44
<i>Maatschappelijke achtergronden</i>	44
<i>De gezinsomstandigheden</i>	45
De Maatschappelijke ontwikkeling van de daders	46
<i>Seksuele en geestelijke ontwikkeling</i>	47
Het huwelijk van de daders	49
Medische feiten	49
De recidivist	50
De agressieve pedofiel	51
Typologie van de daders naar Schorsch	52
' <i>De onevenwichtige, middelbare delinquent</i> '	53
' <i>Het type dat naar een steeds sterkere verslaving neigt</i> '	53
' <i>De pedofiele leraar</i> '	54
Enkele opmerkingen tot besluit	55
HET MEISJE – ALS BELANGRIJKSTE SLACHTOFFER – BIJ ZEDENMISDRIJVEN	58
Overzicht van de literatuur over het vrouwelijke slachtoffer	58
Voorspellingscriteria	59
<i>Sociale achtergrond van het meisje</i>	59
<i>Verstandelijke ontwikkeling van het meisje</i>	60
<i>Verhoudingen in het gezin</i>	61
<i>Relatie tot de dader</i>	61
<i>De wijze van het seksueel contact</i>	62
De motivatie van het meisje met betrekking tot seksuele contacten	63
De actieve deelname van het meisje aan het seksuele contact	65
<i>De 'verbintenis'</i>	67

Het 'op sympathie berustende experiment' 67
De 'vrije verhouding' 68
De 'verhouding als spel' 68
Resumé 69

Het actieve verzet van het meisje 69

De houding van het meisje ten opzichte van seksuele
contacten met volwassenen 71

De kleine meisjes 71

Tijdens de pre-puberteit en de puberteit 72

Samenvatting 73

MOGELIJKE GEVOLGEN VOOR HET KIND EN ZIJN
BEHANDELING 74

Negatieve gevolgen voor het kind 74

Secundaire trauma's 76

Verwerken van de gevolgen 78

Positieve aspecten van de pedofilie volgens Bernard 78

Agressieve delikten 80

Samenvatting 81

Behandeling van eventuele gevolgen 81

MAATSCHAPPELIJKE ASPEKTEN 84

De openbare mening 84

Ethische en theologische aspecten 87

Maatregelen ter voorkoming van pedofilie 91

Voorlichting 91

Seksuele opvoeding 92

Het volledige gezin als mogelijke preventieve maatregel 93

Opvoeding gericht op seksuele emancipatie 94

DE OORZAKEN VAN SEKSUEEL CONTACT TUSSEN
KINDEREN EN VOLWASSENEN; EEN OVERZICHT 96

NAWOORD 99

DE SITUATIE IN NEDERLAND
door dr. E. Brongersma 100

Noten 115

Geraadpleegde literatuur 121

Nederlandse literatuur 125

WOORD VOORAF DOOR DR. HERMAN MUSAPH

psychiater te Amsterdam
Hoofd van de Medische Seksuologie Polikliniek
Academisch Ziekenhuis Universiteit van Utrecht

Wat is pedofilie?

Onder pedofilie verstaan wij het verschijnsel dat een geslachtsrijp mens een sterk overwegende seksuele belangstelling heeft voor een niet geslachtsrijp kind.

Vaak treedt hierbij het verschijnsel op dat de pedofiel niet in staat is een normaal seksueel contact op te bouwen met een geslachtsrijp mens van het andere of hetzelfde geslacht. Aangezien er in ons cultuurpatroon een zeer sterke weerstand bestaat tegen het accepteren van dit verschijnsel, moet men concluderen dat de pedofiel op grond van zijn seksuele instelling grote moeilijkheden ondervindt, sociaal vereenzaamt, zichzelf devalueert, zich vaak omringd voelt door een vijandige omgeving.

Er is een geleidelijke overgang tussen de geslachtsrijpe mens die wat zijn of haar instelling betreft een seksuele relatie wenst op te bouwen met iemand van het andere geslacht aan de ene kant en de pedofiel aan de andere kant. In ons cultuurpatroon is het volkomen acceptabel dat men onder de bekoring komt van een mooi lichaam van een niet geslachtsrijp kind. Dat hierbij erotische en soms ook seksuele gevoelens een rol spelen ligt voor de hand. Men spreekt echter van een seksueel deviant d.i. afwijkend gedrag wanneer men daarnaast niet of nauwelijks in staat is een seksuele relatie met een gelijkwaardige partner op te bouwen.

Het lijkt mij verantwoord te zeggen dat elk mens pedofiele neigingen heeft. Men kan pas van een pedofiel spreken wanneer overwegend of bijna uitsluitend de erotische belangstelling en de geslachtsdrift is gericht op een niet geslachtsrijp kind. Men spreekt van een heteroseksuele pedofiel wanneer deze belangstelling gericht is op een kind van het andere geslacht en van een homoseksuele pedofiel wanneer deze belangstelling gericht is op een kind van het zelfde geslacht.

Wij zijn onvoldoende georiënteerd over het verschijnsel pedofilie in Nederland van de zeventiger jaren. Sommige publicaties die hierover verschenen zijn, kunnen de toets van de wetenschappelijke kritiek niet doorstaan. Het is best mogelijk dat wij over tien jaren, wanneer wij over betrouwbare gegevens beschikken, tot een andere conclusie komen dan uit de volgende bladzijden valt op te maken. Met des te meer

vreugde kunnen wij het nederlandse publiek een verantwoorde beschouwing als in het bijgaande boekje aanbieden.

Het verschijnsel pedofilie heeft steeds minstens twee kanten.

Een verantwoorde benadering van het sociale verschijnsel pedofilie dient steeds van minstens twee kanten te geschieden nl. van die van de pedofiel en die van het kind. Voorop dient gesteld te worden, dat bij elke preventieve of therapeutische maatregel het kind steeds de hoogste prioriteit dient te hebben, omdat een kind per definitie hulpelozer is in zijn ongelijkwaardig contact. Daarnaast heeft ook de pedofiel recht op onze hulp.

De pedofiel is geen crimineel.

Hieruit volgt dat elk contact dat politie of justitie met een pedofiel heeft, problematisch is. De enig verantwoorde benadering van de pedofiel lijkt mij de vraag: 'Hoe kan deze mens het best geholpen worden'. Wij moeten er dan vanuit gaan dat hij, rechthebbend op zijn eigen seksuele leven, dat bij zijn persoon past, geen schade berokkent aan een derde.

De beoordeling van de schade van een pedofiel contact.

Deze centrale vraag wordt helaas vaak ongenueanceerd benaderd. Velen zullen in hun verontwaardiging omtrent de pedofiele benadering van een hulpeloze en ongelijkwaardige partner zichzelf vernederen door argumentatie te gebruiken als: vies, gemeen, pervers, schandalig. Even onverantwoord is de houding die uit een publicatie van pedofiele kant blijkt, nl. dat elk pedofiel contact vanuit het kind gezien beschouwd kan worden als: prettig, heerlijk, genotvol, verrijkend, liefdevol.

Iedere deskundige, die probeert onbevooroordeeld tegenover dit verschijnsel te staan, weet uit ervaring dat er kinderen zijn, die beslist schade van een pedofiel contact hebben opgelopen. Het is onverantwoord dit te ontkennen. Dat deze schade in bepaalde kringen schromelijk overdreven wordt, is eveneens juist. Maar dit is geen argument om door te slaan naar de andere kant. Het is duidelijk dat zowel politionele als justitionele autoriteiten, ook al zijn ze met de beste bedoelingen begiftigd, niet de juiste instanties zijn om de schade te bepalen. Hiervoor is een psychologisch-psychiatrisch onderzoek van het kind noodzakelijk. Bij dit onderzoek blijkt duidelijk dat de grootte van de schade voor een zeer belangrijk deel bepaald wordt door de houding van de omgeving. Een dergelijk onderzoek zal dus de directe omgeving van het kind niet mogen verwaarlozen.

Wij weten dat bij de beoordeling van de psychische schade bij pedofiel contact van het kind het van groot belang is, hoe het kind dit contact emotioneel verwerkt. Een eenmalig contact waarbij het kind met de schrik vrijkomt en waarbij de ouders vol begrip het kind opvangen en zijn angst helpen verwerken, is veel minder ingrijpend dan een duurzaam erotisch en seksueel contact van het kind met de pedofiel, waarbij de emoties van het kind ook de seksuele, een belangrijke rol spelen. Het kind zal dan afhankelijk van de fase waarin zijn seksuele gevoelsontwikkeling zich bevindt, het pedofiele contact een bepaalde gevoelsmatige betekenis geven die bepalend kan zijn voor zijn verdere seksuele ontwikkeling. Vooral de sfeer van geheimzinnigheid, het moeten verzwijgen voor ouders en vriendjes, het geconfronteerd worden met de sterke seksuele opwindings van de volwassene, zijn evenzovele schadelijke factoren. Deze schade kan in principe tot een minimum worden beperkt door een verstandige opvang van de ouders en van het kind, eventueel geruggesteund en begeleid door een deskundige, waarbij ik dan vooral aan een Medisch Opvoedkundig Bureau denk. Naast de huisarts is dit de instantie die naar mijn mening ingeschakeld moet worden bij het ontdekken van een pedofiel contact. Deze instanties kunnen nl. wel op deskundige wijze de psychische achtergrond beoordelen en behandelen. Men bedenke dat een ondeskundige ondervraging van politionele of justitionele autoriteiten een groter gevaar op psychisch gebied voor het kind kan inhouden dan het pedofiele contact zelf. Daarnaast mag gesteld worden dat elke psychiater zich evenzeer bijna dagelijks kan verwonderen en verheugen over het incasseringsvermogen van een kind na een dergelijk traumatisch gebeuren. Er zijn gelukkig veel kinderen die een ongelooflijke veerkracht hebben om moeilijkheden goed te verwerken.

Hoe ontstaat pedofilie.

Over het ontstaan van het verschijnsel pedofilie in de volwassenheid zijn wij nog steeds onvoldoende ingelicht. In het algemeen kan men zeggen dat dit verschijnsel zijn wortels heeft in de eerste kinderjaren. Wij denken dan aan de periode beneden het zesde levensjaar. De volwassen pedofiel laat in zijn seksuele contacten zien hoe hij als kind in een bepaalde fase van zijn gevoelsontwikkeling op intensieve wijze zijn seksueel fantasieleven heeft beleefd. De brandende vraag waarom de pedofiel juist dit patroon als blauwdruk van zijn seksuele gedrag heeft gekozen, blijft in verreweg de meeste gevallen onbeantwoord. Hier liggen vele terreinen braak voor verder

onderzoek. Er zijn geen aanwijzingen dat aanlegfactoren of erfelijkheid in het ontstaan van de pedofilie een hoofdrol kunnen spelen. Maar nogmaals moet gesteld worden dat wij zo weinig fundamentele kennis hebben over de pedofilie, dat het zeer waarschijnlijk is dat wij over enige decennien een andere mening over dit onderwerp zullen hebben. Dit geldt helaas niet alleen de pedofilie, maar eigenlijk elk seksueel deviant gedrag. Om een voorbeeld te noemen: er zijn miljoenen homoseksuelen in de wereld. Psychiaters kunnen de vraag naar de oorzakenreeks van dit verschijnsel nog steeds onvoldoende beantwoorden. Over het algemeen staat men internationaal op het standpunt, dat de psycho-analytische theorie, zij het lacunair, het minst onbevredigend is. Wel groeit de overtuiging dat wij het seksuele deviante gedrag, inclusief de pedofilie, op zichzelf moeten loskoppelen van de opvatting die jaren herste nl. dat we te maken hebben met zwaar pathologische figuren. Vele pedofielen vertonen op sociaal en individueel terrein een voortreffelijke aanpassing en zijn waardevolle persoonlijkheden. Wij hebben afgeleerd een oordeel te geven over pedofiel gedrag, afgaande op een dwarsdoorsnede van een bepaald voorval.

Emancipatie van de seksueel devianten.

Ik beschouw het als een voorrecht in een tijd te leven waarbij seksueel devianten zichzelf organiseren en op deze wijze de emancipatie van hun eigen seksuele gedragspatroon te bewerkstelligen. Deze emancipatie houdt in dat zij integreren in een maatschappij die toleranter staat tegenover een ander seksueel gedrag dan het algemeen voorkomende patroon. De pedofiel heeft recht op onze hulp. Maar de beste hulp kan hij zichzelf verschaffen. Het spreekt vanzelf dat hierbij de leidraad moet zijn dat zijn niet geslachtsrijpe partner beschermd moet worden tegen schadelijke invloeden. Ten overvloede wens ik er nog eens op te wijzen dat deze bescherming van het kind de allerhoogste prioriteit heeft.

INLEIDING

Deze studie over pedofilie is een poging een genuanceerd beeld te geven van de pedofiele volwassene, het betrokken kind, hun plaats in de maatschappij en van de omstreden kwestie der gevolgen. Voor zover ons bekend, bestaat er tot nu toe geen enkel werk dat, uitgaande van de nieuwste onderzoekresultaten, aandacht aan alle aspecten van pedofilie schenkt; de meeste verhandelingen over deze problematiek beperken zich tot deelaspecten, bijv. tot de persoonlijkheid van de dader of tot het kind, hoewel een veelomvattende kennis van de situatie van kind en volwassene juist van belang is met het oog op de juridische draagwijdte van deze vorm van seksueel gedrag. Daarnaast wordt de publieke opinie ten aanzien van pedofilie (ontucht met kinderen) aan een kritische beschouwing onderworpen, aangezien de pedofiel en zijn zogenaamde slachtoffer er in belangrijke mate door worden beïnvloed. Ook de vraag in hoeverre de 'openbare mening' juist blijkt te zijn of in welke mate zij herzien dient te worden, komt aan de orde.

Bij deze studie hebben wij ons, wat het materiaal betreft, uiteraard moeten beperken tot de pedofiele delicten, die bij de politie aangegeven werden, aangezien er over de niet gerechtelijk vervolgte en daardoor dus ook niet analyseerbare delicten slechts hypothesen opgesteld kunnen worden (in het gunstigste geval 'gemeenplaatsen'), die niets kunnen bijdragen aan een gefundeerd onderzoek naar pedofilie. Daarnaast richten we ons hoofdzakelijk op de niet-agressieve pedofiele contacten; het gaat ons dus niet in de eerste plaats om die gevallen, waarin volwassenen kinderen geweld aandoen.

Toch wordt er secundair ook aandacht aan de agressieve delicten geschonken, hoewel deze zich, zoals in het verloop van deze verhandeling duidelijk zal worden, fundamenteel van de niet-agressieve betrekkingen onderscheiden, en niet eens alleen wat het kenmerk van de agressiviteit betreft. Dat agressieve pedofiele delicten (zoals bijv. verkrachting van kinderen) een geringe betekenis hebben, volgt al uit het feit dat zij veel minder vaak voorkomen, zowel in absolute zin als ook in verhouding tot het totale aantal pedofiele contacten.

Zij hebben slechts een *schijnbare* betekenis wegens de eenzijdige en sensationale berichtgeving in de pers, wegens de aan-

dacht die deze zaken steeds weer krijgen wanneer zij voor de rechter komen en wegens de onwetendheid van het grootste deel van het publiek aangaande de feitelijke omvang van agressieve pedofilie.

De problematiek van pedofilie heeft tot nu toe nauwelijks belangstelling gekregen; de desbetreffende publikaties houden zich voor een groot deel bezig met de gerechtelijke aspecten ervan. Ondanks het relatief geringe wetenschappelijke onderzoek naar pedofilie, verschijnen er in zogenaamde voorlichtingsbrochures regelmatig verwijzingen naar de 'boze man' die, zoals zal blijken, aan de feiten voorbijgaan. Afgezien van enkele recentere studies, die hoofdzakelijk ook slechts deelaspecten behandelen, komt een wetenschappelijke behandeling van het onderwerp zelden voor.

Wij hopen door een nadere beschouwing van verschillende aspecten van pedofilie en door de verwerking van de nieuwste onderzoekresultaten bij te kunnen dragen tot een meer gedifferentieerde probleemstelling.

Lüneburg, mei 1974

DAGMAR POTRYKUS
MANFRED WÖBCKE

Een verhandeling over het onderwerp pedofilie dient te worden voorafgegaan door een duidelijke uiteenzetting over de betekenis van de seksualiteit bij het kind. Deze speelt nl. vooral in de hoofdstukken over het slachtoffer (p.) en bij de nawerkingen een grote rol, maar is ook bij alle andere hoofdstukken in meerdere of mindere mate van belang. Vandaar dat u hier eerst een korte beschouwing aantreft over de seksualiteit bij het kind. Als er een vergrijp, om maar niet te zeggen een misdrijf, op seksueel gebied is waarop met verontwaardiging of zelfs met geweldige haatgevoelens tegenover de dader wordt gereageerd, is het wel de 'ontucht met kinderen', zoals dit feit met een juridische term wordt aangeduid. Een dergelijke daad, door de pers in de 'juiste opmaak' gebracht, kan de emoties hoog doen opblazen en heeft niet zelden tot gevolg dat in ingezonden brieven e.d. herinvoering van de doodstraf wordt geëist. Dat laatste is vooral het geval wanneer het gaat om een jegens een kind gepleegd zedenmisdrijf, gevolgd door moord.

Er ontstaat dan een algemene hysterie die o.a. tot uitdrukking komt in de ingezonden-brieven-rubrieken in de tijdschriften; brieven waarin men een vaak onmenselijke 'doodstraf voor kinderverkrachters' eist. Hoe komt het nu eigenlijk dat onze samenleving zo heftig op het delict van ontucht met kinderen reageert? Ook wanneer men excessen als boven beschreven buiten beschouwing laat, is er, wanneer men de desbetreffende kranteberichten en de reacties van de briefschrijvers daarop leest, steeds sprake van een emotioneel opblazen van hartstochten. Men stelt bijv. dat deze 'kinderverkrachters' de 'onschuld van het kind' hebben geschonden, dat het daardoor te jong uit zijn seksuele argeloosheid is gewekt en daar ongetwijfeld ernstige gevolgen van zal ondervinden.

Laten we daarom eerst eens nagaan hoe het staat met de seksuele onschuld van het kind.

In het Europese cultuurgebied ging men er eeuwenlang van uit dat het kind asexueel en dus 'rein' was. Deze onderstelling hangt ten nauwste samen met het eigen schuldbevuste beleven van de seksualiteit, waarbij de begeerte moest worden verdrongen, wilde men niet het risico lopen door de kerk te worden gestraft. De jeugd echter moet als asexueel gebied gered worden.

Zelfs de wetenschap verklaarde zich lange tijd vóór de asexualiteit van het kind, op grond van het argument dat de seksualiteit slechts door seksuele hormonen kon worden opgewekt. Daar deze echter pas tijdens de puberteit in voldoende hoeveelheden werden geproduceerd, konden kinderen niet in staat zijn tot seksuele reacties.²

Het was dit 'dogma van het asexuele kind'³ waaraan Sigmund Freud in 1905 een einde maakte. Hij stelde zijn theorie betreffende de 'kinderlijke seksualiteit' op en kwam daardoor in botsing met de preutsheid en afwerende houding van het laat-Victoriaanse tijdperk. Door het analyseren van hysterische patiënten en later ook door zelfanalyse, ontdekte hij in de 'herinneringen aan kinderlijke wensen' dat 'kinderen jegens hun ouders, maar vooral jegens de ouder van het andere geslacht, incestueuze verlangens hebben'.

Wanneer het echter juist was, dat kleine kinderen regelmatig dergelijke gevoelens hadden, zou de heersende opvatting, volgens welke kinderen asexueel zouden zijn, opgegeven moeten worden.⁵

Freud ontwikkelde een 'theorie betreffende de erogene zones en de trapsgewijze ontwikkeling van de seksualiteit bij het kind',⁶ die als volgt samengevat kan worden:

In een eerste, zeer vroege fase, staat de orale erotiek op de voorgrond; een tweede van deze pregenitale ontwikkelingsfasen wordt gekarakteriseerd door een overheersing van het 'sadisme' en de anale erotiek. Pas in de derde fase wordt het seksuele leven mede bepaald door het aandeel van de eigenlijke genitale zones.⁷

Volgens Freud is de 'diffuse geslachtsdrift' van het jonge kind 'niet aan een bepaald object' gebonden en is deze 'in haar uitingsvormen volkomen vrij'. Pas onder druk van de maatschappelijke verhoudingen ontwikkelt het kind later een voorkeur voor de algemeen geaccepteerde seksuele objecten en doelen.⁸

De vroege seksuele ontwikkeling met de daarbij behorende fasen wordt zo ongeveer tegen het vijfde levensjaar afgesloten; daarna volgt er, veronderstelt Freud, een latentieperiode; deze stelling houdt in, dat de ontwikkeling in 'een tweedelige aanzet' verloopt, die dan door deze latentieperiode onderbroken zou worden, die

een van de voorwaarden schijnt in te houden voor de geschiktheid van de mens een hogere cultuur te ontwikkelen, maar tevens voor zijn aanleg voor het ontwikkelen van een neurose.⁹

Bij het mannelijke kind zou deze latentieperiode aan het onvermijdelijk oedipuscomplex toegeschreven moeten worden, dat zich op vier- à vijfjarige leeftijd ontwikkelt uit de op de moeder gerichte incestueuze verlangens die op de rivaliteit van de vader stuiten, waarop het kind vlucht in de latentieperiode. Meisjes schijnen deze fase, die zich overigens uitstrekt van ongeveer het zesde tot het twaalfde levensjaar, niet met dezelfde intensiteit te beleven. Samengevat zou er dus van drie ontwikkelingsfasen vóór de puberteit gesproken kunnen worden:

1. De pre-oedipale periode
2. De periode van het oedipuscomplex
3. De latentieperiode.

Moderne onderzoekingen, voor een deel cultuur-antropologische vergelijkingen, hebben sommige punten van Freuds theorie bevestigd, andere echter gerelativeerd, bijv. dat het 'oedipuscomplex algemeen' zou zijn – (Malinowski in 1927)¹⁰, want een vader, die geen patriarchaal gezinshoofd is, kan bij het kind ook geen oedipuscomplex uitlokken.

Overigens is een latentieperiode cultuurgebonden.

In met het schrift onbekende culturen gaat de kinderlijke seksuele activiteit in het algemeen zonder onderbreking over in de postpuberale seksualiteit van de jonge mens.¹¹

Belangrijk is dat hieruit blijkt dat kinderen volstrekt niet asexueel zijn. Ter ondersteuning van deze constatering kunnen de resultaten dienen van het onderzoek van Kinsey (1953), waarbij men zich de moeite gegeven heeft zoveel mogelijk objectief te werk te gaan, en waarbij men is uitgegaan van de gevonden feiten, zonder er een maatschappelijk of moreel waardeoordeel aan te verbinden, zoals helaas nog vaak gebeurt.

Volgens Kinsey staat het vast dat 'er kinderen zijn, zowel jongens als meisjes, die zeer wel tot een echte seksuele reactie in staat zijn'¹² en dat kinderen incidenteel, maar misschien ook in meerdere gevallen, tot een orgasme kunnen komen.¹³

Deze potentie, die overigens ook tot uiting komt in seksuele kinderspelletjes zoals het bekijken of betasten van het eigen lichaam of dat van een ander en in het vergelijken van de geslachtsdelen of in het bekende doktertje spelen, is een vereiste voor de verdere seksuele ontwikkeling tot volwassene. Uit het verschillend beleven van deze kinderlijke fase in de seksualiteit zijn twee tegenovergestelde nawerkingen af te leiden: bekendheid met de eigen en de andere sekse – met aangepaste reacties op seksuele intermenselijke relaties – waaruit een positief beleefde volwassen seksualiteit kan voortvloeien; ofwel de kennismaking met de seksualiteit ontwikkelt zich door een repressieve (onderdrukkende) reactie van de volwassen omgeving jegens het kind tot een trauma, met als resultaat schuldgevoelens en in het latere leven een negatieve instelling ten opzichte van de seksualiteit.¹⁴ De antropologe Margaret Mead betoogt dat een met repressies en sancties omgeven kinderlijke seksualiteit voor het 'bereiken van hogere waarden' geen vereiste is. Daarbij wijst ze op de 'druk der terughouding'¹⁵ die de kinderen bij ons op seksueel gebied wordt opgelegd, terwijl bijv. de Samoaanse beschaving een harmonieuze en conflictloze aanpassing van de kinderlijke aan de volwassen seksualiteit mogelijk maakt.¹⁶

Ongetwijfeld zou het de meeste mensen in ons cultuurgebied liever zijn geweest – uit gemakzucht, uit angst, als gevolg van de eigen verdrongen seksualiteit – wanneer men nooit tot dergelijke inzichten over een zo met taboes omgeven en door de eeuwen heen op de bekende manier benaderd onderwerp was gekomen. Steeds weer breekt er een negatieve kijk op de seksualiteit in het algemeen, maar vooral op die bij het kind, door; zelfs wanneer men bereid is het feit van seksualiteit bij het kind te accepteren, bestaat toch vaak de neiging deze als weliswaar nodige biologische voorvorm van de rijpere geslachtelijke betrekkingen te zien, die de geestelijke en psychische basis voor het seksuele gedrag van de volwassene vormen, maar haar bepaald niet als gewenst te zien of te aanvaarden.

Het plezier dat het kind aan de eigen seksualiteit beleeft, wordt genegeerd.

Volgens ons deelt zelfs Freud deze mening wanneer hij zegt dat

de in deze kinderjaren optredende seksuele gevoelens enerzijds onbruikbaar zijn . . . anderzijds op zichzelf pervers (d.w.z. niet gericht op geslachtelijke eenwording).¹⁷

Daarom worden tijdens de latentieperiode, waarvan men kan aannemen dat deze in ons cultuurgebied vrijwel vaststaat, de seksuele impulsen in een andere richting geleid, en wel van seksuele objecten en doelen via een 'sublimatieproces' naar passende grote cultuurprestaties. Freud stelt weliswaar dat dit proces meer dan eens mislukt, maar laat zich niet kritisch over deze uitbuiting van seksuele hartstochten uit. Dat blijkt uit zijn voorbeeld van de 'gewetenloze kindermeisjes, die huilende kinderen in slaap sussen door hun geslachtsdelen te strelen'.¹⁸

Uit dit weliswaar slechts korte overzicht van de seksualiteit bij het kind waarin de feiten in enkele – belangrijke – punten werden samengevat en dat gebaseerd is op de inzichten en onderzoekresultaten van Freud, Kinsey en andere aangehaalde auteurs, blijkt dat de vraag of de seksualiteit bij het kind bestaat, positief beantwoord moet worden.

Daarom is het verkeerd en voor de ontwikkeling van een kind uiterst schadelijk, om zijn seksuele neigingen te onderdrukken, als zouden deze niet passen in het – nu achterhaalde – beeld van de kinderlijke onschuld. Een op een dergelijke manier met negatieve sancties beladen kind zal als volwassene negatief tegenover de seksualiteit staan en deze slechts met een schuldig gevoel kunnen beleven.

Aan de andere kant is het ook niet voldoende de seksuele activiteiten van het kind dan maar te negeren en een soort 'liberaal tolerante houding' aan te nemen; wat hier nodig is, is een veranderde opstelling jegens de seksualiteit bij het kind.¹⁹

Bovenstaande uiteenzettingen over de seksualiteit bij het kind moeten als vooronderstellingen bij de hierna volgende beschouwingen gezien worden: uitgangspunt bij een groot deel van de verdere overwegingen en gevolgtrekkingen is de stelling dat seksualiteit bij het kind bestaat. Deze stelling is zowel gebaseerd op de resultaten van psychoanalytisch onderzoek, als op empirische onderzoeken.

Tegenstanders van de psychoanalyse zullen nu misschien aanvoeren dat de gevolgtrekkingen niet juist kunnen zijn, wanneer de vooronderstellingen niet kloppen. Dergelijke bedenkingen mogen juist zijn, wanneer het gaat om psychoanalytische verhandelingen over de persoonlijkheidstheorie, de cultuurtheorie en de psychotherapie. In die gevallen heeft het empirisch onderzoek inderdaad nog geen aanknopingspunten opgeleverd, die de desbetreffende hypothesen ten aanzien van de psychoanalyse kunnen ondersteunen. Met betrekking tot de seksualiteit bij het kind is de psychoanalyse echter wel

degelijk tot resultaten gekomen, en deze worden door de psychologie, de geneeskunde en de biologie bevestigd. Slechts in niet-wetenschappelijke of kerkelijke publikaties rijzen nog meningsverschillen over deze kwestie. In de andere verhandelingen kan men het bestaan van seksualiteit bij het kind dus zonder meer als gegeven aanvaarden.

Er is nauwelijks een artikel denkbaar dat zich beter leent om indringend, overtuigend en allerwegen het bestaan van seksueel gedrag bij kinderen te illustreren dan het volgende:^{19a}

Enkele jaren geleden verraste een politieagent in een park in een provinciestadje in het Zuiden twee vijftienjarige jongens die elkaar aan het bevredigen waren. De twee hadden daarmee artikel 247 van het (Nederlandse) Wetboek van Strafrecht overtreden. Op het bureau werden ze aan een streng verhoor onderworpen en biechtten ze op hetzelfde met andere jongens gedaan te hebben. De door de politie ondervraagde andere jongens noemden op hun beurt weer nieuwe namen. In de kortst mogelijke tijd kon de politie haar chef, de burgemeester, de namen van alle tweehonderd jonge delinquenten voorleggen, terwijl het onderzoek nog bij lange na niet was afgesloten. De burgemeester was ten einde raad: zijn keurige stad leek plotseling een Sodom. Voor hij verdere stappen ondernam, vroeg hij advies aan een organisatie voor geestelijke volksgezondheid. 'Hoeveel jongens in de leeftijd van twaalf tot achttien jaar zijn er in uw gemeente?' werd hem gevraagd. 'Ongeveer 5000', schatte hij. 'Nu, dan zal de politie, als ze zo doorgaat, u binnenkort 2 tot 3000 processen-verbaal voor kunnen leggen. We kunnen u maar één ding adviseren: laat het onderzoek onmiddellijk stopzetten en vernietig alle desbetreffende papieren. Deze hele affaire, met alle emoties en angsten die dat voor de jongens en hun ouders meebrengt, is in hoge mate schadelijk voor de volksgezondheid.' En zo gebeurde het.

In bovenstaande uiteenzetting over de seksualiteit bij het kind, die direct en indirect tot het terrein van de pedofilie behoort, werd getracht te schetsen welke plaats de seksualiteit in het leven van het kind inneemt en welke betekenis deze voor het kind heeft. Uitgaande daarvan laat zich de betekenis van een seksuele toenadering van het kind door derden in ruime mate bepalen. Om meer inzicht te krijgen in de feiten over ontucht met kinderen en voor een beter begrip van het onderwerp, moet eerst nader worden gedefiniëerd wat onder ontucht met kinderen (pedofilie) moet worden verstaan.

BEGRIPSBEPALING VAN ONTUCHT MET KINDEREN (PEDOFILIE)

Juridische aspecten

Pedofilie kan omschreven worden als

het seksueel aangetrokken worden door en het prefereren van seksuele contacten met kinderen van het eigen (homoseksuele pedofilie) of/ en van het andere geslacht (heteroseksuele pedofilie).²⁰

Een dergelijk – van de norm afwijkend – seksueel gedrag wordt in het algemeen door de wetgever strafbaar gesteld. Daarom moet nauwkeuriger onderzocht worden wat in juridische zin precies onder het strafbare feit van ontucht met kinderen valt.

In het algemeen wordt als ontucht aangemerkt

elk gedrag dat naar buiten de indruk wekt seksueel te zijn, objectief het schaamte- en zedelijksheidsgevoel in seksueel opzicht op grove manier schendt en subjectief berust op een seksuele bedoeling of voorstelling. Subjectief moet de handeling een wellustig oogmerk hebben gehad, d.w.z. verricht zijn om eigen seksueel genot of dat van anderen op te wekken... Van een ontuchtige handeling met een kind is ook sprake, wanneer de dader slechts de seksuele nieuwsgierigheid van het kind wil prikkelen of wil vaststellen of seksuele prikkeling voor het kind iets nieuws is.²¹

Deze juridische definitie is buitengewoon veelomvattend en vaag; ze omvat zowel het exhibitionisme als het betasten van het geslachtsdeel van het kind, zowel het uitlokken van het kind tot exhibitionisme als het wederzijds masturberen of de vaginale en anale coïtus, resp. de poging tot coïtus. Al deze feiten zijn strafbaar. In beginsel wordt in Nederland een vervolging ingesteld, wanneer de betrokkene jonger is dan zestien jaar en de strafbare feiten bekend zijn, dat wil in de regel zeggen dat ze aangegeven worden. Meer uitgebreide gegevens over de juridische aspecten van de pedofilie zijn te vinden op p. 100 e.v. Hier willen we slechts aangeven dat de wet met betrekking tot ontucht met kinderen (pedofilie) zeer uiteenlo-

pende gebieden omvat en – al naar gelang de persoonlijke opvattingen van de betrokken rechter die hierin een ruime mogelijkheid tot interpreteren vindt – soepel of strikt uitgelegd kan worden. Zo kan bijv. de kus, die een 'kindervriend' een dertienjarig meisje geeft, al als ontucht met kinderen worden uitgelegd, omdat hier 'naar buiten de indruk van seksueel gedrag wordt gewekt'. 'Het schaamte- en zedelijkheidsgevoel in seksueel opzicht' moet 'objectief op grove wijze zijn geschonken', wil er van ontucht met kinderen gesproken kunnen worden. Objectief kan hier, bij gebrek aan andere criteria en steunend op conclusies van de psychologie, slechts betekenen: een gelijkkluidend oordeel van verschillende waarnemers. In de praktijk is het aan de rechters voorbehouden om vast te stellen of er in deze zin van ontucht met kinderen sprake is. Ook in dit geval moet betwijfeld worden of aan de eis van de strafrechtelijke definitie voldaan kan worden. Of de daad 'subjectief op een seksuele bedoeling of voorstelling berust', kan slechts de dader zelf beantwoorden. Zelfs wanneer het antwoord bevestigend is, kan men hieruit nauwelijks de conclusie van strafbaarheid trekken; hiervoor moet ook de partner erbij betrokken worden. Ten slotte kan een 'wellustig oogmerk' slechts aan de hand van de methoden vastgesteld worden, en dit komt dicht bij intuïtie en speculatie. Ook verklarende toevoeging 'opwekking van eigen seksueel genot of dat van anderen' kan hier niet dienen om achter de waarheid te komen. Duidelijk wordt wél, hoe problematisch de veroordeling van een pedofiele dader zal zijn, wanneer bij het proces wordt uitgegaan van de juridische definitie van het begrip ontucht met kinderen.

Andere wetenschappelijke aspecten

Evenals de wetgever heeft ook het wetenschappelijk onderzoek zich, zij het om andere redenen, met het verschijnsel pedofilie, ontucht met kinderen, beziggehouden. Daaruit hebben zich drie verschillende categorieën van definiëring ontwikkeld die elk een sterk waardeoordeel uitspreken:

1. Pedofilie wordt ondergebracht bij de perversies, de ziekten, bij het 'abnormale' gedrag.
2. Pedofilie als seksuele deviatie (afwijking).
3. Pedofilie als politiek en maatschappelijk probleem.

Ook de graad van wetenschappelijkheid loopt binnen deze pogingen tot definiëring – zoals we zullen laten zien – sterk

uiteen. Enerzijds zijn ze afhankelijk – en dat is begrijpelijk – van het tijdstip waarop de onderzoeken werden verricht of de publikaties verschenen (ze worden dan ook met het voortschrijden der tijd duidelijk onwetenschappelijker), anderzijds beweegt de wetenschappelijkheid der definities zich tussen twee uitersten: óf ze is emotioneel gekleurd door vermoedens en speculaties (waarbij andere mogelijkheden volledig worden buitengesloten) óf ze geeft een aanzet tot slechts allereerste pogingen om tot iets concreets te komen – ook al is die aanzet gebaseerd op empirische en qua methode onberispelijk uitgevoerde onderzoeken en houdt hij rekening met de bevindingen der geneeskunde en psychologie.

In het hierna volgende zullen we proberen tot nadere omschrijvingen, verduidelijkingen en mogelijkheden van toepassing te komen, die in overeenstemming zijn met de verschillende categorieën van definiëring.

Perversie, abnormaliteit of ziekte

Wat het vraagstuk van de perversie, respectievelijk de ziekte betreft, kan het volgende worden gezegd: in de vroegere literatuur en voor een deel ook in recentere publikaties, wordt pedofilie bij abnormaliteiten (Schelsky) of bij perversiteiten ingedeeld. Een perversiteit wordt gedefinieerd als een *'uitsluitende fixatie op een specifieke variant of component van de seksualiteit'*, waarbij het gedrag, dat afwijkt van de erkende normen van de heteroseksuele vereniging niet slechts tijdelijk is maar blijvend, aangezien het voor de desbetreffende persoon belangrijker en genotvoller geworden is dan normaal geslachtsverkeer.²³

Volgens de Codex Medicus 1971 kan bijv. van een perversiteit gesproken worden, wanneer een 'volwassene een kind als drift-object kiest'.²⁴ In de psychotherapie had H. J. Schultz het met betrekking tot pedofilie over 'armelijke en verminkte vormen van het liefdelieven'²⁵ en Von Krafft-Ebing definieerde twee verschillende verschijningsvormen van pedofilie, te weten:

1. *Psychopathologische gevallen, die op later stadium gepaard gaan met een geesteszwakte zoals seniliteit, chronisch alcoholisme en geestelijke uitputting als gevolg van epilepsie, hoofdletsels etc.*
2. *De eigenlijke pedofilia erotica als perversie.*²⁶

F. Stumpfl was zelfs van mening dat 'de pedofiele ontwikkeling aan de paranoïde ontwikkeling doet denken ...' Alleen

'ontbreken bij de pedofiele persoon, zo lijkt het althans tot nu toe, alle aanknopingspunten om te veronderstellen dat er bij hem tevens subtiele en uit zijn gestel voortvloeiende momenten van verstoring optreden.'²⁷

Op overeenkomstige wijze legt Freud een verband tussen pedofilie en abnormaliteit, wanneer hij het over 'sporadische afdwalingen' heeft, waarbij 'een laf en impotent geworden individu' een kind 'als surrogaat' gebruikt.²⁸ Nog duidelijker dan bijv. bij Giese komt naar voren, hoe negatief hij er tegenover staat. In de perversieleer van Giese wordt de 'wij-vorming als de zin van de seksualiteit' vooropgesteld. Daarbij wordt altijd uitgegaan van een partner van het andere geslacht. 'Het voorbijgaan aan deze zin betekent een 'mislukken', en draagt het gevaar van een ongezonde seksuele ontwikkeling in zich', hetgeen bij Giese betekent een verslaving aan de seksualiteit. De seksuele verslaafdheid, het ziek worden, 'is 'een verval, dat eigen is aan de perverse handeling'; gezond zijn houdt in: aan de zin hebben voldaan'.²⁹ Volgens Giese is dus ook pedofilie een perversie, aangezien de 'zin' van de seksualiteit in dit geval niet vervuld wordt.

Dit korte overzicht van de perversie- of ziektevraag, waarbij ter bepaling van de ziekte het begrip abnormaliteit wordt gebruikt, laat zien dat de wetenschappelijke indeling van pedofilie in deze categorie vaak – afhankelijk van de maatschappelijke normen – met een negatieve beoordeling gepaard gaat. Zelfs als men wil proberen een definitie te vinden die op maatschappelijke normen is gebaseerd (waardoor deze onvermijdelijk onderworpen is aan de veranderlijkheid van deze normen, die met name op het gebied van de seksualiteit aanzienlijk is; men denke slechts aan de vooruitgang in de seksuele pedagogiek) en die daarom als het ware op de eigen verantwoordelijkheid vooruitloopt, dan kan deze definitie toch nog zijn bestaansrecht uit de vooruitgang der wetenschappen ontleenen – zij het problematisch. Alleen moet hieraan niet persé een waardeoordeel verbonden worden, zoals in bovengenoemde voorbeelden wel degelijk het geval is.

Als dit toch gebeurt moet het gemotiveerd worden. Op deze tekortkoming moet ons inziens worden gewezen.

Seksuele afwijking

De tweede wetenschappelijke categorie ziet pedofilie als een seksuele deviatie (afwijking) en onderscheidt zich aanzienlijk van de categorie die pedofilie als een ziekteverschijnsel beschouwt. Zoals uit het volgende valt op te maken, ontbreekt hier meestal een waardeoordeel. Een deviatie betekent een

afwijking van het normale gedrag, in dit geval een afwijking van het 'normale' seksuele object.

Volgens Kinsey is het 'seksuele gedrag een mogelijkheid tot een gedrag als zodanig . . . los van de categorieën 'ziek' en 'gezond'. En de deviatie is 'een in meer of minder mate verbreid gedrag dat de mogelijkheden tot gewoontevorming in zich draagt'.³⁰

K. Freund (1969) definieert deviaties – in dit geval bijvoorbeeld homoseksualiteit en pedofilie – als afwijkingen, waarbij het verkozen object 'wat betreft rijpheid of geslacht van het 'normale' object afwijkt'.³¹ Ook E. Schorsch (1971) houdt zich bezig met het probleem van de deviatie, waarbij hij kritiek levert op het feit, dat men er stilzwijgend van uit gaat dat seksuele afwijkingen steeds abnormaal en ziekelijk zijn. Volgens hem zijn 'seksuele deviaties op zichzelf geen stoornissen die ziekelijk zijn en daardoor voor behandeling in aanmerking moeten komen'.³²

Volgens Schorsch houdt de diagnose 'deviatie' al in: een indeling bij gedragingen die van de norm afwijken en daarom abnormaal zijn. Door dit vast te stellen, wordt het uiterst moeilijk de onvermijdelijke implicaties, nl. het afleren van het abnormale en een (hernieuwde) terugkeer tot het 'normale', uit de weg te gaan.

In wezen is een deviatie hier een bepaald gedrag dat of zelden voorkomt of niet in overeenstemming is met de heersende seksuele moraal. Gezond zijn is dan dus het gedrag dat regel is en niet tegen de moraal zondigt, en ziek zijn hetgeen weinig voorkomt of tegen de moraal indruist. Hierin ligt de mogelijkheid om ook het begrip seksuele deviatie op te nemen en alle seksuele gedragingen allereerst als mogelijke gedragingen te beschouwen, waarbij sommige gedragingen minder voorkomen en bij bepaalde personen tot een gewoonte geworden zijn. Aldus vervalt ook de mogelijkheid om pedofilie als ziekteverschijnsel te zien. Als de patiënt op grond van de deviatie onder zijn gedrag gebukt gaat, moet onderzocht worden of dit niet het gevolg is van reacties van zijn omgeving op zijn afwijkend seksueel gedrag. Uit het feit dat een bepaald seksueel gedrag zelden voorkomt, kan men nog niet het recht ontleenen om diagnoses te stellen en daaruit behandelingen af te leiden die tot doel hebben dit gedrag af te leren. Het is, aldus Schorsch, ongetwijfeld humaner om de seksueel deviant mens als een zieke te zien dan als een delinquent; alleen worden de normen van de heersende seksuele moraal daardoor niet aangetast, maar integendeel bevestigd en zelfs tot voorwaarde verheven. De deviant mens blijft daardoor buiten-

staander én abnormaal.

De onderzoeken van Wyss (1967) leveren het bewijs dat het bij pedofilie in geen geval om een perversie in de zin van Giese kan gaan, aangezien de kenmerken daarvan, namelijk:

1. Verslaving aan het zinnelijk genot,
2. Een toenemende frequentie bij een afnemende bevrediging
3. Promiscuïteit en anonimiteit
4. Een toenemende fantasie, raffinement daadwerkelijke gedrag, en
5. Het periodiek terugkeren der onrustige driften

bij de meeste gevallen van ontucht met kinderen geheel ontbreken.³³

Daarenboven is Wyss van mening dat er slechts van een echte perversie sprake is, als een adequate verbintenis met een rijpe partner van het andere geslacht nooit werd beoogd en zelfs niet in de verbeelding heeft plaatsgevonden. Op de pedofiel is dit niet van toepassing: bij hem is sprake van een belangrijk onderscheid tussen het willen (= een adequate verbintenis) en het verwerkelijkte kunnen; bij pedofilie kan het daarom volgens Wyss hoogstens om 'pseudoperversie' gaan.³⁴ Wordt pedofilie als een pseudoperversie beschouwd, dan laat zij zich wat haar verschijningsvorm betreft, veel eerder bij de deviaties onderbrengen dan bijvoorbeeld bij de perversies; dit feit motiveert dan ook haar bespreking in deze categorie van definiëring.

Om pedofilie als seksuele deviatie te definiëren en daarbij voorbij te gaan aan het ziekelijke, perverse of abnormale aspect, lijkt pas dan zinvol, als het ziekelijke aspect met voldoende zekerheid kan worden buitengesloten. Met inachtname van bepaalde voorwaarden kan men stellen dat het niet-agressieve pedofiele contact, dat overigens verreweg het meeste voorkomt, één vorm temidden van vele mogelijke vormen van seksueel gedrag is. Het lijkt zinvol om in de literatuur en bij de over dit onderwerp verrichte empirische onderzoeken te zoeken naar bevestiging en ondersteuning van deze hypothese.

Politieke en maatschappelijke vragen

De definities die pedofilie als een politiek, respectievelijk maatschappelijk probleem beschouwen, zullen we in een derde groep samenvatten.

Voor zover ons bekend, karakteriseren slechts drie auteurs pedofilie niet in de eerste plaats als een ziekte, een perversie of een afwijking, maar als een verschijnsel dat pas door de maatschappelijke normen betreffende de seksuele onaantast-

baarheid van het kind een probleem geworden is. Zo noemt Otto Brüggemann pedofilie een 'structureel probleem van onze cultuur en rechtsorde'.³⁵ Juist seksuele normen en waarden zijn zowel inter- als intracultureel sterk aan veranderingen onderhevig. In dit kader zal de beoordeling van pedofilie als perversie en ziekte dan ook vermoedelijk geleidelijk aan veranderen. De invloed van de rechtsorde is in dit verband stellig van langere duur; slechts met moeite kan men door hervormingen op dit gebied met traditionele denkbeelden afrekenen.

Nauwkeuriger nog dan bij Brüggemann is de formulering in een artikel in het tijdschrift 'Betrifft: Erziehung':

De vraag of pedofilie een ziekte is, moet verder bevestigend worden beantwoord. Zolang de voorwaarden ontbreken om haar niet langer als een ziekte te beschouwen, zal pedofilie een ziekte blijven.

Een algehele maatschappelijke vernieuwing in het denken over ziekte, perversie en normaliteit op zichzelf is nodig om pedofilie haar ziekelijke karakter te ontnemen.³⁶

Vermoedelijk kan dit slechts bereikt worden door het openbaar maken van uitgebreide gegevens en het verstrekken van veel objectieve informatie over de verspreiding, de omvang, de aard en de gevolgen van pedofiele contacten.

Kerscher^{36a} beschouwt handelingen, die wegens overtreding van het wetsartikel 'ontucht met kinderen' tot vervolging leiden, als seksuele gedragingen die weliswaar niet gesteund en aangemoedigd moeten worden, maar die men ook geenszins strafbaar mag stellen, daar er, volgens de huidige stand van de wetenschap, niet gesproken kan worden van schadelijke gevolgen voor het betrokken kind op grond van het pedofiele contact, wanneer dit een niet-agressief verloop heeft; schadelijke gevolgen doen zich volgens hem dan pas voor, wanneer de samenleving invloed op het kind uitoefent door de handeling als delict te onderkennen en haar verdacht te maken. Voor Kerscher ontstaat het probleem van ontucht met kinderen pas, als de wetgever ongemotiveerd een bepaalde leeftijdsgrens (14 jaar) vastlegt, waaronder seksuele handelingen plotseling ontuchtig worden.^{36b}

Samenvatting

Het standpunt dat men pedofilie in de zin van ontucht met kinderen als ziekelijk en abnormaal moet zien, is hoogst pro-

blematisch, aangezien bij de bepaling of iets ziek en abnormaal is, altijd wordt uitgegaan van de op dat moment heersende sociale normen die noch als onafhankelijk van het heersende systeem, noch als algemeen geldend en absoluut beschouwd kunnen worden.

Pedofilie kan zeer wel als een deviatie, als louter een afwijking van de norm gezien worden. Ook hier speelt het maatschappelijk aspect een grote rol, want zonder de normalisering van het seksuele object zou de problematiek van de pedofilie niet bestaan.

Pedofilie kan dus ongeveer als volgt worden gedefinieerd:

pedofilie is een vorm van seksueel gedrag die door maatschappelijke omstandigheden en normen tot een afwijking wordt.

Aangezien het boven alle twijfel verheven is dat pedofiel seksueel gedrag een bepaalde vorm van seksueel gedrag is, kan een vérderegaande beoordeling dan deze achterwege blijven. De leeftijdsgrens, waarop het zogenaamde normale seksuele contact in een pedofiel contact overgaat, vloeit voort uit de stelling van de aseksualiteit van het kind, wat, zoals werd aangetoond, niet houdbaar is. In ieder geval wordt de leeftijdsgrens door de wetenschappelijke criteria weerlegd, en dit feit wordt door het werkelijke seksuele gedrag van kinderen onderschreven. (zie de resultaten van Kinsey e.a.). Wanneer pedofiel seksueel gedrag echter pas op grond van maatschappelijke normen als een afwijking gezien wordt en deze normen in deze vorm tevens ongefundeerd zijn en door de wetenschappelijke inzichten worden tegengesproken, kan pedofiel gedrag – en dat is dan de onvermijdelijke gevolgtrekking – ook niet als deviatie beschouwd worden. Hierop zullen we later nog verder ingaan.

FREQUENTIE, VERSCHIJNINGSVORMEN EN SOORTEN ONTUCHT MET KINDEREN (PEDOFILIE)

De problematiek is van recente datum

De erotische betrekking tussen volwassenen en jonge meisjes is een oud verschijnsel; de tegengestelde tendens, die voor een deel berust op het feit dat kinderen veel later uit het ouderlijk huis vertrekken, is relatief jong.

Zo'n 200 jaar geleden lag de huwbare leeftijd van jonge meisjes bijv. nog rond de twaalf tot zestien jaar. Jongens gingen vaak al op hun twaalfde studeren, en vanzelfsprekend was het een 'man' van die leeftijd toegestaan een bordeel te bezoeken.³⁷ In de middeleeuwen stond op de bordelen aangegeven, dat jongens pas op hun twaalfde werden toegelaten. Er kan dus worden aangenomen dat de seksualiteit op z'n minst in de puberteitsjaren maatschappelijk algemeen geaccepteerd en gewettigd was (bijv. door een vroeg huwelijk). In welke mate pedofiel gedrag als abnormaal wordt ervaren, hangt af van het op dat moment heersende 'cultureel erotische ideaal'.³⁸ Onze huidige denkbepelden propageren een 'ontseksualisering' van het kind tot ver in de puberteit; dienovereenkomstig wordt een tegengesteld gedrag met negatieve sancties gestraft.

Frequentie en aard van het seksuele contact

Wanneer men afgaat op publikaties over dit onderwerp, raakt men ervan overtuigd dat er duizenden kinderlokkers en kinderverkrachters moeten rondlopen en dat hun aantal nog voortdurend toeneemt. Daarom moeten we eerst onderzoeken hoe de werkelijke frequentie van seksuele contacten tussen volwassenen en kinderen is.

Een eerste antwoord geven de onderzoekingen van Kinsey, die wegens de overeenkomst tussen de maatschappelijke structuren van de Verenigde Staten en Duitsland, tot op zekere hoogte op de Duitse situatie van toepassing zijn.

Kinsey voert aan dat ongeveer 24% van de vrouwen voor de puberteit 'seksuele voorstellen' van volwassen mannen kreeg. In 80% van de gevallen gebeurde dat één keer, in 12% twee keer, in 3% drie tot zes keer, en slechts 5% van de betrokken vrouwen kon zich negen of meer contacten herinneren.³⁹ Over jongens bestaat er wat dit betreft jammer genoeg geen

vergelijkbaar materiaal, aangezien deze contacten zelden voorkwamen. Gebhard, Raboch en Giese (1968) kwamen bij hun onderzoeken tot vrijwel dezelfde conclusies: een kwart van de vrouwen kan zich pedofiele toenaderingen herinneren. Daarbij bleef het in 85% van de gevallen bij één enkele ervaring.⁴⁰ Aan de hand van deze onderzoekresultaten kan dus worden aangetoond, hoe onzinnig de alom bekende opvatting is dat één enkele ervaring met een pedofiel karakter zeldzaam is, maar dat voortgezette contacten daarentegen regel zijn.⁴¹

Over het algemeen wordt in de desbetreffende literatuur het standpunt ingenomen dat zedendelicten, waaronder ook pedofilie valt 'crisisvast' zijn. Deze zogenaamde 'crisisvastheid' kan als volgt gedefinieerd worden: in verhouding tot het stijgende aantal misdrijven blijft het aantal zedendelicten relatief constant. Aan de hand van statistieken kan deze stelling bevestigd worden: op 100.000 (strafrechtelijk meerderjarige) inwoners van Duitsland kwamen in

1965 : 100

1966 : 98

1968 : 97

1969 : 96 zedendelicten⁴²

voor, waarbij ontucht met kinderen volgens Hanack (1969) een kwart van de gezamenlijke zedendelicten uitmaakte; in de overige literatuur worden wat dit betreft nauwelijks afwijkende gegevens vermeld. In een onderzoek uit 1970⁴³ wordt over ongeveer 18.000 pedofiele delicten in de periode van 1963 tot 1967 gesproken, wat voor een tijdsverloop van vier jaar ook wel kan kloppen. Vaak wordt aangenomen dat een bijzonder hoog aantal gevallen van pedofilie onbekend blijft; zo zou het werkelijke aantal delicten het acht- tot tienvoudige van de bekend geworden delicten⁴⁴ bedragen, maar beweringen in die richting zijn wegens het ontbreken van onderzoeksmogelijkheden niet te controleren en moeten daarom zuiver hypothetisch blijven.

Volgens onderzoeken van Wyss (1967) gaat het bij de gevallen van ontucht met kinderen

- in 52% om delicten met meisjes,
- in 21,8% om delicten met jongens,
- in 5% om delicten met jongens én meisjes, en
- in 20,6% om incestueuze delicten.⁴⁵

Uit het hier gegeven korte overzicht over pedofiele delicten kan, wat betreft de frequentie, de voorlopige gevolgtrekking gemaakt worden dat ontucht met kinderen relatief vaak voorkomt, aangezien een kwart van de vrouwen zich dergelijke

ervaringen uit hun jeugd herinnert. Wat echter de duur van dergelijke contacten tussen kinderen en volwassenen betreft, moet de algemeen heersende opvatting als zouden deze seksuele betrekkingen doorgaans van langere duur zijn, worden opgegeven, daar het in ongeveer 80% van de gevallen om slechts één enkel seksueel contact ging. (Seksuele relaties die langer duren, beperken zich tot bepaalde verschijningsvormen van de pedofilie waarop elders (zie p. 35) wordt ingegaan, bijv. tot relaties met kinderen in de puberteitsfase.)

Begrijpelijkerwijze is de aard van het contact tussen volwassenen en kinderen van groot belang voor de betekenis die een dergelijk contact voor het kind kan hebben; gebruikt de dader geweld (het begrip 'dader' wordt hier relatief en beschrijvend, dus niet absoluut en beoordelend gebruikt; aangezien men deze aanduiding in het merendeel van de literatuur tegenkomt, gebruiken wij haar hier ook) of gaat het om een niet-agressief delict, bestaat de daad uit exhibitionisme of betreft het een coïtus.

Volgens Kinsey was de aard van het contact
in 62% een mondeling voorstel of exhibitionisme,
in 31% strelingen of liefkozing, zonder dat geslachtsdelen werden aangeraakt,
in 22% uit het betasten of manipuleren van de genitaliën van het kind

in 5% betastte het kind de genitaliën van de man
in 2% ging het vooral om de wederzijdse orale aanraking van de geslachtsdelen en
in 3% (0,75% van het totaal!) kwam het tot een coïtus.⁴⁶

(Doordat de verschillende soorten contact elkaar overlappen, komen we tot een totaal van meer dan 100%.)

Gebhard, Raboch en Giese komen op grond van hun onderzoeken tot een overeenkomstig resultaat: in de helft der gevallen bestond de seksuele daad volgens hun uitslag uit het tonen van de penis, terwijl een coïtus resp. een poging tot een coïtus nauwelijks voorkwam.⁴⁷

Wyss onderscheidt in zijn onderzoek van 160 daders

24,3% geslachtsverkeer

26,2% op bijslaap gelijkende handelingen en

49,3% andere ontuchtige handelingen.⁴⁸

Het feit dat de resultaten van Wyss, wat betreft de coïtus, van de beide andere onderzoeken verschillen, komt waarschijnlijk omdat Wyss mede de incest – in afwijking van veel andere auteurs – in zijn onderzoeken heeft betrokken; deze bestaat bijna altijd uit een volledige geslachtsgemeenschap.

Uit de meer omvangrijke onderzoeken van de genoemde

andere auteurs wordt het echter duidelijk dat een coïtus in pedofiele relaties zelden voorkomt. Over het algemeen denken volwassenen bij seksualiteit veel te sterk aan de coïtus en laten zij daarbij volledig buiten beschouwing, dat er in de meeste gevallen *geheel andere* vormen van seksueel getinte contacten tussen kinderen en volwassenen bestaan.

Wat het gebruik van geweld bij pedofiele delicten aangaat, kan het volgende worden vastgesteld: Wyss vond bij 160 onderzochte daders slechts één geval van gewelddadigheid,⁴⁹ Sigusch (1973) komt tot de overtuiging dat 85 - 90% van de pedofielen niet agressief handelt en dat er slechts 10-15% agressieve daders op dit gebied voorkomt.⁵⁰ Brocher vermeldt slechts 6% 'gewelddadige kinderverkrachtingen'.⁵¹ Het gebruiken van geweld komt dus bij pedofilie veel minder vaak voor dan gewoonlijk wordt aangenomen. Dit feit is niet alleen van betekenis voor een herziening van de publieke opinie, waarin sprake is van 'een slechte man' die kinderen 'naar stille plekjes meelukt' en ze daar 'pijn doet', maar noopt ook tot bezinning over de verhouding tussen volwassenen en kinderen in de veel vaker voorkomende gevallen van niet-agressief contact.

Aangezien 80-95% van alle pedofiele contacten met grote waarschijnlijkheid zonder geweld verloopt, komt hier al de vraag naar voren wat de rol van de betrokken partner (in de regel meisjes) is, en daarmee opnieuw de problematiek van vervolging en bestraffing, vooral omdat, in tegenstelling met de gangbare mening, het aandeel van de agressieve contacten kennelijk ook niet toeneemt. Ook de resultaten met betrekking tot de frequentie van pedofiele relaties en de sporadische momenten dat het tot een coïtus komt, geven aanleiding de juistheid van traditionele voorstellingen en de daaruit voortkomende maatregelen en praktijken op zijn minst in twijfel te trekken. Meer en meer komt pedofilie naar voren als *één* mogelijk seksueel gedrag temidden van vele.

Indeling van de pedofiele contacten naar Giese

Pedofilie als zodanig bestaat niet, evenmin als *de* pedofiele seksuele delinquent, wat in de loop van dit en het volgende hoofdstuk nog duidelijk zal worden aangetoond. Volgens Giese kunnen drie soorten pedofiele contacten worden onderscheiden:

a) de daad als vervanging waarbij de seksuele drang tot een blindelinge 'ontlading' aanspoort, onverschillig met wie, ook met een kind, van welke leeftijd of welk geslacht dan ook.

Deze contacten zijn in de regel gelegenhedsrelaties.

b) De 'psychologisch volkomen begrijpelijke aantrekkingskracht' die een jongere partner vaak op een oudere heeft; een verschijnsel dat op geen enkele wijze iets abnormaals inhoudt.

c) De eigenlijke 'groep van pedofielen'⁵³ die primair in de leeftijd van het kind is geïnteresseerd en aan het geslacht slechts secundaire betekenis toekent. Voor de problematiek van deze groep werd de benaming 'pedofiel kernsyndroom'⁵⁸ gekozen.

Giese kwam door onderzoeken van deze pedofiele 'kerngroep' tot de conclusie dat er bij pedofielen van een 'princiële bisexualiteit'⁵⁴ sprake is, een stelling die, zoals verder zal blijken, geen stand kan houden, aangezien er integendeel heel duidelijk homo-, respectievelijk heteroseksueel gerichte daders zijn, terwijl er van zogenaamde bisexualiteit slechts bij een bepaald type dader sprake schijnt te zijn.

Een doelmatige onderverdeling van pedofilie

Natuurlijk is de indeling van de pedofiele contacten naar Giese zeer gedifferentieerd – in tegenstelling met de normale, gangbare mening van het grote publiek, volgens welke onthucht met kinderen altijd op dezelfde manier afloopt (alleen maar coïtus) en altijd door hetzelfde type dader, de woesteling of de geestelijk gestoorde, wordt bedreven. Maar naar onze mening is deze indeling niet toereikend om alle verschijningsvormen van pedofilie met al de variaties tot hun recht te laten komen.

Een indeling die pedofilie in haar geheel poogt te omvatten, moet aandacht schenken aan de verschillende gerichtheid van de daders met betrekking tot het geslacht van de kinderen; ook dient daarin rekening gehouden te worden met de verschillende leeftijden van de kinderen, aangezien het voor de verwachtingen en motivaties van de volwassene en het kind aanzienlijk verschil maakt of het om een verhouding tussen een zesjarige en een volwassene gaat dan wel tussen een puber en een volwassene. Ook de vraag of er inderdaad van een 'pedofiele kerngroep' in de zin van Giese sprake is, kan misschien op grond van de verschillende verschijningsvormen van pedofilie beantwoord worden. Tevens wordt incest – waarbij hier slechts wordt uitgegaan van verhoudingen tussen vader en dochter en tussen grootvader en kleinkind – wegens zijn seksuele contacten tussen volwassenen en kinderen bij

deze problematiek betrokken, hoewel de vraag rijst of hij wel tot pedofilie in engere zin gerekend kan worden; op deze kwestie wordt nog uitvoerig ingegaan. In het nu volgende zullen in hoofdzaak de indelingscriteria van Schorsch (1971) gebruikt worden, aangezien deze voor de problematiek het meest geschikt lijken.

Contacten met kinderen tot elf jaar

Het lijkt ons zinvol om alle leeftijden tot aan de prepuberteit te zamen te behandelen, aangezien de aard der delicten veel overeenkomst vertoont, ook al kan er binnen deze leeftijds-groep nog een onderverdeling naar leeftijd worden gemaakt – zoals bijv. Wyss (1967) doet, die onderscheid maakt tussen kinderen tot acht jaar, en kinderen van acht tot twaalf jaar.⁵⁶ Veel overeenkomst vertoont ook de motivatie van dader en kind, zodat een onderverdeling zoals bij Wyss volgens ons overbodig is. Wat bij deze leeftijdsgroep (tot elf jaar) opvalt, is dat de zuiver seksuele benaderingen, in tegenstelling met de andere groeperingen, relatief talrijk zijn, zodat gesteld kan worden dat de 'anonieme, instabiele contacten'⁵⁶ overheersen en elke persoonlijke binding met het kind ontbreekt. Weliswaar bestaat de daad voor een deel uit exhibitionisme, in een derde van de gevallen vertoont ze echter agressieve trekken en in 16% gaat het om zware agressie jegens het kind. ('Zware agressie' houdt in: 'gevaarlijke bedreiging en verwonding van het slachtoffer: hard slaan, wurgen, bijten enz.'; onder 'middelzware agressie' verstaat men 'hardhandige aanvallen, echter zonder ernstige bedreiging voor het slachtoffer', 'lichte agressie' bestaat uit het 'vasthouden of vastgrijpen, wanneer er verzet gepleegd wordt'.)⁵⁷

De rol van alcohol moet hierbij niet onderschat worden; in een kwart van de gevallen is de dader onder invloed.

De daders komen overwegend uit de lagere milieus, vaak ook zijn het mensen die maatschappelijk aan lager wal zijn geraakt; bijgevolg zijn het 'vooral de minder bevoorrechte, aan de rand van de maatschappij levende, weinig gedifferentieerde en intelligente persoonlijkheden met een lage ontwikkeling'.⁵⁸

Wanneer de daad uitsluitend met jongens wordt begaan, kan deze, wegens het ontbreken van een andere partner, vaak als een zuivere 'vervangende handeling' beschouwd worden. Betreft het meisjes, dan is er waarschijnlijk in veel gevallen sprake van een emotionele genegenheid van de dader voor het kind, een genegenheid die bij homoseksuele contacten grotendeels ontbreekt.⁵⁹

Deze vorm van pedofilie kan vaak gepaard gaan met agressiviteit, die zich onverwachts op het kind richt en diens verzet uitlokt. Voegt men hierbij de bij deze vorm overheersende anonimiteit van de contacten (meestal kent de dader het kind niet), dan is het duidelijk dat men hem moet rekenen tot de pedofiele daden die een kind zonder twijfel een shock kunnen geven en misschien ook schade berokkenen. (Een volwassene raakt door een verkrachting minstens even erg overstuur, maar houdt er vaak een zware shock aan over.)

Vervolging en bestraffing van pedofiele betrekkingen in deze leeftijdsgroep lijken nog het meest op hun plaats, gezien het hoge percentage agressieve contacten zonder verdere binding en de rol die alcohol kennelijk bij een aanzienlijk deel van deze delicten speelt. Bescherming van de kinderen noopt hier ongetwijfeld tot maatregelen. Het wordt echter nu al duidelijk dat met name deze delicten (met kinderen in de leeftijdsgroep tot elf jaar) de openbare mening over ontucht met kinderen bepalen en als algemeen geldend worden weergegeven; het deels gewelddadige gedrag van de dader (gedeeltelijk ten gevolge van alcohol), de anonimiteit en de afwezigheid van enige binding worden kenmerkend geacht voor *alle* pedofiele contacten. Onderzocht dient te worden of deze generalisering met al haar implicaties in deze vorm gerechtvaardigd is.

Pedofiele verhoudingen met kinderen tussen twaalf en veertien jaar

In deze leeftijdsgroep komt men het verschijnsel van een echte relatie tussen een puber en een volwassene het meest veelvuldig tegen. De daden zelf verlopen meestal zonder agressie en zijn vaak onderdeel van een langdurige, wederzijdse erotische binding.

Liefdesverhoudingen tussen volwassen mannen en jonge meisjes, die eveneens herhaaldelijk voorkomen, vallen alleen op grond van de leeftijd van het meisje ten offer aan het starre formalisme van de wet. 53% van de verhoudingen met twaalf- tot veertienjarigen zijn duurzame verhoudingen, en bij ongeveer een derde is er sprake van een hechte wederzijdse emotionele binding.

De betrekkingen, die buiten het kader van een echte relatie of van een liefdesverhouding vallen, blijven beperkt tot toevallige promiscuë contacten tussen meisjes uit de onderste laag van de maatschappij en volwassenen; deze behoren tot de gegevens van de lagere milieus en zijn dus niet uitzonderlijk. In ongeveer 30% procent van de verhoudingen, dus relatief

vaak, wordt de coïtus bedreven, hetgeen volkomen in overeenstemming is met het normale karakter van deze verhoudingen.

De bij deze leeftijdsgroep behorende daders hebben gemiddeld het hoogste maatschappelijke niveau, psychisch en seksueel de meest onopvallende ontwikkeling en oefenen vaak ook een hoger beroep uit (het type van de pedofiele leraar valt hier onder). Door de bank zijn zij dus geen buitenstaanders, zoals bijv. bij de daders van delicten met kinderen tot elf jaar het geval is. Bij homoseksuele verhoudingen met pubers is bij de jongen meestal een homoseksuele aanleg aanwezig die dus niet, zoals vaak wordt gevreesd, in dit stadium wordt opgewekt, terwijl de daders zelf 'overwegend homoseksueel geaard' zijn.⁶⁰ De contacten van de groep die relaties met pubers onderhoudt, kunnen nauwelijks tot pedofilie in engere zin gerekend worden (wel die van de groep gericht op kinderen tot elf jaar), want in de regel gaat het hier om volkomen 'normale' verhoudingen, waarin de jongere partner meestal helemaal niet het gevoel heeft gebruikt, respectievelijk 'bedorven' te worden, maar waarin hij zich een gelijkwaardige partner kan voelen - dat geldt zowel voor homo- als voor heteroseksuele verhoudingen - ook al 'mag' hij dat in formeel juridische zin wegens zijn te lage leeftijd niet zijn.

Aangezien volgens de wet pedofiele contacten met partners tot veertien jaar bij ontdekking in elk geval strafbaar zijn, beantwoorden de wettelijke maatregelen duidelijk op geen enkele wijze aan de geestelijke, lichamelijke en psychische rijpheid van jongens en meisjes in deze leeftijdsgroep (twaalf tot veertien jaar). De wetenschappelijke resultaten en de realiteit zijn de wetgever in dit opzicht vër vooruit, want bij de helft van de betrekkingen gaat het om een langer durende verhouding in een of andere vorm, bij een derde van de gevallen om promiscuïteit van meisjes uit de onderste maatschappelijke laag. Als men dan ook nog bedenkt dat de daders binnen deze groep het minst opvallen, dat het dus om heel 'normale' mannen gaat, dan wordt de absoluteheid van de strafrechtelijke praktijk helemaal twijfelachtig.

Hier wordt de seksualiteit zelf vervolgd.

Heteroseksuele vormen

Maken we een indeling naar de seksuele gerichtheid van de daders, dan komen we tot de volgende vergelijkende gegevens over hun heteroseksuele, homoseksuele en biseksuele voorkeuren:

Schorsch (1971):

46% heteroseksuele delicten

36% homoseksuele delicten

17% biseksuele delicten⁶¹

Fischer (1963):

50% heteroseksuele delicten

35% homoseksuele delicten

15% biseksuele delicten.⁶²

In grote trekken komen deze gegevens overeen met die van Wyss, die 53% heteroseksuele delicten en 22% homoseksuele delicten aangeeft.⁶³ De contacten bestaan dus voor het merendeel uit normale heteroseksuele betrekkingen, terwijl ongeveer de helft van de verhoudingen verdeeld is in homoseksuele en biseksuele contacten. Bij de heteroseksuele betrekkingen komen agressieve handelingen het meest veelvuldig voor, maar zij beperken zich hoofdzakelijk tot de contacten met de leeftijdsgroep tot elf jaar.

Tot heteroseksuele pedofilie werden vanzelfsprekend ook de gevallen van verbintenissen, respectievelijk liefdesverhoudingen van volwassenen met jonge meisjes gerekend, wat de verschillen in maatschappelijke achtergrond van de daders verklaart: daders uit de lagere klassen (delicten met meisjes onder de elf jaar), behoren ertoe, maar vaker betreft het daders die sociaal goed zijn aangepast, voor een deel hogere posities bekleden (14% pedagogische beroepen) en die wat hun psychische en seksuele ontwikkeling aangaat, weinig opvallends vertonen.⁶⁴

Heteroseksuele pedofilie kan verklaard worden uit het feit dat aan een jongere, dus seksueel meer aantrekkelijke partner de voorkeur gegeven wordt boven de oudere, niet meer zo aantrekkelijke partner, een verschijnsel dat zich vooral bij pedofilie met in de puberteit verkerende meisjes voordoet. Volgens Fischer bestaan bij heteroseksuele betrekkingen 68,8% van de delicten uit handelingen die één keer plaatsvonden, 31,2% daarentegen uit voortgezette contacten; bij 49,9% komt het tot een coïtus, resp. een poging tot een coïtus.⁶⁵ Het relatief hoge aandeel van de herhaalde contacten en van het intensieve contact is een gevolg van de verbintenissen en liefdesverhoudingen die zich zo op een normale manier uiten.

Homoseksuele vormen

Bij homoseksuele pedofilie spelen 'bepaalde, seksueel neutrale groeiprocessen die voor kinderen typerend zijn'⁶⁶ een rol. Verder is van betekenis dat – net zoals bij de op mannen gerichte homoseksualiteit – de toegangsweg naar het vrouwelijke geslacht geblokkeerd kan zijn door een sterke fixering op het moederbeeld, waardoor naar een verbintenis met een partner van het eigen geslacht wordt gestreefd. Overigens is hier zelden van agressiviteit sprake, aangezien de homoseksuele pedofiel zich overwegend op betrekkingen met pubers concentreert, die eveneens homoseksueel gericht zijn, waardoor een relatie ontstaat waarin agressieve handelingen eenvoudig niet passen. Volgens Fischer kan de vaste verbintenis statistisch vastgesteld worden, aangezien volgens hem in 73,9% van de gevallen herhaalde homoseksuele contacten optreden, en er in 87% van de gevallen sprake is van een coïtus, resp. een poging tot een coïtus (hier anaalverkeer).⁶⁷

De sociale problematiek van homoseksuele pedofielen is in wezen dezelfde als die van heteroseksuele, daar de contacten ook hier vooral worden beoordeeld naar de leeftijd van de betrokken kinderen en minder naar hun geslacht;⁶⁸ bovendien is de publieke opinie ten aanzien van homoseksualiteit veranderd, zodat het hier in eerste instantie om de betrekking met het kind gaat. Tengevolge van deze veranderde houding ten aanzien van homoseksualiteit hebben zich ook in de wetgeving en daardoor in de rechtspraak veranderingen voorgedaan. Men kan zich afvragen of er ook geen invloed zou kunnen zijn op de pedofilie, aangezien agressieve (homoseksuele) pedofiele contacten maar zelden voorkomen. Bovendien kan men niet aannemen dat kinderen door zulke verhoudingen tot homoseksualiteit worden verleid daar zij meestal al een aanleg in die richting hebben. Een zekere liberalisatie, zoals die ook ten opzichte van homoseksualiteit tussen volwassenen tot stand gekomen is, zou zeker meer in overeenstemming zijn met de wetenschappelijke resultaten.

Biseksuele vormen

Onder deze relatief kleine groep van pedofilie (15-17%) vallen overwegend de eerder vermelde delicten met kinderen tot elf jaar. Vandaar dat de overheersende manier om contact te leggen de 'seksuele aanval'⁶⁹ is; deze verloopt in 35% van de gevallen agressief, waarbij de agressie in 21% daarvan een 'zwaar' karakter heeft.

Deze vorm van pedofilie is, in tegenstelling met de andere vormen, sterk afhankelijk van het type dader, aangezien elke

binding met het kind ontbreekt en er dus ook geen sprake is van wederzijdse betrekkingen. De daders komen zonder uitzondering uit de lagere klassen; ze worden gekenmerkt door een lage ontwikkeling, zijn onvoldoende in de maatschappij geïntegreerd ($\frac{1}{3}$ van hen is verwaarloosd) en behoren tot de randfiguren van de samenleving. Dikwijls bevinden zich onder de biseksuele daders personen die als kind in een tehuis hebben gezeten. Aangezien de daders door hun speciale achtergrond niet in staat zijn tot een echte verbintenis met een partner, richten zij zich op anonieme seksuele contacten. Het biseksuele gedrag is dus niet, zoals Giese aannam, karakteristiek voor alle pedofielen, omdat er integendeel – zoals eerder werd aangetoond – veel pedofielen zijn met een sterke hetero- resp. homoseksuele gerichtheid. Wat de biseksuele pedofiel echter kenmerkt is zijn totale ongedifferentieerdheid en sociale onaangepastheid.⁷⁰

De onderverdeling naar leeftijdsgroepen en gerichtheid van de pedofiel wat betreft het geslacht van het betrokken kind, geeft ons de mogelijkheid die contacten te isoleren die agressief en anoniem zijn, en die slechts één keer plaatsvonden omdat er geen binding tussen dader en kind bestond; het lijkt geen twijfel dat deze contacten schade kunnen berokkenen. De in dit verband begrijpelijke verontwaardiging heeft klaarblijkelijk de algemene instelling tegenover pedofilie sterk beïnvloed. Dit algemene oordeel over het totaal der pedofiele handelingen wordt nog bedenkelijker wanneer blijkt dat er, zoals onderzoeken naar de werkelijke feiten hebben aangetoond, bepaalde groepen bestaan die zich in niets van de 'normale' seksuele gedragingen onderscheiden, maar ook andere die door hun daad psychische stoornissen bij het betrokken kind kunnen veroorzaken.

De oudere pedofiel

Pedofilie door ouderen, een van de meest voorkomende vormen van crimineel gedrag onder ouderen, wordt in de meeste gevallen door maatschappelijke omstandigheden veroorzaakt. Zo wordt bijv. door plotselinge veranderingen in de werkomstandigheden (o.a. door het bereiken van de pensioenge-rechtigde leeftijd) een abrupte rolwisseling van het individu verlangd, waaraan de ouder wordende man vaak niet meer kan voldoen. Aan de andere kant zijn ook de seksuele verlangens die niet meer vervuld kunnen worden, de oorzaak van pedofiele handelingen, aangezien de man op deze leeftijd meestal nog over vitale seksuele interesses beschikt, maar zijn in de regel ongeveer even oude echtgenote vaak niet meer.

Iemand die door deze twee omstandigheden voorbeschikt is te vallen, verlegt zijn emotionele genegenheid en daarmee ook zijn erotische interesse naar een jongere partner, en zo wordt deze, tot dusver goed aangepaste en normaal ouder wordende man, een zedenmisdadiger.

Bij pedofilie door ouderen doen zich geen agressieve delicten voor; de kinderen kennen de dader meestal goed en beschikken in vele gevallen over onmiskerbare seksuele ervaringen, terwijl er in de meeste verhoudingen een sterke emotionele binding ontstaat, op z'n minst van de kant van de dader.

Verschillende auteurs, onder wie bijv. Stumpel⁷¹, zien als oorzaak van deze vorm van pedofilie de verschuiving van grote naar kleine gezinnen, waarin voor de man die zijn beroep vaarwel heeft gezegd, geen taken in het gezin meer zijn weggelegd (zoals bijv. het passen op de kinderen); er komen te veel emoties vrij die zich dan op een andere wijze openbaren.⁷² Het kind kan daarom nauwelijks als slachtoffer van een zedendelict beschouwd worden, zoals dat in het geval van pedofilie met jongere kinderen of in dat van de biseksuele pedofilie nog wel op z'n plaats lijkt, omdat aan de ene kant kinderen, die bij verhoudingen met oudere pedofielen betrokken zijn, vaak over onmiskerbare eerdere seksuele ervaringen beschikken en seksualiteit op zichzelf dus voor hen niets nieuws is en omdat aan de andere kant oudere pedofielen de kinderen bovendien nooit met uitsluitend seksuele bedoelingen benaderen. Daarnaast is er vaak een sterke emotionele genegenheid voor het kind aanwezig en doen zich nooit agressieve handelingen resp. seksuele aanvallen voor. Samengevat lijkt deze vorm van pedofilie vergelijkbaar met vormen van verbinenissen met pubers, omdat hij eveneens gekenmerkt wordt door begrip en liefde voor het kind.⁷³

Incest

Van de incestsituatie, waaraan in deze beschouwing aandacht geschonken dient te worden vanwege de daarin bestaande seksuele betrekking tussen volwassenen en kinderen, worden hier slechts de verhouding tussen vader en dochter, stiefvader en stiefdochter en de veel zeldzamere tussen grootvader en kleindochter behandeld (incest tussen moeder en zoon doet zich vrijwel nooit voor).

Incest wordt op grond van het gevaar voor 'erfelijk-biologische degeneratie' en het gevaar voor 'verstoringen in het gezin' tot de zogenaamde 'hoogste graad van criminaliteit' gerekend.⁷⁴ De erfelijk-biologische bezwaren zijn overigens volgens de inzichten van de moderne wetenschappelijke onder-

zoek overdreven, zoal niet achterhaald. Ook de verstoring van het gezin en van de verhoudingen er binnen door incest gaat niet op, aangezien de voorwaarden voor de incestsituatie juist in de 'desorganisatieverschijnselen'⁷⁵ van het gezin liggen. Een dergelijk onvermogen om een harmonieuze gezinsstructuur op te bouwen, heeft verschillende oorzaken: alcoholisme van de vader (24%), de positie van de vader als 'huistiran' of de neiging van een der ouders tot verwaarlozing of buitenechtelijke seksuele contacten. Een andere omstandigheid die incest bij voorbaat in de hand werkt, kan de 'situatie van verzoeking'⁷⁶ zijn die bijv. door ziekte van de echtgenote of haar dood ontstaat. Wat de verdeling naar klassen betreft, heeft Maisch (1968) vastgesteld dat 91% van de gevallen van incest in de laagste klassen van de bevolking plaatsvindt en slechts 9% in de middel- en hogere klassen, zodat incest in de maatschappelijke structuren van de laagste klassen verankerd is. Bij een 'groepsvorming binnen het gezin'⁷⁸ die als voorwaarde voor incest al eerder in het kort werd aangegeven, neemt de dochter in beslissende conflictsituaties meestal een emotionele beslissing ten gunste van de vader; zij voelt zich dan vaak een volwaardig vervangster van de moeder en beleeft de seksuele betrekkingen met de vader ook niet als seksuele aanvallen, maar als vanzelfsprekend bij de situatie horend, dus positief. In 70% van de gevallen komt het tot een coïtus (het hoogste percentage onder alle seksuele betrekkingen tussen volwassenen en kinderen), echter aangepast aan de leeftijd van het meisje, aangezien hij nauwelijks voor de eerste menstruatie plaatsvindt; over het algemeen is het meisje het, zoals al vermeld werd, met deze intensieve seksuele handeling eens. Hoewel zich uit incest, net zoals bij andere betrekkingen met pubers, meer dan eens echte liefdesverhoudingen ontwikkelen, is meestal een houding van verzet van het meisje jegens de moeder bij het beginnen van de seksuele betrekkingen met de vader doorslaggevend. Sedert enige tijd bestaan er volgens Maisch grondige twijfels of incest wel tot pedofilie in enge zin gerekend moet worden, zoals tot nu toe schijnbaar het geval geweest is (hoewel exact materiaal daarover niet bestaat). Maisch geeft in de volgende thesen zijn argumentatie waarom men incest niet verder tot pedofilie mag rekenen:

- a) Juist de seksuele rijpheid is bij incest de prikkel om seksuele betrekking aan te gaan – en *niet* de jeugd van het kind, zoals bij pedofilie het geval is.
- b) Bij incest poogt de volwassene de betrekkingen zo lang mogelijk aan te houden, terwijl pedofiele betrekkingen na het bereiken van de lichamelijke rijpheid (secundaire geslachts-

kenmerken) worden afgebroken.

c) Daders van incest bezitten een duidelijke heteroseksuele gerichtheid, terwijl bij pedofielen daarentegen sprake is van een 'principiële bisexualiteit'.⁷⁹

De laatste stelling kan weliswaar, zoals al uiteengezet werd, niet door empirische onderzoeken bewezen worden, maar de beide eerste zouden zonder meer reden genoeg moeten zijn om incest niet meer tot pedofilie te rekenen.

Volgens ons is de vraag of incest wel dan niet tot pedofilie gerekend moet worden, ook absoluut niet van belang aangezien het antwoord op deze vraag niets verandert aan de problematiek van incest als zodanig. In de wetgeving en bij de rechtspraak worden met betrekking tot de straf toch al een belangrijk onderscheid gemaakt tussen incestueuze en pedofiele seksuele betrekkingen.

Een eventueel zwaardere bestraffing van incestueuze delicten vloeit enerzijds voort uit de erfelijk-biologische veronderstellingen, anderzijds uit het grondprincipe dat het gezin beschermd moet worden. Aangezien gezinnen waar incest voorkomt, in de regel al zo verstoord zijn dat er weinig meer te beschermen valt, terwijl daarnaast aan de erfelijk-biologische gronden heel erg getwijfeld wordt, is een onderscheid tussen de strafmaat voor incestueuze en pedofiele zedendelicten aanvechtbaar. Het eigenlijke 'strafbare' van dergelijke betrekkingen, de omgang met het kind, raakt hier namelijk nog meer op de achtergrond omdat de partner in een incestueuze verhouding meestal al een seksuele rijpheid bereikt heeft.

De pedofiele kerngroep van Giese

Samenvattend kunnen we zeggen dat er naar onze mening niet van een 'pedofiel kernsyndroom' in de zin van Giese gesproken kan worden, aangezien de veronderstelde hoofdkenmerken door empirische onderzoeken weerlegd zijn.

De stelling dat de pedofiel principiële bisexualiteit is, kan na vergelijking van de desbetreffende bevindingen der verschillende auteurs niet langer volgehouden worden: de eensluidende conclusie is, dat bisexuele contacten verre in de minderheid zijn. Ook de stelling dat pedofiele activiteiten in het algemeen op een bepaalde (jongere) leeftijdsgroep zijn gericht, moet op grond van de beschikbare onderzoekresultaten worden opgegeven. De betrekkingen tussen de beide partners in de pedofiele relatie zijn zo complex en verschillend en worden zozeer bepaald door de meest uiteenlopende motieven en intenties, dat daaruit nauwelijks een beeld van de gemid-

delde dader kan worden afgeleid, die het samenvoegen van de zeer heterogene groep pedofielen tot één type rechtvaardigt. Het gevaar van een dergelijk voortijdig opgesteld standpunt ligt voor de hand: gaat men ervan uit dat de biseksualiteit overheerst en dat de interesse voornamelijk op zeer jonge partners is gericht, dan kan men gemakkelijk concluderen dat pedofiele betrekkingen pervers en ziekelijk zijn; dat is kennelijk ook gebeurd en dat gebeurt nog steeds. Verwerpt men dit bijna typologische standpunt en stelt men dat pedofielen slechts een gering aantal karakteristieke kenmerken gemeen hebben (kenmerken die niet algemeen zijn maar die uitsluitend in deze betrekking optreden), dan moet men onvermijdelijk tot een meer gedifferentieerd oordeel over de pedofilie komen, te weten dat de meeste pedofielen een 'normaal' seksueel gedrag hebben, dat zich weliswaar op jongere, maar in de puberteit verkerende of seksueel al rijpere partners richt. Het feit dat jonge mensen op steeds jongere leeftijd geestelijk en lichamelijk rijp worden, krijgt bij de beoordeling van pedofilie nog steeds niet de aandacht die het verdient. Als dit noodzakelijke inzicht is gerijpt, zal het tot herziening van vele verkeerde beoordelingen leiden.

ONDERZOEKRESULTATEN OVER DE DADERS

Nadat in het voorgaande hoofdstuk al het een en ander over de persoonlijkheidsstructuur van de daders gezegd werd – in samenhang met de verschijningsvormen van pedofilie – wordt het nu tijd de daders zelf aan een nader onderzoek te onderwerpen. Alleen zo kunnen we een enigermate volledig beeld van pedofilie verkrijgen.

We zijn daarvoor in hoofdzaak aangewezen op de onderzoeken van Schorsch (1971) en Wyss (1967), aangezien zij voor zover wij weten de enigen zijn die onderzoeken hebben verricht naar de persoonlijkheidsstructuur van de daders vanuit verschillende gezichtspunten, die voor de ontwikkeling van hun seksuele afwijking van belang zouden kunnen zijn. De tot op heden overwegend eenzijdige beoordeling van pedofilie is gebaseerd op het criterium seksuele omgang met kinderen, maar kan door psychologische onderzoeken naar de persoonlijkheidsstructuur van de betrokken volwassenen gedifferentieerder worden. Het moet daarom mogelijk zijn het stereotiepe beeld van de seksuele delinquent die zich aan kinderen vergrijpt, uit te splitsen naar subgroepen die wat hun hoedanigheden betreft onderling belangrijke verschillen vertonen. Deze uitsplitsing kan dan gevolgd worden door een verbeterd totaaloordeel met alle daaraan verbonden implicaties voor wetgeving, rechtspraak en maatregelen der samenleving.

Op geslachtelijke betrekkingen met kinderen in de meest brede zin rust het sterkste taboe dat onze samenleving kent, een gevolg van de stelling dat het kind asexueel is, wat zou moeten blijken uit de afwezigheid van de geslachtsdrift, de seksuele nieuwsgierigheid en in het algemeen van de mogelijkheid om seksuele gevoelens te hebben. Overtredingen van het taboe op seksuele betrekkingen met kinderen hebben in het verleden tot een bepaald stereotiep beeld van de dader geleid, dat dringend herziening behoeft.

De afkomst van de daders

Maatschappelijke achtergronden

Allereerst dient iets gezegd te worden over het geslacht van de daders. In de beschikbare literatuur over pedofilie wordt principieel alleen van de man als zedenmisdadiger gesproken.

Naar alle waarschijnlijkheid komen zedenmisdrijven door vrouwen in het algemeen niet voor. Daarom zullen we ons hier onvermijdelijk tot een onderzoek van mannelijke daders moeten beperken, aangezien er, voor zover ons bekend, geen literatuur over vrouwelijke pedofielen voorhanden is.

Het overgrote deel van de pedofiele delinquenten komt volgens Wyss (1967) uit de laagste maatschappelijke klasse (geschoolde en ongeschoolde arbeiders). Schorsch onderscheidt nog verschillende groepen van daders⁸⁰; volgens zijn onderzoeken komen daders die pedofiele betrekkingen met jonge kinderen hebben voornamelijk uit de laagste klasse, en daders die betrekkingen met pubers hebben, daarentegen vaker uit de middenklasse.

De resultaten van het onderzoek van Wyss duiden er al op dat de stelling herzien moet worden, dat de pedofiele neiging grotendeels in het individu, in de delinquent zelf zetelt, zodat er alleen uitgaande daarvan maatregelen genomen zouden moeten worden. Als de pedofiele deviatie werkelijk uitsluitend in de daders zelf gezocht moet worden, zou pedofilie veel gelijkmatiger over alle sociaal-economische lagen verspreid moeten zijn. Dit is echter niet zo; pedofielen komen overwegend in de onderste maatschappelijke klassen voor en hieruit laat zich al een verband tussen maatschappelijke klasse en pedofilie vermoeden. Dit geldt ook dan, wanneer men ervan uitgaat dat de neiging tot pedofilie, weliswaar gelijkmatig over alle klassen verdeeld is, dus toch in het individu zetelt, maar op grond van maatschappelijke conventies bij de hogere standen niet naar buiten treedt of door de grotere financiële mogelijkheden eerder verborgen, verheimelijkt kan worden, of niet aan de oppervlakte komt omdat de geëigende objecten tegen betaling verkregen kunnen worden. Het verband krijgt dan weliswaar een andere inhoud, maar blijft toch aanwezig. Wanneer dit verband door verdere onderzoeken aan het licht kan worden gebracht, zou bekeken kunnen worden of de samenleving haar maatregelen (wetgeving, rechtspraak, bestraffing, gedwongen behandeling) niet voor een deel op het individu maar eerder op haarzelf moet richten. De resultaten van Schorsch wijzen sterk in die richting; juist de contacten met jongere kinderen, die overwegend agressief, anoniem en schadelijk voor het kind verlopen, worden gepleegd door daders uit de onderste lagen van de bevolking.

De gezinsomstandigheden

Als de daders tot de laagste maatschappelijke klassen behoren, betekent dit meestal dat hun gezinsleven gestoord is; in 66%

van de gevallen als gevolg van verwoeste huwelijken, scheidingen en het overlijden van een der partners⁸¹, in 47% was de vader alcoholist (volgens Wyss). Bij Schorsch wijken de gegevens iets af; volgens hem zijn de moeilijkheden binnen het gezin in 40% van de gevallen te wijten aan verwoeste huwelijken enz., in 12% aan alcoholisme van de vader, terwijl er verder nog in 39% van de gevallen moeilijkheden door geestelijke gebreken en criminaliteit van de ouders ontstonden; verder hadden volgens hem 25% van de onderzochte daders een vaderloze jeugd. In grote lijnen dekken de gegevens van Wyss en Schorsch elkaar ongeveer wel, met uitzondering van de procentuele gegevens over het alcoholisme van de vader; dit verschil kan echter verklaard worden uit het feit dat Wyss, in tegenstelling met Schorsch, ook de incest in zijn onderzoek heeft betrokken, waarbij alcoholisme van de vader een grote rol speelt.

Samenvattend kan men stellen dat de sociale en gezinsvoorwaarden van de pedofiele daders buitengewoon ongunstig is. In materieel en psychologisch opzicht onderscheiden zij zich in belangrijke mate van de rest van de bevolking. Deze bevinding doet vermoeden dat de ongunstige beginkansen van de toekomstige pedofiele zedenmisdadigers misschien mede verantwoordelijk zijn voor hun seksuele eigenaardigheden. Hierop zullen we later – in het hoofdstuk over het onderzoek naar de oorzaken – nog verder ingaan. Voorlopig moet volstaan worden met de constatering dat de meeste pedofielen hun jeugd onder relatief ongunstige omstandigheden hebben doorgebracht.

De maatschappelijke ontwikkeling van de daders

De maatschappelijke ontwikkeling van de daders is in de meeste gevallen in overeenstemming met hun basis – hun afkomst, d.w.z. dat $\frac{1}{3}$ van de daders geen beroep geleerd heeft, 12% zijn opleiding heeft afgebroken en slechts 30% een voltooide opleiding bezit. Wat opvalt is, dat daders die pedofiele betrekkingen met jongere kinderen hadden, vaak een school voor buitengewoon onderwijs hebben bezocht en geen beroep hebben geleerd. Deze ongunstige omstandigheden waaronder het merendeel van de daders leeft, is in grote tegenstelling met die der ongeveer 15% academici. Het betreft hier voornamelijk personen die zich maatschappelijk omhooggewerkt hebben en die in totaal 13,7% van de hele groep pedofielen uitmaken.⁸⁴ Onder hen hebben de pedofiele leraren de overhand, een feit waar nog nadere aandacht aan geschonken zal worden. Voor

het overige bevindt 58,1% van de pedofielen zich in dezelfde maatschappelijke klasse als hun vader, terwijl 28,2% van hen sociaal is afgeleden. Voor de meeste pedofiele delinquenten geldt, dat ze tot de lagere klassen behoren; dat betreft dan zowel degenen die maatschappelijk zijn afgeleden, als de daders die tot dezelfde klasse als hun vader behoren. Degenen die daarop door hun maatschappelijke positie een uitzondering vormen, de leraren, onderhouden meestal betrekking met pubers, contacten die vaak – zoals in het vorige hoofdstuk werd aangetoond – tot een echte verbintenis of liefdesverhouding uitgroeien en die slechts binnen het kader van de wet en de maatschappelijke normen onder ontucht met kinderen vallen.

Over pedofiele neigingen in de midden-, resp. de hoogste klasse is verder (afgezien van de genoemde uitzondering van de pedofiele leraren) niets bekend. Vanzelfsprekend hebben beter gesitueerden eerder de mogelijkheid zich tegen betaling een alternatief te verschaffen dan mensen uit de lagere klassen, zodat hier mogelijke gegevens verborgen blijven; misschien ook wel omdat pedofielen uit de midden- en hoogste klasse de financiële middelen en de vereiste relaties bezitten om zich, bij ontdekking van delicten of wanneer dit dreigt te gebeuren, te onttrekken aan vervolging en bestraffing. Ook bestaat het vermoeden dat gerechtelijke onderzoeken zich (bij een even sterke verdenking) eerder richten op de lagere klassen dan op de midden- en hogere klasse, waarschijnlijk omdat delinquenten vaker hieruit afkomstig zijn, en men daarom geneigd is daar eerder te zoeken. Verder kunnen mensen die tot de hogere klassen behoren, zich gemakkelijker tegen betaling een partner verschaffen om tegemoet te komen aan hun pedofiele wensen. Deze vermoedens zijn moeilijk te verifiëren en in de literatuur wordt er niet verder op ingegaan. Aangezien er over dergelijke speculaties, bij gebrek aan bewijs, verder weinig te zeggen valt, willen we hier slechts volstaan met erop te wijzen dat 70% van de pedofielen geen beroep geleerd heeft: dit verschilt aanzienlijk met de doorsnee bevolking en wijst op de aanwezigheid van bepalende factoren die van sociale aard zijn.

Seksuele en geestelijke ontwikkeling

Pedofielen doen als kind niet meer of minder seksuele spelletjes dan anderen (bijv. doktertje spelen). Volgens Schorsch kan 31% en volgens Wyss 28,8% van de pedofielen zich seksuele contacten met andere kinderen herinneren, die voornamelijk heteroseksueel waren. Seksuele contacten met volwas-

senen deden zich in de kinderjaren en de puberteit der pedofielen even vaak, resp. zelden voor als bij andere personen.⁸⁵ Van de meerderheid der pedofielen kan dus beslist niet gezegd worden, dat ze bijv. door een seksueel contact met een volwassene pedofiele neigingen ontwikkelden. In afwijking van het normale gedrag echter vertoont 37% van de pedofielen een neiging tot 'auto-erotische gedragingen'⁸⁶, zoals bijv. seksuele dagdromen en dagelijks masturberen. Verder had 16,8% van de daders 'nooit seksuele betrekkingen met vrouwen'⁸⁷ en was 66,8% in zijn gedrag tegenover vrouwen op z'n minst sterk geremd. Uit dit geremde gedrag jegens volwassen vrouwen – jegens adequate partners dus – blijkt een sterke afwijking van het algemeen gangbare seksuele gedrag, aangezien maar liefst $\frac{4}{5}$ van alle pedofielen in het volwassen seksuele verkeer in meerdere of mindere mate contactmoeilijkheden heeft. Deze remmingen vloeien voor een deel wellicht voort uit een uitgesproken 'seksuele zwakheid'⁸⁸, uit een verminderde drift dus. In tegenstelling met de algemeen verbreide opvatting over de seksuele gedrevenheid van zedenmisdadigers, die hen 'ertoe drijft iemand te overvallen', beschikt een 'belangrijk deel van hen kennelijk over een verminderde drift'⁸⁹ en vertonen de overigen in het algemeen geen bijzonder sterke seksuele drift. Het gaat dus, zoals men ziet, in de regel niet om een teveel aan seksuele vitaliteit, maar eerder om een te weinig. Vandaar dat de daders schijnbaar hun minderwaardigheidsgevoelens tegenover volwassenen zo goed mogelijk pogen te compenseren door een seksueel contact waar zij tegen opgewassen zijn (het contact met een kind), aangezien een seksuele betrekking met een kind – waar het minder vaak tot een coïtus komt – een veel geringere seksuele potentie eist dan een betrekking met een volwassene. Ook is het mogelijk dat een seksueel falen van de dader in een dergelijke verhouding niet zo zwaar telt en daarom minder sterk als een psychische belasting wordt gevoeld.

Over de algemene geestesgesteldheid van pedofiele daders kan nog worden gezegd dat in de literatuur ongeveer een kwart als normaal wordt aangeduid (gemiddeld 21-25%⁹⁰), dus geen tekenen van belastende geestelijke gebreken vertoont, die een sociale inpassing zouden kunnen bemoeilijken of onmogelijk maken. Daarentegen wordt 51-61% 'abnormaal' genoemd; het 'abnormale' gedrag waaruit geen aangepast sociaal gedrag kan voortvloeien, wordt dienovereenkomstig vooral bij daders die betrekkingen met jongere kinderen hebben, gevonden⁹¹. Op deze groep werd al eerder in dit boek de aandacht gevestigd wegens de opvallende kenmerken ervan, zoals een bijzondere

agressiviteit, geen binding met de partner, geen emotionele genegenheid voor het kind en de lage sociale komaf van de dader, met alle daaruit voortvloeiende nadelen.

Tot de normale daders rekent men hoofdzakelijk degenen die betrekkingen met pubers onderhouden, welke in de regel normaal, homo- of heteroseksueel georiënteerd zijn.

Het huwelijk van de daders

Het huwelijk speelt in het leven van veel pedofielen een rol, daar '44% van hen op het moment van de daad gehuwd is'⁹². Terwijl Schorsch echter over de 'geringe stabiliteit van de huwelijken van pedofielen' spreekt (17% van hen is meermalen gehuwd), is bijv. Giese van mening dat opvallend veel huwelijken van pedofielen 'op den duur zeer goed functioneren'⁹³ en Wyss is ervan overtuigd dat 'de huwelijken ... voor de helft als min of meer goed kunnen worden aangeduid'⁹⁴. In veel huwelijken heeft bij het sluiten van het huwelijk waarschijnlijk bewust een pedofiele verhouding meegespeeld, die bij het ouder en rijper worden van de echtgenote voor de man aan aantrekkingskracht verliest, wat misschien ook de reden is voor het hoge percentage echtscheidingen. De huwelijken die uiterlijk goed verlopen, zijn waarschijnlijk voor het grootste deel huwelijken van daders die betrekkingen met pubers onderhouden maar die overigens maatschappelijk goed of óveraangepast zijn. Naar buiten toe zijn deze huwelijken 'intact', 'maar bijna de helft van de gehuwden' voelt zich in het huwelijk 'seksueel niet voldaan'⁹⁵ en zoekt een buitenechtelijk contact dat hun meer bevredigt.

Medische feiten

'Bij een kwart van de gevallen wordt een tijdens de vroege kinderjaren opgelopen hersenbeschadiging gediagnostiseerd', 22% van de daders heeft 'hersenaandoeningen ten gevolge van een ontsteking of een trauma', 19% lijdt aan 'geslachtsziekten' en eveneens 19% heeft een 'psychiatrische behandeling ondergaan ... voornamelijk wegens psychosen en zelfmoordpogingen'. Een kwart van de pedofielen lijdt aan 'psychosomatische ziekten'⁹⁶. Er kan dus gesteld worden dat pedofiele delinquenten veel meer lichte of zwaardere psychische gebreken hebben dan anderen, en tevens dat zij veel vaker hersenbeschadigingen vertonen. De conclusie dringt zich daarom op dat de seksuele afwijking op een of andere manier hiermee verband moet houden. Of dat zo is, wordt op een

andere plaats (p. 96) besproken. Wij willen er hier echter al op wijzen dat, ook al maken de medische feiten duidelijk dat pedofielen meer gebreken vertonen dan de rest van de bevolking, hieruit nog niet geconcludeerd mag worden dat er inderdaad een oorzakelijk verband bestaat tussen de medische gebreken en de pedofiele neigingen. Wat de psychische aandoeningen betreft, kan evenzeer worden verondersteld dat pedofilie een psychische stoornis is temidden van vele andere, die meer of minder sterk van elkaar afhankelijk zijn, temeer omdat een groot deel van de genoemde stoornissen vooral in bepaalde sociale klassen voorkomt en men daarom kan veronderstellen dat maatschappelijke omstandigheden in de breedste zin mede verantwoordelijk zijn. En niet in de laatste plaats kunnen psychische aandoeningen ook *het gevolg* zijn van een pedofiele neiging en van de reactie van de omgeving daarop.

De recidivist

Het aantal pedofiele recidivisten (60%⁹⁷) is relatief hoog. Wanneer men echter in aanmerking neemt, dat voornamelijk daders die contacten met kleine kinderen zoeken en die bovendien vaak homoseksueel gericht zijn, recidiveren, dan is de recidive niet langer verwonderlijk, aangezien hun meestal blindelingsse promiscuë, vaak ook agressieve seksuele toenaderingen tot kleine kinderen vaker tot aangifte leiden dan bijv. de op een verbintenis gerichte betrekkingen. Het onvermogen van deze daders om echte verbintnissen aan te gaan leidt tot steeds terugkerende seksuele aanvallen en vergroot zodoende het gevaar van recidive. Door hen telkens weer te straffen, ontnemt men de daders uiteraard de mogelijkheid om zich sociaal aan te passen en een normaal leven te leiden; daarom is het vermoeden gerechtvaardigd dat pedofiele recidivisten daarenboven nog een 'gewone' criminele tendens vertonen aangezien hun terugweg naar een leven in de maatschappij versperd is. De vraag rijst uiteraard in hoeverre – gezien deze resultaten – een strafvervolging gevolgd door een hechtenis voor pedofiele delicten gerechtvaardigd is en of een therapeutische behandeling der daders geen betere mogelijkheden zou bieden, als men tenminste seksuele afwijkingen als pedofilie al niet maatschappelijk wil accepteren – wat zeker in sommige gevallen zoals bijv. bij niet-agressieve delicten op z'n plaats zou zijn –, maar ze tenminste in aanmerking wil laten komen voor therapeutische behandeling. Voor een beschouwing over het aantal recidivisten, resp. over de recidivisten

zelf geldt uiteraard dat er, zoals bij alle steekproeven binnen de pedofilie, rekening gehouden moet worden met het feit dat alleen de bekend geworden gevallen statistisch verwerkt kunnen worden. Begrijpelijkerwijs is het zeer moeilijk, zo niet onmogelijk, om pedofiele daders bij het onderzoek te betrekken die tot dat moment onontdekt gebleven zijn, aangezien vanzelfsprekend niemand er iets voor voelt om zichzelf van zo'n zwaar strafbaar feit te beschuldigen. In verband hiermee is de vraag naar het aantal recidivisten op een zeer sterk geselecteerde steekproef gebaseerd. Daarbij komt nog, dat een negatieve keuze onvermijdelijk opnieuw aan de analyse van de recidivisten voorafgaat: bij het verdere onderzoek worden namelijk alleen nog die pedofielen betrokken die steeds weer opgevallen zijn en zich hebben laten 'betrappen'. De kenmerken van de groep recidivisten (contacten met kleine kinderen, een deels agressief gedrag, een overwegende anonimiteit, een hogere promiscuïteit), 'horen' in grote mate bij de laagste klasse en komen dan ook overeen met alles wat we hierboven gesteld hebben; de kans dat zij 'betrap't worden is vermoedelijk groter dan bij anderen. Het aantal recidivisten onder de daders uit de middenklasse, onder pedofielen die contact met pubers hebben en tenslotte onder degenen die langdurige, emotionele bindingen met kinderlijke partners onderhouden, ligt vermoedelijk dan ook veel hoger dan de boven aangegeven resultaten doen vermoeden, maar kon wellicht juist om de bovenstaande redenen niet getalsmatig worden bepaald.

De agressieve pedofiel

Agressief gedrag bij contacten met kinderen dat, zoals werd vastgesteld, o.a. bij recidivisten een vrij grote rol speelt, komt volgens Schorsch in 19% van de gevallen voor⁹⁸; andere auteurs (Wyss, Sigusch) geven een lager percentage agressieve delicten. De graad van agressie is meestal 'licht' tot 'aanzienlijk'; 'zware' agressie komt zelden voor.

Agressieve delicten worden vrijwel uitsluitend bedreven door daders die de betrokken kinderen niet kennen, en vaker bij heteroseksuele delicten met kleine meisjes dan bij homoseksuele.⁹⁹ Het sociale milieu van de agressieve zedenmisdadiger is duidelijk lager dan dat van de anderen.¹⁰⁰ Door hun achtergrond hebben de daders minder geleerd om conflicten op te lossen zonder geweld te gebruiken, en daarom gaan zij bij hun daad agressief te werk. Meestal gaat het, zoals de delicten met kleine kinderen voor het merendeel aantonen, om gelegenheidsdelicten waarbij alcohol een grote rol speelt.

Over het geheel genomen neemt de agressie echter een aanzienlijk minder belangrijke plaats in dan algemeen wordt verondersteld. Wanneer, zoals bewezen, $\frac{4}{5}$ van alle bekend geworden pedofiele delicten zonder geweld verloopt, zal dit aandeel wat alle contacten betreft (ook de niet ontdekte) nog hoger liggen, aangezien agressieve delicten hoogstwaarschijnlijk eerder bekend worden dan niet-agressieve.

Omdat het gebruiken van geweld bovendien bij recidivisten vaker voorkomt dan bij anderen, neemt het aandeel van de agressieve pedofielen in het geheel der delicten nog verder af. Het algemene oordeel over pedofilie wordt sterk beïnvloed door de opvatting, dat pedofiele delicten als regel met geweld gepaard gaan. Het is dringend noodzakelijk om de onjuiste opvattingen over pedofilie te corrigeren.

Typologie van de daders naar Schorsch

Vooraf in de vroegere literatuur wordt gepoogd de pedofielen binnen een typologisch ontwerp te schematiseren. Meestal gebeurt dat aan de hand van de leeftijd der daders, zoals bijv. jonge daders, daders van middelbare leeftijd en oude daders. Een dergelijke vereenvoudiging heeft als nadeel dat niet alle verschijningsvormen van pedofilie in een dergelijk schema kunnen worden ingedeeld, met als onvermijdelijk gevolg dat er overlappingsen optreden. Ook hier ontkomt men niet aan de specifieke onnauwkeurigheden van typologische ontwerpen. Schorsch onderscheidt twee typen bij de jongere daders; het eerst noemt hij *'de contactarme jonge dader die in zijn ontwikkeling achtergebleven is'*¹⁰¹

Dit type is weinig geïntegreerd, eenzaam en mist de aansluiting met zijn omgeving, in het bijzonder met het vrouwelijk geslacht, zonder evenwel asociale tendensen te ontwikkelen. Door dit gemis aan contacten in het algemeen en van de ontbrekende weerklank bij vrouwen in het bijzonder, manifesteert zijn seksualiteit zich in 'vervangende handelingen', in seksuele contacten met kinderen, bij wie hij erkenning zoekt. Daarom verloopt de daad in de regel zonder geweld en gaat zijn voorkeur uit naar kleine kinderen als partners, waarschijnlijk omdat de dader ervan uitgaat dat hij niet aan de wensen van pubers zal kunnen voldoen.¹⁰²

Het tweede type jonge dader

'leeft sociaal in de marge en is minder begaafd'.¹⁰³

Ook bij dit type is sprake van een uitgesproken vervangende handeling, zij het niet, zoals bij het voorgaande type, om

redenen die uit zijn persoonlijkheid voortkomen, maar daarentegen uit een maatschappelijke noodzaak, daar de dader tot de laagste klasse behoort en vaak asociale tendensen vertoont. Het vaak voorkomende feit dat hij in een tehuis is opgevoed en een slechte school- resp. beroepsopleiding bezit, heeft zijn ontwikkeling zo ongunstig als maar mogelijk is beïnvloed. Hierdoor wordt een adequate verbintenis bemoeilijkt en wijkt de jongeman uit naar contacten met kinderen. Het geslacht van het kind kan hem daarbij weinig schelen en hij benadert het meest onbekende kind vaak agressief en zonder emotionele genegenheid.¹⁰⁴

*'De onevenwichtige, middelbare delinquent'*¹⁰⁵

Dit type pedofiel komt in wezen uit het laatstgenoemde jeugdige type voort. Bij het voortschrijden der jaren manifesteren zich de asociale tendensen uit zijn jeugd en zijn onstabiele intermenselijke betrekkingen. Door de straffen die hij eerder ondergaan heeft, glijdt hij in maatschappelijk opzicht onvermijdelijk af; er is sprake van een 'combinatie van seksuele verwaarlozing en criminaliteit'.¹⁰⁶ Wat het karakter van zijn seksuele contacten betreft, gedraagt hij zich op dezelfde manier als de sociaal in de marge levende jonge dader, met dien verstande dat hij de voorkeur geeft aan verwaarloosde pubers als partner.

Aangezien de 'onevenwichtige, middelbare delinquent' als het ware voortgekomen is uit de 'sociaal in de marge levende, minder begaafde jongere dader', in het algemeen door dezelfde persoonlijkheidsstructuur gekarakteriseerd kan worden en bij het klimmen der jaren zijn partnerkeus slechts van kleinere kinderen naar pubers verlegd, komt hier het problematische karakter van een indeling naar typen wel bijzonder duidelijk naar voren. Een voorzichtige beoordeling leert dat het hier kennelijk om een mogelijke dimensie binnen de pedofilie gaat, waarvan de beide polen door de beide types worden weergegeven, terwijl pedofielen die zich tussen deze types bewegen, zich slechts hetzij bij het ene, hetzij bij het andere laten indelen.

*'Het type dat naar een steeds sterkere verslaving neigt'*¹⁰⁷

Bij deze gevallen gaat het niet zozeer om een bepaald type als wel om een speciale 'verloopvorm' die aan de hand van Giese's 'Hoofdsymptomen van de perversie' kan worden gedefinieerd, aangezien er een geleidelijk toenemende 'seksuele verslaving' schijnt in te treden die na verloop van tijd het leven van de dader gaat beheersen. De anonimiteit der con-

tacten en de neiging om de partner slechts als object te beschouwen, komt bij deze 'verloopvorm' het duidelijkst naar voren, terwijl aan seksuele contacten met kleinere kinderen en aan homoseksuele contacten, de voorkeur gegeven wordt.¹⁰⁸ Deze vorm ontleent zijn betekenis aan de frequentie waarmee hij voorkomt: zoals boven aangegeven, heeft hij binnen het geheel der pedofiele contacten slechts een geringe omvang. Aangezien contacten met kleinere kinderen en een agressief optreden binnen deze vorm vaker voorkomen, (waardoor hij vermoedelijk eerder in de openbaarheid komt) kan men opnieuw veronderstellen dat er in dit geval een zo te zeggen kunstmatige overwaardering plaats vindt. Het lijkt geen twijfel dat het hier om daders gaat die dringend behoefte hebben aan een behandeling in de breedste zin, gezien de schadelijke gevolgen die voor de jeugdige partners te verwachten zijn.

*'De pedofiele leraar'*¹⁰⁹

Een type dat vergeleken met de voorgaande essentieel anders is en in de literatuur vrij vaak ter sprake komt, is de pedofiele leraar. Hij komt relatief veel voor – 'in Hessen (Duitsland) moeten jaarlijks tegen gemiddeld acht leraren wegens verdenking van onzedelijke handelingen worden opgetreden'¹¹⁰ – en trekt onmiddellijk de aandacht van het grote publiek, daar hij zich op twee gebieden begeeft waar taboes op rusten: op het gebied van het asexuele kind en buitendien op het geseksualiseerde gebied van de school. Pedofiele leraren beschouwen de 'pedagogie als een manier van leven en gedragen' en 'niet uitsluitend als beroep'¹¹¹, d.w.z. zij hebben de rol van leraar volledig in hun privé-leven geïntegreerd, aangezien zij niet in staat zijn om verschillende gelijkwaardige rollen naast elkaar te vervullen. De reden voor dit gedrag ligt misschien in het feit dat een relatief groot aantal leraren zich sociaal omhooggewerkt heeft, waardoor er mogelijk sprake is van een onzeker gedrag dat door een dwangmatig rolpatroon gecompenseerd wordt.

In het privé-leven komt daar vaak een erotisch onbevredigende verhouding met de echtgenote bij, waardoor zijn gerichtheid op een kind als partner een gefundeerde basis krijgt. Aangezien hij op alle gebieden van zijn leven geen afstand kan nemen van het kind, verwisselt hij bij de rollenoverdracht de 'rol van opvoeder' met de 'rol van partner'¹¹² en interpreteert hij de genegenheid van het kind voor de leraar als genegenheid voor de man, resp. de seksuele partner; volgens Schorsch is dat de reden waarom hij zich tegenover het kind – dat zijn eigen gedrag niet op een confrontatie met seksuele

contacten had afgestemd – ongepast gedraagt. Heel anders zijn natuurlijk de liefdesverhoudingen tussen leraren en vrouwelijke leerlingen; deze horen bij de betrekkingen tussen volwassenen en pubers thuis en worden door de jeugdige partner niet als ongepast ervaren.

Over de indeling naar typen die Schorsch opstelde, kan nog opgemerkt worden dat zijn 'type dat naar een steeds ergere verslaving neigt' in zekere zin een 'pedofiel kernsyndroom' vertoont, zoals in de literatuur vaak wordt aangevoerd. Al in het vorige hoofdstuk over de verschijningsvormen van pedofilie werd uiteengezet, dat de stelling van dit kernsyndroom in de zin van Giese op grond van de daar gegeven redenen waarschijnlijk geen stand kan houden.

Nog eenmaal dient er op gewezen te worden dat de indeling naar typen, zoals Schorsch opstelde, bij lange na niet alle verschijningsvormen van pedofilie dekt, (bijv. verbintenissen met pubers), dat de typen vermoedelijk niet onafhankelijk van elkaar zijn (zie de overgang van de 'sociaal in de marge levende jonge dader' in de 'onevenwichtige delinquent') en dat een pedofiel dus zeker tot meer, relatief onafhankelijk van elkaar veronderstelde terreinen van de indeling kan behoren (bijv. mengvormen). Naar onze mening ligt hier een aanzet voor verder onderzoek, teneinde door een analyse der bepalende factoren van het pedofiele gebeuren tot verschillende onafhankelijke dimensies van pedofiel gedrag te kunnen komen. Deze methode heeft in de pedagogie en de psychologie ertoe geleid dat moeilijk te controleren indelingen naar typen werden gecorrigeerd en dat nieuwe inzichten ontstonden en kan ook binnen het onderzoek naar de problematiek der pedofilie nieuwe gegevens opleveren. Daaruit zouden zinvolle overwegingen kunnen worden afgeleid om pedofilie te voorkomen of te behandelen.

Enkele opmerkingen tot besluit

Wanneer we ter afsluiting de algemene onderzoekresultaten nog eens bekijken, blijkt daaruit dat de daders voornamelijk tot de lagere maatschappelijke klassen behoren, waardoor zij in sociaal opzicht in het nadeel zijn en zonder uitzondering een ongunstige psychische en seksuele ontwikkeling hebben doorgemaakt. Deze feiten komen nog duidelijker naar voren als men een vergelijking maakt met de andere groep pedofielen (geringer in aantal weliswaar), die een gunstiger maatschappelijke achtergrond hebben: in doorsnee zijn deze mensen sociaal beter aangepast, hebben zij een onopvallender ont-

wikkeling achter de rug en handhaven zij zich relatief vaak in gekwalificeerde beroepen en posities. Omdat zij relatief zelden onder uitgesproken contactstoornissen gebukt gaan, komen seksuele betrekkingen met pubers die het karakter van een verbintenis en een liefdesverhouding hebben, bij hen het veelvuldigst voor. De meeste pedofiele delinquenten echter komen uit de lagere klassen, die op grond van duidelijke contactmoeilijkheden of minderwaardigheidsgevoelens, bij kinderen een vervanging zoeken. Ook de contacten van deze pedofielen kunnen zeer zeker een element van emotionele genegenheid voor het kind bevatten (bijv. contacten met verwaarloosde kinderen uit hetzelfde maatschappelijke randgebied) en hoeven evenmin altijd met agressie gepaard te gaan. Pedofielen uit de lagere klassen neigen echter eerder tot gelegheidsbetrekkingen en degraderen een kind eerder tot een seksueel object dan bijv. pedofielen uit hogere klassen.

Men kan schijnbaar stellen dat de daders uit de onderste lagen van de maatschappij in grote lijnen tot het plegen van de zwaardere delicten voorbeschikt zijn (anonieme, agressieve daden), terwijl de lichtere (met pubers) vaak aan de pedofielen met de gunstiger sociale start toegerekend kunnen worden. Om deze stellingen echter werkelijk te kunnen ondersteunen, moet men veel meer vergelijkingsmateriaal tot zijn beschikking hebben dan in deze verhandeling gebruikt kon worden, maar kennelijk heeft nog niemand (afgezien van Schorsch, Wyss en Kerscher) zich diepgaand met de maatschappelijke en sociale problematiek van de pedofielen beziggehouden.

De vraag of pedofielen onder hun van de gebruikelijke normen afwijkende seksueel gedrag gebukt gaan – immers, de manier waarop men zijn afwijkende seksueel gedrag beleeft is in grote mate afhankelijk van de houding en de restricties van de omgeving – moet onbeantwoord blijven. Het is in ieder geval zeker dat pedofilie bij het publiek bepaald niet in hoog aanzien staat en dat men deze afwijking veel sterker afkeurt dan bijv. de homoseksuele (iets waarop verder in dit boek nog zal worden ingegaan).

Daarom zal de druk van de omgeving vermoedelijk een relatief sterke invloed op de pedofiele dader en zijn geestesgesteldheid hebben, wat door de medische feiten (Schorsch 1971) ook wel wordt bevestigd: een groot aantal is onder psychiatrische behandeling, vooral wegens zelfmoordpogingen en psychosen, en veel pedofiele daders lijden aan psychosomatische ziekten zoals op een andere plaats (p. 49) reeds werd aangegeven. De stelling dat psychiatrische en psychosomatische aandoeningen, die bij pedofielen vaker voorkomen

dan bij mensen zonder deze seksuele afwijking, minstens voor een deel het gevolg zijn van hun seksuele neigingen, wint aan waarschijnlijkheid als men bedenkt dat pedofilie tot de misdrijven wordt gerekend, bij ontdekking in beginsel vervolgd en zwaar gestraft wordt en ook in de samenleving op zeer sterke weerstanden stuit. Wie jarenlang met gevoelens van hevige angst voor ontdekking en ontmaskering zijn driften volgt, kan in deze situatie zelf het slachtoffer van de omstandigheden worden.

HET MEISJE – ALS BELANGRIJKSTE SLACHTOFFER – BIJ ZEDENMISDRIJVEN

Na de daders zullen wij nu hun slachtoffers aan een nader onderzoek onderwerpen, opdat we ons een zo gedifferentieerd mogelijk beeld kunnen vormen van de beide partners van een pedofiele relatie. Tevens zal in de loop van de beschouwing en na raadpleging van de wetenschappelijke bevindingen, die hierover beschikbaar zijn, moeten blijken of de benaming 'slachtoffer', die in de literatuur herhaaldelijk voor de jongere partner uit een pedofiele betrekking gebruikt wordt, terecht is. Nu al kan echter worden gezegd dat de karakterisering van de jeugdige partners uit pedofiele relaties (zoals 'kind', 'slachtoffer' en overeenkomstige begrippen) nauwelijks toereikend is om de veelsoortigheid van deze partners te omvatten, aangezien zich onder hen zowel vijfjarige kleuterschoolleerlingetjes als dertienjarige, verwaarloosde meisjes uit een tehuis bevinden, die bij een geëigende seksuele rijpheid al over een aanzienlijke seksuele ervaring beschikken, en niet op de laatste plaats ook nog pubers met echte liefdesverhoudingen. Een differentiatie van deze 'slachtoffers' is enerzijds van belang met het oog op de strafbaarheid van het pedofiele gedrag, anderzijds noodzakelijk in verband met het onderzoek naar de gevolgen, die door pedofiele contacten ontstaan.

Ook de manier waarop in het algemeen over pedofilie wordt geoordeeld, is sterk afhankelijk van de vraag wie de partner in deze relaties is. Dat dit oordeel uiterst negatief uitvalt, is vermoedelijk – zoals al eerder werd uiteengezet – het gevolg van de veronderstelling dat de jongere partners in de regel kleinere kinderen zijn die bij wijze van spreken verkracht worden.

Overzicht van de literatuur over het vrouwelijke slachtoffer

We kunnen ons hier slechts met de vrouwelijke partners uit een pedofiele verhouding bezighouden, aangezien er over het mannelijke slachtoffer van een homoseksuele, pedofiele betrekking geen onderzoekmateriaal voorhanden is. Voor een deel kan dit wellicht verklaard worden uit het feit dat pedofilie met jongens (in het bijzonder met pubers) vaak op een echte homoseksuele verhouding lijkt en daarom eerder bij homoseksualiteit wordt ingedeeld, hoewel in de literatuur erop ge-

wezen wordt dat in een dergelijke verhouding niet het geslacht van het kind doorslaggevend is, maar zijn leeftijd. Er is wellicht nog een andere, meer waarschijnlijke reden voor het feit dat er, voor zover wij weten, geen onderzoeken over mannelijke, bij pedofiele delicten betrokken kinderen bestaan, namelijk dat heteroseksuele pedofilie veel vaker voorkomt (volgens Wyss 72,5% van alle pedofiele delicten, tegen 22,5% homoseksuele delicten)¹¹³. Ook in onderzoeken van Fischer overheerst de heteroseksuele pedofilie (50%) de homoseksuele pedofilie (35%)¹¹⁴, hoewel het percentage heteroseksuele contacten bij Fischer belangrijk lager ligt dan bij Wyss, een feit waarvoor geen verklaring te vinden is.

Nog een andere reden waarom de literatuur zich beperkt tot de vrouwelijke slachtoffers van zedenmisdadigers, is wellicht te vinden in de motivering van Schönfelder (1968) dat homoseksuele betrekkingen met een volwassene voor een jongen 'belangrijk minder ingrijpend zijn dan voor een meisje' en dat de seksuele daad als 'een in haar verloop niet vreemde en niet onvoorwaardelijk agressief beleefde gebeurtenis'¹¹⁵ beschouwd moet worden. Deze veronderstelling kan verder zo worden uitgelegd dat een jongen een contact met de eigen, dus bekende sekse beleeft, terwijl een meisje, dat meestal voor de eerste maal op deze manier met het andere geslacht wordt geconfronteerd, onder bepaalde voorwaarden alleen al door het zien van het mannelijke geslachtsdeel geschokt kan worden. Het is jammer dat de onderzoeken en de literatuur zich tot de vrouwelijke partners van pedofielen beperken; het is ook niet geheel te begrijpen vanwege het toch relatief grote aandeel van homo-erotische betrekkingen. Ook de vraag of mannelijke slachtoffers van pedofiele delicten als gevolg van dit contact een homoseksuele neiging ontwikkelen, wordt daardoor van onderzoek uitgesloten, hoewel juist deze stelling bij de bestraffing een rol speelt. Een onderzoek naar de persoonlijkheidsstructuur van de mannelijke slachtoffers van pedofiele betrekkingen lijkt ons een verdere mogelijkheid om licht te brengen in het duister rond de pedofilie.

Voorspellingscriteria

Sociale achtergrond van het meisje

In het voorgaande hoofdstuk over de daders werd uiteengezet wat het verband was tussen de persoonlijkheidsstructuur van de dader en het feit dat hij tot de onderste laag van de maatschappij behoort; daarbij werd het denkbeeld geopperd dat zo'n bepaalde klasse met alle daaraan verbonden implicaties

mede een oorzaak zou kunnen zijn van een seksuele deviatie en ook invloed zou kunnen hebben op deze afwijking en haar verloop. Schönfelder onderzocht wat voor het kind de betekenis van zulke 'predisponerende' kenmerken waren (1968). Wij moeten dus nagaan of het betrokken kind opvallend en overwegend tot een bepaalde maatschappelijke klasse behoort en of dit feit – wat uit het verdere verloop van dit hoofdstuk zal moeten blijken – conclusies met betrekking tot het gedrag van het kind rechtvaardigt.

Volgens Schorsch, Hanack en Sigusch kan in het algemeen worden gesteld dat de meisjes veelvuldig tot de lagere maatschappelijke klassen behoren.¹¹⁶ In procenten uitgedrukt behoort 66% van hen tot de allerlaagste klasse en 12% tot de op één na laagste¹¹⁷; in totaal komt dus $\frac{3}{4}$ van de meisjes uit de maatschappelijk laagste klassen, met de daaraan verbonden ongunstige omstandigheden, terwijl slechts 14% uit de midden- en hogere klassen afkomstig is; over de resterende 8% zijn geen gegevens bekend. De verdere specifieke kenmerken die voortvloeien uit de omstandigheid dat men tot de laagste maatschappelijke klassen behoort, kwamen al in het desbetreffende gedeelte over de daders ter sprake. Ze behouden hun geldigheid ook bij de meeste meisjes die aan pedofiele contacten blootstonden.

Verstandelijke ontwikkeling van het meisje

De gegevens over de maatschappelijke afkomst van het meisje houden uiteraard nauw verband met de gegevens over hun intelligentie. 30% van hen is minder dan gemiddeld begaafd, 52% is gemiddeld en slechts 6% meer dan gemiddeld begaafd (over 5% zijn geen gegevens bekend).¹¹⁸ Het grootste deel van de meisjes, afkomstig uit de laagste klassen, is dus zwak tot normaal begaafd, terwijl de begaafdheid der meisjes uit de hogere maatschappelijke klassen onder gunstiger omstandigheden tot ontwikkeling zijn gekomen en zij dan ook meestal als normaal tot meer dan gemiddeld begaafd kunnen gelden.

Vergelijkt men de verdeling van de intelligentie binnen de groep van meisjes, die bij pedofiele verhoudingen betrokken zijn, met de normale verdeling (de intelligentie van de bevolking is normaal verdeeld), dan blijkt dat in deze groep sprake is van een duidelijke tendens in de richting van 'minder begaafd'. De lagere intelligentie van een derde der betrokken meisjes is zeker voor een groot deel te wijten aan de specifieke omstandigheden in de laagste klassen en kan wellicht het feit in de hand werken dat de meisjes bij seksuele

contacten betrokken raken. Aangezien echter meer dan de helft van de meisjes geen achtergebleven verstandelijke ontwikkeling vertoont, schijnt dit feit geen beslissende factor te zijn om de mogelijke betrokkenheid bij seksuele delicten te verklaren. Deze kwestie van de predisponerende variabelen kan klaarblijkelijk slechts in samenhang met de verdere kenmerken worden onderzocht.

Verhoudingen in het gezin

Er bestaat een opvallend verband tussen de verhoudingen in het gezin van het meisje en de maatschappelijke status van dit gezin (zoals bij de persoonlijkheidsstructuur van de daders het geval was). Slechts 37% van hen leeft in gezinnen waar relatief weinig conflicten voorkomen, in 44% van de gezinnen komen regelmatig conflicten voor (bijv. door 'financiële zorgen, overbelasting van de ouders, moeilijkheden bij de opvoeding en spanningen in het gezin')¹¹⁹ en in 14% van de gezinnen is sprake van verwaarlozing; over 5% zijn geen gegevens beschikbaar. In bijna $\frac{2}{3}$ van de gevallen kan het milieu als slecht gekenmerkt worden en vanzelfsprekend zullen deze instabiele gezinsomstandigheden het veelvuldigst voorkomen in de maatschappelijk laagste klassen, omdat conflicten nu eenmaal makkelijker tot ontwikkeling komen onder ongunstige sociale omstandigheden dan onder gunstige, waar zich minder aanleidingen zullen voordoen. Uit de gegevens kan dus worden geconcludeerd dat het merendeel der meisjes, die in pedofiele contacten verwickeld zijn, onder buitengewoon ongunstige omstandigheden verkeert. Deze omstandigheden leiden tot een onvoldoende maatschappelijke aanpassing van het kind en een 'gebrek aan liefde'¹²⁰, wat elders weer gecompenseerd moet worden. Verderop in dit hoofdstuk wordt uitvoeriger op deze problematiek ingegaan.

Relatie tot de dader

Langzamerhand wordt duidelijk hoe weinig ter zake de waarschuwing van veel ouders en voorlichtingsmateriaal voor de 'boze, vreemde man' is, aangezien het kind de pedofiel, die een seksuele betrekking met hem aanknoopt, in vele gevallen al langer kent en vaak zelfs familie van hem is. Volgens de onderzoekresultaten van Schönfelder gaat het in slechts 18% van de gevallen om een dader die onbekend is, in 40% om bekenden, in 10% om autoriteiten, in 25% om incestueuze delicten en in 7% om andere personen (waarover verder niets wordt gezegd).¹²¹ Hanack vond zelfs dat slechts 10-12% der daders voor het kind onbekend was.¹²² Het hoogste percen-

tage onbekende daders vindt men bij Nau (1965), 34%¹²³, en bij Gebhard, Raboch en Giese (de helft van alle daders).¹²⁴ Waarschijnlijk zijn deze laatste gegevens moeilijk te controleren, daar er in veel gevallen tussen de dader en het meisje zeer nauwe betrekkingen bestaan die op meer dan één enkel seksueel contact berusten, hetgeen bij onbekende daders niet het geval is. Ook worden delicten met onbekende daders waarschijnlijk eerder aangegeven of opgehelderd, terwijl delicten met familieleden of bekenden eerder binnen de familie geregeld zullen worden. In de meeste gevallen zijn de daders dus afkomstig uit de maatschappelijk naaste omgeving van het kind; de bovengenoemde waarschuwing – of deze überhaupt op haar plaats is, kan, gezien de vele verschillende vormen van pedofiele betrekkingen, opnieuw betwijfeld worden – is dus op zijn minst wat betreft de 'boze, vreemde man' hoogst ondoeltreffend; zij is eerder geschikt om het kind in verwarring te brengen en zijn aandacht af te leiden van de eventuele echte dader die het kind, zoals uit de bovenstaande gegevens blijkt, in de meeste gevallen bekend is.

De wijze van seksueel contact

Schönfelder is van mening dat de wijze van seksueel contact eveneens tot de predisponerende kenmerken behoort en dat deze in samenhang met de sociale factoren van belang is, zoals bijv. bij het verband tussen de intensiteit van het pedofiele contact en de maatschappelijke afkomst van het betrokken meisje. Zoals al eerder werd uiteengezet (op p. 30) is het aantal keren dat een volledige geslachtsgemeenschap of pogingen daartoe plaatsvond, minder groot dan algemeen wordt aangenomen. Schönfelder komt, wat de coïtus betreft, (met inbegrip van incest waar het vaak tot een coïtus komt) op 19%; bij de overige delicten gaat het om betasten, manipuleren of om op de bijslaap lijkende handelingen.¹²⁵ Belangrijk lager zijn, zoals eerder vermeld, de opgaven van bijv. Kinsey en andere auteurs wat betreft het aantal keren dat een coïtus bij pedofiele delicten voorkomt. De verklaring hiervoor moet gezocht worden in het wel of niet bij het onderzoek betrekken van incest. Met zekerheid kan daarom vastgesteld worden dat de alom verbreide opvatting dat pedofilie of 'ontucht met kinderen' in de regel tot een coïtus leidt, verkeerd is.

Meisjes uit meer 'geordende' milieus, dus overwegend uit betere maatschappelijke omstandigheden, zijn vaker (74%)¹²⁶ betrokken bij een delict dat zich tot manipuleren en dergelijke beperkt en geen intensievere vormen van contact aanneemt. In tegenstelling hiermee komen delicten, die tot een coïtus

leiden, veel vaker voor bij meisjes uit 'onstabiele' milieus, dus meestal uit de lagere klassen (53%). Het feit dat een coïtus onder bepaalde omstandigheden relatief vaker voorkomt, berust vermoedelijk op het al eerder genoemde tekort aan liefde onder onstabiele omstandigheden, waardoor het kind een zo intensief mogelijk contact zoekt om dit tekort op te heffen, terwijl een kind uit een relatief intact gezin zich tot minder intensieve betrekkingen kan beperken, aangezien het waarschijnlijk thuis al voldoende emotionele aandacht krijgt.

Dat meisjes uit meer 'geordende' omstandigheden voornamelijk bij contacten zonder coïtus en meisjes uit probleemgezinnen eerder bij contacten met coïtus betrokken zijn, kan wellicht extra verklaard worden wanneer men zich realiseert, wat de kenmerken zijn die verband houden met de omstandigheid dat iemand tot een bepaalde klasse behoort, zoals bijv. de intelligentie. Het duidelijk aanwijsbare gebrek aan intelligentie van de bij pedofiele verhoudingen betrokken meisjes uit de laagste klassen zou kunnen verklaren dat de coïtus juist in deze contacten veelvuldig voorkomt. Toch lijkt het ons aannemelijker om de verklaring te zoeken in de behoefte tot compensatie van een gebrek aan emotionele en andere verhoudingen door middel van intensievere vormen van contact. In feite kan men de invloeden niet los van elkaar zien, maar moet men ervan uitgaan dat de verschillende voorwaarden op elkaar inwerken.

De motivatie van het meisje met betrekking tot seksuele contacten

We hebben aangetoond dat de meisjes die bij seksuele delicten betrokken zijn, bepaalde predisponerende kenmerken vertonen die tot op zekere hoogte mede bepalend zijn voor hun neiging om seksuele contacten met volwassenen aan te gaan. Wij zullen nu gedifferentieerder ingaan op de redenen die meisjes (voor jongens zullen ongeveer dezelfde redenen gelden) ertoe brengen om aan de wensen van volwassenen te voldoen, om actief aan seksuele contacten deel te nemen of deze op z'n minst te dulden. Afzonderlijke aandacht wordt besteed aan de gevallen, waarin het kind zich verweert.

De vaak aanwezige bereidwilligheid van kinderen om seksuele contacten met volwassenen aan te gaan, berust volgens Seelman (1964) achtereenvolgens op:

1. vereenzaming van de kinderen;
2. hun nieuwsgierigheid naar seksuele zaken;
3. een overdreven geldingsdrang van de ouders, waaraan de

- kinderen niet kunnen voldoen;
4. het belust zijn op cadeautjes;
 5. seksuele genotzucht.¹²⁷

Het belangrijkste element uit deze opsomming is de vereenzaming van het kind, die hoogstwaarschijnlijk het gevolg is van zijn maatschappelijke positie: een ongunstig sociaal milieu met de soms daarbij behorende moeilijkheden in het gezin. In een dergelijke situatie krijgt het kind vanzelfsprekend onvoldoende begrip en aandacht van de ouders, die grotere problemen hebben op te lossen. Het kind gaat op zoek naar andere contacten ter compensatie van de emotionele toewijding die het in het gezin mist. Tekenend is dat het contacten zoekt met volwassen personen die van hun kant bereid zijn het kind de ontbrekende aandacht te schenken. Aangezien echter een emotionele betrokkenheid nooit vrij kan zijn van erotische invloeden, ontstaan er in dergelijke verhoudingen vaak seksuele contacten, die misschien – zekerheid hierover ontbreekt nog – in het leven van het kind niet die plaats innemen die de wereld van de volwassenen eraan toekent, aangezien de intermenselijke relatie met een begrijpende partner voor het kind misschien belangrijker is dan het seksuele contact. Daar de gebruikelijke manier van intermenselijke communicatie voor deze vereenzaamde kinderen echter moeilijk tot onmogelijk is, kan men zich afvragen *of men wel het recht heeft* hun de mogelijkheid tot een 'eenvoudige' intermenselijke relatie, zelfs wanneer deze via seksuele contacten gaat, te ontnemen, hoewel de kwestie van de gevolgen hier natuurlijk ook een rol speelt.

De nieuwsgierigheid van het kind naar seksuele zaken, die behalve door Seelmann ook door enkele andere auteurs als mogelijke motivatie wordt gezien¹²⁸, treedt waarschijnlijk alleen op bij kinderen die niet of onvoldoende zijn voorgelicht, en staat vermoedelijk relatief los van de achtergrond van het kind. Het misbruiken van de onwetendheid van het kind op deze manier zou natuurlijk zonder meer afdoende uit de wereld kunnen worden geholpen door uitgebreide seksuele voorlichting (die zich niet alleen beperkt tot de kwestie van het geboren worden). Wat betreft de 'overdreven geldingsdrang' van ouders als mogelijke motivatie van een kind om seksuele betrekkingen aan te gaan, hierover kan net als bij de nieuwsgierigheid naar seksuele zaken, slechts worden opgemerkt dat deze niet aan bepaalde maatschappelijke klassen gebonden hoeft te zijn.

Bij de laatstgenoemde motieven, het 'belust zijn op cadeautjes' en de 'seksuele genotzucht' ligt de zaak daarentegen anders.

Hierbij gaat het vermoedelijk om uitgesproken motieven van maatschappelijk in de marge levende kinderen; in het eerste geval – het graag cadeautjes willen krijgen – om een compensatie voor een werkelijk gevoeld gemis en in het tweede geval om de bevrediging van seksuele behoeften die zijn ontstaan door herhaalde seksuele contacten, zoals die in bepaalde, in 'de subcultuur gebruikelijke gedragspatronen'¹²⁰, relatief vaak voorkomen.

De vereenzaming van het kind is vrijwel zeker het gevolg van een gebrek aan emotionele toewijding van de ouders, van een gebrek aan lichamelijke en geestelijke contacten tussen ouders en kind, van conflicten tussen de ouders, van de problemen van het bestaan die de ouders dusdanig in beslag nemen, dat ze enerzijds nauwelijks de kracht en de tijd hebben om zich met hun kind bezig te houden, maar anderzijds ook niet de noodzaak ervan inzien. Deze kenmerken zijn specifiek voor de laagste klassen en treden daar veelvuldig op. Dat Seelmann de vereenzaming van het kind bovenaan de rij van motieven zet, komt dus overeen met de bevindingen van andere auteurs en met onze overwegingen tot dit moment (bijv. over de compensatie van een ontbrekende emotionele toewijding).

De beschouwingen over de mogelijke motieven van kinderen om seksuele contacten met volwassenen aan te gaan, laten zien dat het hoofdzakelijk om verschijnselen gaat die kenmerkend zijn voor een maatschappelijke klasse, zoals een gebrek aan toewijding en begrip zodat het kind een vriend zoekt, of het ontbreken van middelen om reële materiële behoeften te bevredigen zodat kinderen als vanzelfsprekend seksualiteit tegen cadeautjes inwisselen.

De motieven die minder sterk klasse-gebonden zijn, hebben eveneens betrekking op behoeften van het kind (bijv. de behoefte aan erkenning, of de bevrediging van zijn seksuele nieuwsgierigheid), waaraan het gezin niet kan voldoen. Men mag aannemen dat het kind ook in deze gevallen een uitweg in de vorm van een pedofiel contact zoekt. Het is echter wel zo dat motieven als behoefte aan erkenning en seksuele nieuwsgierigheid onder kinderen zo verbreid en bijna vanzelfsprekend zijn, dat ze beslist *alleen* als predisponerende factoren beschouwd kunnen worden als ze zeer sterk zijn – en dan nog in samenhang met andere kenmerken.

De actieve deelname van het meisje aan het seksuele contact

Na de uiteenzetting over de motieven van een kind om seksuele betrekkingen met volwassenen aan te gaan, zullen we

nu ingaan op de actieve deelname van het meisje aan het contact, aangezien beide zaken direct met elkaar verband houden. Eerst een toelichting op de term 'actieve deelname'.

'Actief bij een seksueel contact betrokken' noemt men het kind wiens uit zijn karakter voortvloeiende aandriften op het contact met de dader aanstuurden en die een daadwerkelijke toenadering in stand hield door een bepaalde wijze van communiceren, welke op zijn minst door de seksuele handeling mede essentieel werd bepaald.¹³⁰

Hierbij moet worden opgemerkt dat het niet zozeer om uitsluitend uit het karakter voortvloeiende factoren en aandriften kan gaan, als wel hoofdzakelijk om maatschappelijke omstandigheden – zoals we tot nu toe gepoogd hebben te bewijzen, – die dan weer op het karakter van het kind kunnen inwerken of diens gedrag direct beïnvloeden. Voor het overige kan deze definitie wat zijn essentie betreft in hoofdzaak worden aangehouden.

Van 188 bij pedofiele contacten betrokken meisjes gedroeg volgens Schönfelder 81% zich passief of actief, waarvan 37% uitgesproken actief was en het initiatief nam.¹³¹ Slechts 19% gedroeg zich afwerend tegenover de volwassene. Nau (1965) vermeldt dat van 500 betrokken kinderen 70% het seksuele contact initieerde of er actief aan deelnam of het passief toeliet.

Actief bij het contact betrokken meisjes zitten meestal in de prepuberteits- of puberteitsleeftijd; hiermee hangt dan ook het veelvuldig voorkomen van de coïtus samen. Meisjes die een actief aandeel in de contacten hebben, behoren overwegend tot de lagere maatschappelijke klassen; de redenen daarvoor werden eerder bij de beschouwing over de motieven tot deelname uiteengezet. Opnieuw willen we op het verband tussen motieven, actieve deelname, veelvuldig voorkomen van de coïtus en het behoren tot een bepaalde maatschappelijke klasse wijzen.

De betrekkingen, die met toestemming van het betrokken meisje tot stand komen, kunnen volgens Schönfelder als volgt worden onderverdeeld:

- a) de 'verbintenis'¹³²
- b) het 'op sympathie berustende experiment'¹³³
- c) de 'vrije verhouding'¹³⁴
- d) de 'verhouding als spel'¹³⁵

Hieronder worden ze in het kort toegelicht.

De 'verbintenis'

Op de verbintenis tussen de pedofiele volwassene en het bij het contact betrokken kind hebben we al eerder gewezen. Hierbij gaat het meestal om een kind dat een buitenstaander is, gebukt gaat onder acute contactstoornissen en, juist door deze contactmoeilijkheden, een 'confrontatie met een even oude partner uit de weg gaat'¹³⁶; bij de eveneens contactzwakke volwassene vindt het kind voor het eerst gehoor. Volgens Schönfelder bestaat er bij het kind een 'vrees in een adequaat partnerschap op de proef gesteld te worden'¹³⁷, een vrees die, zo kan men gerust aannemen, bij beide partners van deze verhouding bestaat. Vaak echter kunnen zowel het kind als de volwassene zich in een pedofiele verhouding bewijzen. Aangezien beiden vermoedelijk niet in staat zijn betrekkingen met een (volgens de normen) geschiktere partner aan te knopen, zou een pedofiele verhouding in hun geval *een volstrekt acceptabele oplossing* van hun problemen kunnen betekenen. Ook de liefdesverhouding waarop al eerder werd ingegaan, zou beschouwd kunnen worden als een relatie die aan de problemen van kind en volwassene tegemoet komt, ook wanneer het meisje jonger is dan veertien jaar. Belangrijker dan de leeftijd zijn zonder twijfel kenmerken als lichamelijke rijpheid, bevrediging die aan de verhouding wordt ontleend en oplossing van persoonlijke problemen. Vooral in deze gevallen kost het moeite aan te nemen dat het kind fundamentele, schadelijke gevolgen van een pedofiele verhouding zou ondervinden.

Het 'op sympathie berustende experiment'

Het uitgangspunt voor deze, in vergelijking met een verbintenis aanmerkelijk lossere soort relatie, wordt gevormd door een zekere 'seksuele experimenteerzucht' of een nog 'niet-specifieke behoeftenbevrediging'¹³⁸, die zich hoofdzakelijk in de prepuberteit openbaart. De emotionele component is niet het essentiële element van deze betrekking. Meestal probeert het meisje de werking van haar seksuele aantrekkingskracht uit. Zij hoopt vooral weerklank bij de man te vinden en is niet direct uit op een seksueel contact. Vanzelfsprekend wordt deze situatie door de man vaak verkeerd uitgelegd, aangezien hij het bewust provocerende gedrag van het meisje verkeerd begrijpt en op nauwere seksuele betrekkingen gaat aandringen, die het meisje in wezen helemaal niet beoogd had.¹³⁹ Het meisje belandt daardoor – ondanks haar eigen actieve deelname – in een conflict tussen de door haar naar buiten toe geëiste aanspraak op volwassenheid en het 'eigenlijk-helemaal-niet-zo-ver-willen-gaan'. Zodra ze op eigen initiatief of

door mee te doen contact heeft gemaakt en een relatie tot stand heeft gebracht, zal zij vermoedelijk, wanneer ze een bevredigende reactie heeft gekregen of gevaren begint te zien, proberen zich terug te trekken. In principe moet zeker ook in deze relatie een zekere belangstelling van het meisje voor de partner en de aangelegenheid worden verondersteld.

De 'vrije verhouding'

De 'ongetwijfeld grootste groep meisjes op wie de term actieve deelname van toepassing is' zijn kinderen 'van alle leeftijden, die zonder aarzelen en zonder een nadrukkelijke gevoelsband (met de dader) de mogelijkheid van een seksueel contact lijken aan te grijpen en ook te gebruiken'.¹⁴⁰ Wat hierbij opvalt is dat een emotionele binding bij het meisje ontbreekt. Het kind gaat uit zichzelf op zoek naar seksuele ervaringen en wordt door cadeautjes en de seksuele belevenis als zodanig daartoe gemotiveerd. Bij de beschouwing over 'de motieven' werd reeds ingegaan op de vraag tot welke maatschappelijke klasse deze meisjes behoren. In veel gevallen zou men zeker van het 'type van de kinderlijke prostituée' kunnen spreken.¹⁴¹

Wij vragen ons echter af of het wel juist is te stellen dat deze groep meisjes het meeste voorkomen, aangezien de pedofiele betrekking toch vaker (zoals herhaaldelijk in de literatuur wordt aangegeven) op een, uiteraard in intensiteit verschillende, emotionele basis berust.

De 'verhouding als spel'

De vierde mogelijke vorm van actieve deelname van het meisje uit zich in hoofdzaak in de 'vorming van een gemeenschap' door een groep meisjes; hij komt in 23% van de gevallen voor. Bij deze gemeenschapsvorming kunnen twee mogelijke situaties voorkomen.

1. de initiatiefneemster van het groepje brengt andere kinderen mee die op hun beurt weer andere kinderen animeren, ofwel
2. er bestaat een vaste kring, waarin verder niemand meer wordt toegelaten.

Het principe van een dergelijke groepsvorming berust op het feit, dat geen der kinderen zich uit de groep kan terugtrekken en iedereen moet meedoen, zodat 'niemand iets kan zeggen'¹⁴². In wezen kan men hier daarom van het volwassen slachtoffer spreken, omdat de volwassene – meestal een oudere pedofiel – door de overwinning van de kinderen op de taboes van de volwassenen – en alleen daar gaat het hun uiteindelijk om, niet om bijv. de genegenheid voor de vol-

wassene – tot een 'object van geringschattende dulding, van kinderlijk machtsvertoon en ongegeneerde uitbuiting'¹⁴³ verlaagd wordt. De pedofiel fungeert alleen nog als bescherming naar buiten voor de erotisch getinte bijeenkomsten van de kinderen, die vrijwel uitsluitend uit verwaarloosde milieus komen, hetgeen zeker voor een deel de verklaring is voor hun mateloosheid en ongeremdheid.¹⁴⁴

Deze vorm van pedofiele betrekkingen komt relatief vaak voor (ong. $\frac{1}{4}$), maar men dient er rekening mee te houden dat dit aandeel betrekking heeft op de groep actief deelnemende meisjes, hetgeen wil zeggen dat aan deze steekproef, buiten de bovengenoemde beperkingen, nog twee andere ten grondslag liggen: die van het geslacht en die van de actieve deelname.

Vervolging en bestraffing lijken bij deze vorm van ouderenpedofilie bijzonder problematisch.

Resumé

Gezien de rol die het meisje speelt wanneer er sprake is van actieve deelname aan het pedofiele contact, kan er slechts in zeer betrekkelijke zin gesproken worden van het jeugdige *slachtoffer* van een dader (nog afgezien van het feit dat het meisje zichzelf niet als slachtoffer zal beschouwen) – hoogstens kan men spreken van slachtoffers van maatschappelijke omstandigheden die een kind bijna automatisch tot seksuele contacten kunnen brengen.

Vooraf bij de 'verhouding als spel' maar ook bij het 'op sympathie berustende experiment', wordt duidelijk hoe buitengewoon belangrijk men ook de actieve deelname van het meisje als initiatief en aanleiding van het pedofiele contact moet beschouwen. Om in deze gevallen te eisen dat de pedofiele volwassene terughoudendheid toont, is moeilijk vanwege de diverse kenmerken en omstandigheden die de pedofiel en zijn ontwikkeling karakteriseren.

Het actieve verzet van het meisje

19% van de kinderen biedt volgens Schönfelder actief verzet, wanneer ze door een volwassene seksueel benaderd worden. Als 'maatregel van verzet' gelden een besliste weigering, weglopen ondanks pogingen van de volwassene om dit te verhinderen, hard schreeuwen en lichamelijk verzet¹⁴⁵. Evenals de actieve deelname aan seksuele contacten hangt de weerstand van het meisje nauw samen met de maatschappelijke klasse en het gezinsmilieu; bij gunstige maatschappelijke en

gezinsomstandigheden zal het kind eerder weerstand bieden dan bij tegenovergestelde omstandigheden, wat blijkt uit het feit dat 51% van de kinderen uit een stabiel milieu en 42% uit maatschappelijk goed gesitueerde gezinnen zich bij een delict actief verweren.¹⁴⁶ Verzet tegen de toenaderingspogingen doet zich in 75% van de gevallen voor bij situaties die zich tot manipulatie beperken¹⁴⁷, terwijl intensievere vormen van contact (tot en met een coïtus) meestal plaatsvinden met meisjes die actief meedoen en geen reden tot verweer hebben. Verzet kan het resultaat zijn van 'opvoedkundige dressuur'¹⁴⁸, waarbij het kind wordt ingeprent dat het 'niet aangeraakt' mag worden en dat lichamelijke toenaderingen alleen binnen de intieme sfeer van het gezin zijn toegestaan. Ook de gerichtheid op vaste normen, bijv. geloofs- en traditiegebonden richtlijnen, is een andere voorwaarde waaronder het kind zich voor seksuele contactpogingen van volwassenen af kan sluiten. Het kind wordt in zijn gedrag relatief zekerder en kan zich tegen een met de norm strijdig gedrag van de dader verweren, vooral omdat het zich daarbij bewust is van de positieve houding van zijn omgeving jegens zijn eigen, aan normen gebonden handelwijze. Een andere motivatie om zich te verweren berust op 'afschuw en afkeer als echte sociaal-psychologische gedragswijzen'¹⁴⁹, daar de veronderstelling dat het kind asexueel is, juist door een vertegenwoordiger van deze veronderstelling – een vertegenwoordiger van de volwassen generatie – doorbroken werd. In dit geval is het verzet tegen personen van gezag met bijzondere betekenis geladen. In enkele gevallen, waarbij het voornamelijk om rijpere pubers gaat, vloeit het verzet voort uit het feit dat het kind een bepaalde man als seksuele partner afwijst, zoals bij volwassenen die contacten met hun onsympathieke personen weigeren.¹⁵⁰

De actieve weerstand van het meisje is, zoals werd uiteengezet, afhankelijk van zeer verschillende factoren, zowel van een opvoedkundig richtsnoer dat werd gevolgd als van een houding tegenover de dader die door het gevoel werd ingegeven. Naarmate het meisje rijper en zekerder wordt, zal de motivatie voor haar verzet, die in het stadium voor de prepuberteit en de puberteit in het algemeen meer op de opvoeding dan op overwegingen van het kind zelf stoelt, gedifferentieerder worden. De mogelijkheid, die een kind heeft om zich tegen seksuele relaties te verzetten, hangt vermoedelijk in grote mate af van het milieu in het ouderlijk huis van het betrokken kind, aangezien men kan verwachten dat in volledige gezinnen de voorwaarden voor een adequate opvoeding aanwezig zijn, zodat het kind waardebegrippen worden bijgebracht, waarop

het zich kan oriënteren; bovendien is in enigermate volledige gezinnen de mogelijkheid aanwezig om een kind genoeg genegenheid te geven, zodat het niet op contacten met een pedofiel aangewezen is. Evenals de actieve deelname is het actieve verzet derhalve in eerste instantie een maatschappelijk probleem, aangezien de essentiële voorwaarden voor de daad en het gedrag van het kind mede door de maatschappelijke omstandigheden bepaald worden.

De houding van het meisje tegenover seksuele contacten met volwassenen

In vele opzichten overlapt het probleem van de houding van het kind jegens de dader en de daad uiteraard de kwestie van het verzet of het meedoen. Desondanks lijkt het ons juist dit onderwerp apart te beschouwen, teneinde aldus een nauwkeuriger beeld van de vrouwelijke seksuele partner te krijgen.

De kleine meisjes

Het kleinere kind neemt meestal spontaan een gevoelsmatig standpunt jegens de dader in, dat zich als sympathie of antipathie kan uiten, waarbij het laatste standpunt een nader contact met het kind uiteraard belangrijk bemoeilijkt. Wanneer er bij het kind sprake is van een ontoereikende behoeftenbevrediging, oriënteert het zich min of meer op degene die een 'behoeftebevrediging' garandeert.¹⁵¹ Een dergelijke, zowel in materieel als in emotioneel opzicht positieve houding van het kind wordt ondersteund, wanneer de dader tot de maatschappelijk naaste omgeving van het kind behoort en bovendien door de volwassenen geaccepteerd wordt. Het kind neemt zonder nadenken de mening van de volwassenen over de dader over; dit en het feit dat 'het recht van de volwassene' het kind vaak als 'onaantastbare vanzelfsprekendheid wordt voorgesteld'¹⁵², is er de oorzaak van dat zich tijdens seksuele contacten met volwassenen nauwelijks negatieve reacties bij het kind voordoen. Door zijn kritiekloze houding, speciaal tegenover volwassenen die 'niets slechts doen', behoudt het kind toch een gevoel van genegenheid voor de volwassen dader, ook wanneer het seksuele contact hem angst inboezemt. Vooral bij incestueuze delicten komen dergelijke reacties zeer duidelijk voor. Ook het ontbreken van de behoefte bij het kind om afstand te bewaren (elke man is een 'oom') of een overdreven autoriteitsfixatie jegens elke volwassene, vergemakkelijkt een seksuele handeling met het kind, dat zonder tegenspraak toegeeft.

Algemeen geldt: hoe duidelijker de dader aan 'een behoefte van het kind tegemoet komt'¹⁵³, hoe eerder het kind sympathie voor hem gaat voelen. Op het seksuele contact op zichzelf reageert een kind, dat een relatief onbevangen houding heeft, niet negatief; het contact wordt als 'vanzelfsprekend' in de al langer bestaande verhouding opgenomen¹⁵⁴, een feit dat de geschokte, met schuldgevoelens belaste volwassenen graag over het hoofd zien. Kinderen daarentegen die rekening houden met de verontwaardigde reactie van volwassenen op dergelijke betrekkingen, hebben voor een deel veel last van schuldgevoelens, vooral wanneer ze klaarblijkelijk plezier aan het seksuele contact hebben beleefd.

Een onzekere houding zal daarom vermoedelijk alleen bij kleinere kinderen gevonden worden die zich bewust zijn van de afkeuring van de omgeving over het negatief beoordeelde seksuele contact; de angst is dus niet gebaseerd op het seksuele contact als zodanig, maar op de negatieve houding van de omgeving jegens het met de norm strijdige gedrag van het kind.

Ook moet men er rekening mee houden dat een coïtus met de betrokken meisjes uit deze leeftijdsgroep zelden voorkomt, maar manipuleren en betasten daarentegen veel meer. Samen met de andere reeds eerder genoemde kenmerken verklaart dit de gedeeltelijk oprecht positieve houding ten opzichte van de pedofiele partner en diens seksuele handelingen.

Tijdens de prepuberteit en de puberteit

De houding van het meisje in de prepuberteit en de puberteit vertoont in hoofdzaak dezelfde kenmerken als de houding van het kleinere kind. Wel komt de man als seksuele partner nu duidelijker naar voren. Bij het meisje in de prepuberteit gaat het vooral om het specifieke willen-weten, om het er achter willen komen wat volwassenen doen (een uitgebreidere vorm van doktertje spelen) en dan vanzelfsprekend vooral op seksueel gebied. Vandaar dat een seksuele verhouding met een volwassene door het meisje als een welkome bevestiging van de 'rol van volwassene' wordt opgevat en door haar dan ook beslist niet negatief wordt beoordeeld.¹⁵⁵

In de puberteit manifesteert zich de 'bewustwording van de eigen vrouwelijke rol', waardoor het meisje pogingen gaat doen weerklank bij de man te verkrijgen, ook zonder directe seksuele bedoelingen; 'een ook maar bij benadering duidelijk omljnde houding tegenover de man ... ontbreekt echter nog'.¹⁵⁶ Het meisje maakt echter wel onderscheid tussen 'leukerds' en 'sullen'¹⁵⁷, en gaat dus alleen maar met door

haar sympathiek gevonden mannen een verhouding aan, die ze dientengevolge nauwelijks als een belasting zal ervaren. Vaak verschuift de emotionele betrokkenheid naar de achtergrond ten gunste van een overwegend seksueel gericht contact, dat voor het kind echter ook intermenselijke betekenis kan hebben. Het moet daarom ook vanuit de situatie van het kind (contactstoornissen, een ontwricht gezinsleven) geïnterpreteerd worden, *zonder* dat daarbij rekening wordt gehouden met het overtrokken oordeel van volwassenen over dit soort seksuele contacten die voor het kind niet dezelfde waarde kunnen hebben.¹⁵⁸ Waarschijnlijk zijn er ook meisjes die onder een seksueel contact totaal onverschillig blijven en er geen enkele betekenis aan hechten (vergelijk de volwassen prostituee). Deze meisjes zullen vermoedelijk vooral gevonden worden onder de kinderen die cadeautjes verwachten. Daar de literatuur geen bewijzen voor deze, desalniettemin logische veronderstelling levert, moet zij voorlopig zuiver hypothetisch blijven. Het standpunt van meisjes die liefdesverhoudingen met volwassenen aangaan, zal duidelijk zijn en hoeft daarom verder niet toegelicht te worden.

Samenvatting

Het meisje gaat overwegend op maatschappelijk gebonden gronden (een bestaan in de marge van de samenleving etc.) seksuele contacten met volwassenen aan, aangezien het geen andere mogelijkheden ziet om intermenselijke betrekkingen op te bouwen. In het kader van dergelijke betrekkingen – waarbij natuurlijk wordt afgezien van seksuele aanvallen en agressies – vindt het kind het heel normaal, op zijn minst zeker niet bijzonder belangrijk, dat de verhouding een erotische component bevat, aangezien het meisje vooral geïnteresseerd is in een specifieke behoeftenbevrediging die de volwassen partner haar verschaft. Daarbij moet ook rekening gehouden worden met emotioneel gebonden omstandigheden, aangezien de emotionele behoeftenbevrediging op de voorgrond staat. Daar volwassenen in het algemeen geen moeite doen zich in de problematiek van een dergelijk, in een pedofiel delict verwickeld kind in te leven, geldt het meisje, indien het zich niet tegen het seksuele contact heeft verzet (waartoe, zoals gezegd, slechts weinig kinderen in staat of gemotiveerd zijn) als gepassioneerd, 'verwaarloosd' of 'verdorven'. Maar een diepgaander inzicht in de achtergronden die het kind min of meer tot een dergelijk gedrag dwingen, *zou de grondvesten van onze maatschappij wel eens bedenkelijk kunnen doen schudden.*

MOGELIJKE GEVOLGEN VOOR HET KIND EN ZIJN BEHANDELING

Pedofilie wordt, onder verwijzing naar aanzienlijke en overwegend aantoonbaar negatieve geestelijke of lichamelijke nawerkingen voor het getroffen kind, strafrechtelijk vervolgd; ook daarom is het, nu we de situatie van dader en kind hebben behandeld, dringend noodzakelijk op de veronderstelde nawerkingen in te gaan, aangezien hieruit consequenties worden getrokken en getrokken moeten worden voor de behandeling van het kind zowel als voor de behandeling en bestraffing van de dader.

Negatieve gevolgen voor het kind

Verscheidende auteurs wijzen in hun publikaties op de reële negatieve nawerkingen die een pedofiele relatie als zodanig voor het kind heeft; deze variëren van 'criminaliteit met een symbolisch karakter'¹⁵⁹ via 'fixatie van een neurotische tegenstand'¹⁶⁰ en ontwikkeling van 'homoseksuele afwijkingen' tot aan 'verwaarlozing'¹⁶¹ die tot promiscuïteit of zelfs prostitutie leidt. Aan deze rij van potentiële gevolgen kunnen er, zo men wil, nog zeer vele worden toegevoegd, maar de neiging om het bestaan van bezwarende nawerkingen te veronderstellen, is echter ook zo wel duidelijk. Net als het grote publiek zijn ook de meeste auteurs van mening dat vrijwel elke seksuele toenadering van een volwassene negatieve gevolgen voor het kind zal hebben, om het even of het daarbij om louter exhibitionisme gaat, wederzijdse masturbatie dan wel pogingen tot coïtus. Hun overtuiging is grotendeels het gevolg van het achterhaalde standpunt dat het kind aseksueel is. Aangezien de stelling van het zogenaamde onschuldige en reine kind echter, zoals uiteengezet, niet houdbaar is, net zo min dat het ongewoon is voor een kind om met seksualiteit kennis te maken, kan ook de mening dat in het algemeen negatieve nawerkingen optreden, niet gehandhaafd worden. Overigens heeft niet één van de auteurs, die negatieve gevolgen door de daad op zichzelf voorop stellen, een ook maar bij benadering empirisch gewaarborgde grond voor zijn bewering; *in de meeste gevallen lijken zij zelfs, afgezien van hun overtuiging, in het geheel geen grond voor hun stelling te hebben.* Vrijwel allen poneren hun mening zonder kritiek en als absoluut waar, zonder in te

gaan op tegenovergestelde bevindingen en overwegingen (bijv. van Stockert¹⁶² en Friedemann¹⁶³).

In een kritischer aanzet tot de stelling dat zich algemene negatieve nawerkingen voordoen, moet worden vastgesteld dat uit de voorbeelden die de auteurs (Hanack 1969, Stockert 1965, Friedemann 1965, Wallis 1965) ter motivering van hun opvatting aangevoerd hebben, niet duidelijk wordt of de veronderstelde afwijkende ontwikkeling nu werkelijk een gevolg was van de daad, of dat het om een ten tijde van de daad al begonnen afwijkende ontwikkeling ging. Daarnaast worden er vaak, om de negatieve gevolgen nog duidelijker te doen uitkomen, met betrekking tot de persoonlijkheidsstructuur van de daders, hun sociale milieu of de omstandigheden rond de daad zulke extreme voorbeelden gekozen, dat men ze in werkelijkheid bij pedofilie zelden of nooit tegenkomt. Als voorbeeld kan Friedemann dienen die het over de veelvuldig voorkomende 'verleiding' door de mannelijke of vrouwelijke 'therapeut' heeft, over de 'moeder als verleidster en koppelaarster'¹⁶⁴, en die als vaak voorkomend milieu het milieu van de prostituée of de souteneur noemt en als regelmatig optredende omstandigheden rond de daad, bijv. de 'driehoeksverhouding met de moeder en haar minnaar'¹⁶⁵; al deze situaties komt men bij empirische onderzoeken (bijv. die van Schönfelder 1968) zeer zelden tegen, en ze zijn dus zeker geen regel, zoals Friedemann aangeeft; negatieve nawerkingen die door dergelijke omstandigheden veroorzaakt worden, doen zich dientengevolge slechts uiterst zelden voor.

Aan de hand van het zojuist gegeven overzicht van de potentiële negatieve gevolgen van een pedofiel delict, kan vastgesteld worden dat de stelling, dat zich negatieve gevolgen voordoen – vooropgezet natuurlijk, dat het geen agressief delict betreft –, nauwelijks houdbaar is, aangezien de auteurs hun 'materiaal' onvoldoende (bijv. door een reeks onderzoeken enz.) hebben gefundeerd en zich slechts beperken tot een bewering als zodanig. Bovendien lijken de meesten geen oog voor de werkelijkheid te hebben, daar de meest voorkomende verschijningsvormen van pedofilie, – de verbintenis, de niet-agressieve gelegenheidsbetrekkingen enz. –, in hun uiteenzettingen ontbreken; waarschijnlijk, zo kan men althans vermoeden, omdat dergelijke verhoudingen en het gedeeltelijk ontbreken van de gevolgen, het beeld van het onschuldige kind vertroebelen en afbreuk doen aan de opvatting dat het kind de pedofiele contacten in alle gevallen als niet passend ondergaat. De hele handelwijze van de auteurs is problematisch: zo wordt er in principe van uitgegaan dat er een oorzakelijk

verband bestaat tussen pedofiele contacten en het ongewenste gedrag van het betrokken kind. Niet alleen wordt hier helemaal niet ingegaan op de kwestie oorzaak/gevolg, maar ook dient de stelling, die zonder nader onderzoek wordt geponeerd, zolang gehandhaafd te worden, totdat tegengestelde bevindingen deze weerleggen; ondanks de aanwezigheid van enkele tegengestelde onderzoekresultaten werd de stelling tot nu toe niet gecorrigeerd. Ook in deze kwestie dient de nulhypothese, namelijk dat er geen verband bestaat tussen pedofilie en een later optredend ongewenst gedrag van het betrokken kind, zolang gehandhaafd te worden, totdat men over voldoende empirische bevindingen beschikt die de alternatieve hypothese – dat er wel degelijk een verband bestaat – rechtvaardigen. Wanneer men deze werkwijze niet billijken kan (omdat er bij een eventueel verband wél schadelijke gevolgen optreden en niet verhinderd worden, totdat het empirische bewijs geleverd is), moet men bij de bestraffing der delinquenten op zijn minst de consequenties uit deze stelling trekken; dit betekent dat men rekening moet houden met het feit dat de tot dusverre gevonden wetenschappelijke resultaten een element van onzekerheid en voorlopigheid bevatten. Dit is echter niet het geval: *de ernst* (en schadelijkheid) *van de* (aangenomen maar) *tot nu toe niet aangetoonde gevolgen stemt overeen met de* (in de regel opgelegde) *straf*, met de in dit opzicht tekortschietende rechtspraak.

Secundaire trauma's

Enkele recentere auteurs wijken in belangrijke mate van deze achterhaalde en in vele opzichten onjuiste stelling af. Zij zijn, in tegenstelling met de vorige auteurs, van mening dat een trauma bij een kind, met alle gevolgen van dien, niet door de daad zelf wordt veroorzaakt, maar pas door het volkomen inadequate gedrag van de omgeving, zodat er in het geval van niet-agressieve delicten sprake is van 'secundair trauma'. In vele gevallen wordt de ervaring pas door hysterische moeders, woedende vaders, speurende politieambtenaren en verwarrend vragende artsen bijzonder traumatisch voor het kind.¹⁶⁶ De rol van de ouders wordt meestal gekenmerkt door 'onbegrip en verontwaardiging; de vraag naar het eigen falen wordt nooit gesteld'¹⁶⁷. Pas door de dramatische reacties van de omgeving op de seksuele beleving van het kind en door de negatieve sancties, die daad en dader worden opgelegd, wordt een fixatie op het negatieve van de beleving bereikt. Onder dergelijke omstandigheden ervaart het kind het seksuele con-

tact, dat het voordien wellicht als bevredigend onderging of dat hem misschien onverschillig liet, als slecht. Het gevolg is dat het kind meent iets gedaan te hebben dat verboden is, en zo psychisch letsel in de vorm van een 'secundair trauma'¹⁶⁸ oploopt. Even nadelig voor het kind zijn de volkomen onge-rechtvaardigde verwijten die het voor zijn houding bij het sek-suele delict te horen krijgt, bijv. dat het zich 'niet verzet' heeft, en de houding van de ouders en de buurt die met 'zo iemand niets meer te maken willen hebben'. Een dergelijke discriminatie van het kind heeft, zoals elke uitsluiting uit de gemeenschap, ernstige psychische stoornissen voor het kind ten gevolge. Temeer omdat het kind niet zelden heen en weer geslingerd wordt tussen de maatschappelijke normen en de eigen emotionele neigingen (bijv. de vriendschap met de da-der), waarbij dan een beslissing ten gunste van de normen om de al eerder aangegeven redenen ondraaglijk voor het kind zou zijn. Dergelijke gecompliceerde gevallen komen vaak voor en alle in het vorige hoofdstuk besproken gevolgen kunnen in deze situaties waarschijnlijk ten slotte als secundaire trauma's worden beschouwd, niet echter als gevolg van de daad zelf, wanneer deze niet-agressief is verlopen.

Men dient hier vooral te bedenken dat de stelling dat zich bij kinderen die bij pedofiele contacten betrokken zijn geweest, ernstige schadelijke gevolgen voordoen, op waarnemingen moet berusten – als waarnemingen althans een grondslag kun-nen zijn. Deze waarnemingen moeten verkregen zijn bij kinde-ren van wie bekend was en ook vaststond, dat ze bij een pedofiel contact betrokken waren geweest. Aan de ene kant gaat het hier dus om een bijzondere groep waarvoor, zoals boven werd aangetoond, zeer bepaalde kenmerken gelden; aan de andere kant is totaal geen rekening gehouden met de con-tacten en hun mogelijke gevolgen die niet bekend zijn ge-worden. De generaliserende conclusie die uit de steekproef ten aanzien van het eraan ten grondslag liggende totaalbeeld getrokken kan worden, is alleen dan toelaatbaar wanneer de steekproef een getrouwe, dus representatieve afspiegeling van het totaalbeeld is. Ook uit het oogpunt van methodiek moet voorlopig worden geconcludeerd, dat de algemene stelling over schadelijke gevolgen ontoelaatbaar is, en dat de hypothese van de secundaire trauma's bovendien aan betekenis wint, aangezien schadelijke gevolgen overwegend bij opgehelderde delicten werden waargenomen.

Indien derhalve de negatieve gevolgen van pedofiele contacten voornamelijk afhangen van de reacties van de omgeving, zou anderzijds gesteld kunnen worden dat 'een gezond kind uit een harmonieuze omgeving de niet gewelddadige seksuele ervaringen met volwassenen zonder gevolgen verwerkt'¹⁶⁹. (Op de uitzondering van de agressieve delicten wordt afzonderlijk ingegaan.) Een kind dat bijv. een verbintenis met een volwassene aangaat, zal, gezien de aard van deze verhouding en zolang deze vriendschap niet ontdekt wordt resp. niemand aan deze verhouding een overdreven betekenis toekent, beslist geen trauma opdoen, omdat daar absoluut geen aanleiding voor is. Ook bij anders geaarde pedofiele betrekkingen doet zich een 'relatief grote geestelijke stabiliteit' voor, die het mogelijk maakt 'dergelijke ervaringen verhoudingsgewijs moeiteloos in de geestelijke ontwikkeling op te nemen'¹⁷⁰. Dat geldt bijv. voor verhoudingen die op een zuiver materiële basis, als 'prestatie en tegenprestatie' plaatsvinden. Ook seksuele contacten die beperkt blijven tot exhibitionisme of tot het wederzijds betasten van de geslachtsdelen, zullen waarschijnlijk een kind dat niet in een overdreven preuts gezin is opgegroeid, niet blijvend beïnvloeden.

Het verdere onderzoek moet ten doel hebben ook die kinderen (en daders) in het onderzoek te betrekken, waarvan niet bekend geworden is of ze bij een pedofiel contact betrokken zijn geweest. Alleen op deze wijze kan de onzekerheid met betrekking tot de gevolgen worden verkleind. Door systematische vergelijking van homogene groepen van dergelijke kinderen met degenen die bij een gerechtelijk onderzoek en een rechtszaak betrokken waren, kan ook de hypothese van de secundaire trauma's worden bevestigd.

Positieve aspecten van pedofilie volgens Bernard

Een uitgesproken positief aspect in de discussie rond de gevolgen is de opvatting van Fritz Bernard (1972); hij stelt dat 'de slachtoffers' zich niet zo bedreigd voelen, en minder krampachtig zijn dan de 'gemiddelde Nederlander'¹⁷¹, en dat slechts de 'houding van de gemeenschap' tot 'negatieve invloeden'¹⁷² leidt. Nergens anders in de beschikbare literatuur wordt zo sterk aan de heersende opvatting over de negatieve gevolgen van pedofiele delicten getwijfeld als bij hem, aangezien Bernard met zijn voor velen revolutionaire stelling tot positieve gevolgen voor het kind concludeert. Zijn materiaal

beperkt zich echter tot slechts 30 proefpersonen, en alleen al daarom geven zijn gegevens geen voldoende, empirisch gefundeerd bewijs voor zijn stellingen. Toch moet men niet uit het oog verliezen dat er zeer zeker feiten bestaan die Bernards stelling kunnen steunen. Zo wordt bij voorbeeld de vaak geconstateerde vereenzaming van het kind, die in veel gevallen de aanleiding is om pedofiele verhoudingen aan te gaan, vaak door de communicatie met een volwassene opgeheven; het kind voelt zich in de intermenselijke verhouding vaak ook voor het eerst als partner bevestigd. Ook andere emotioneel gefundeerde betrekkingen van homo- of heteroseksuele aard zouden in zoverre positieve gevolgen voor het kind kunnen hebben, dat ze zijn gevoel van eigenwaarde door de acceptatie als mens belangrijk versterken of vaak ook helpen opbouwen. Sterker nog, *juist door* het begrip en de bevestiging die het kind in een pedofiele verhouding krijgt, is het mogelijk om in veel gevallen van zware contactstoornissen of neigingen tot asociaal gedrag te voorkomen, dat het kind maatschappelijk dreigt af te glijden of gaat lijden aan zware psychische stoornissen, die vaak het gevolg zijn van een sterk belaste jeugd; zo wordt voor het kind de weg tot een mogelijke maatschappelijke integratie geëffend. (Aangezien het kind op deze manier zekerheid en zelfvertrouwen winnen kan, zal het zich later als volwassene misschien ook minder bedreigd en gespannen voelen dan de normale mens.) Deze uit de voorgaande uiteenzettingen afgeleide hypothese, moet echter voorlopig een speculatie blijven, aangezien de exacte, wetenschappelijke fundering tot nu toe ontbreekt. Toch lijkt deze stelling, die gefundeerd is op de verhouding tussen dader en kind en op de algemene onderzoekresultaten over het betrokken kind, ons op zijn zachtst gezegd, niet onjuist.

Jammer genoeg geeft Bernard geen bijzonderheden over de manier, waarop hij de proefpersonen voor zijn steekproef selecteerde; jammer, omdat deze beslissend zijn voor de eventuele algemene toepasbaarheid van zijn bevindingen. Ook de vergelijking met de gemiddelde Nederlander is niet steekhoudend, omdat de samenstelling van de vergelijkende steekproef niet wordt gegeven. Op verdere gebreken van het onderzoek zullen we hier niet verder ingaan, omdat deze ondergeschikt zijn aan de bovenstaande kritiek. In elk geval heeft Bernard hypothesen aangedragen die door andere auteurs in zekere mate gesteund worden en daarom zeker waard zijn nader onderzocht te worden.

Agressieve delicten

In de discussie rond de problematiek der gevolgen levert de beschouwing over het agressieve delict veel minder moeilijkheden op, aangezien in dit geval overduidelijk de agressie – en niet het seksuele aspect van het contact – de oorzaak is van de negatieve gevolgen voor het betrokken kind. Omdat agressieve delicten jegens kinderen – de onderverdeling van agressiviteit in lichte tot zware agressieve handelingen etc. hebben we al eerder gegeven – in belangrijke mate vergeleken kan worden met verkrachting bij misdrijven jegens volwassenen, zullen bij het kind vermoedelijk dezelfde zware shock-effecten voorkomen als bij een volwassen vrouw na een verkrachting. Ook is het voor te stellen dat de agressieve handeling aanleiding is tot traumavorming bij het kind; exact materiaal daarover bestaat echter niet, aangezien er in het algemeen geen onderscheid wordt gemaakt tussen agressieve en niet-agressieve delicten; of dit trauma echter van voorbijgaande aard is, dan wel of er een fixatie op deze negatieve ervaring optreedt, hangt waarschijnlijk wederom grotendeels af van de reacties van de omgeving. Het feit dat het kind zich gedurende langere tijd gedwongen met het voorval moet bezighouden (politieonderzoek, verhoren door ouders en de rechter, resp. door de kinderpolitie, een rechtszitting met getuigenverklaringen) is uiteraard ook bevorderlijk voor het ontstaan van trauma's. In principe moet gesteld worden dat de negatieve effecten als gevolg van agressieve pedofiele delicten niet de conclusie rechtvaardigen dat deze in het algemeen na pedofiele contacten optreden; bovendien is slechts in een zeer gering aantal gevallen sprake van agressief gedrag van de dader. Hieruit blijkt hoe belangrijk het totaaloordeel over pedofilie is en wel in het bijzonder de discussie over de gevolgen.

Uit de verslagen van Kerscher^{172a} blijkt dat in de jaren 1961-1968 gemiddeld vijftien kinderen per jaar het slachtoffer werden van een seksuele moord, dus van een agressief pedofiel delict. Gewelddadige pedofiele contacten met een dodelijke afloop voor het betrokken kind zijn dus zeldzaam. Helaas zijn het echter juist deze gevallen, die het beeld dat men in het algemeen van pedofilie en van de pedofiel heeft, doorslaggevend bepalend. Kenmerkend voor een samenleving, die zich op deze wijze een stereotiep beeld van de 'kinderverkrachter' vormt, is in dit verband de verwijzing van Kerscher naar de overheidsstatistieken, waaruit blijkt dat in het jaar 1968 honderd kinderen stierven aan de gevolgen van kindermishande-

ling, dus slachtoffer werden van de gewelddaden van hun ouders.

Samenvatting

De problematiek van de gevolgen is, evenals de problematiek van de volwassene en het kind en de totale problematiek van de pedofilie, een maatschappij-gebonden verschijnsel. Betreedt een kind het gebied van de seksualiteit dat door volwassenen met taboes omgeven is, en overtreedt het dus de geldende normen, dan impliceert een dergelijke inbreuk noodzakelijkerwijze gevolgen, aangezien een taboe niet kan worden doorbroken zonder dat negatieve sancties van de maatschappij erop volgen.

In het geval van seksuele betrekkingen tussen volwassenen en kinderen is uiteindelijk ook niet de daad als zodanig de oorzaak van de negatieve gevolgen voor het kind (met uitzondering natuurlijk van agressieve delicten), maar het feit dat met de daad een taboe geschonden werd. Dit wordt door de omgeving met negatieve maatregelen gestraft en leidt tot een zogenaamd secundair trauma. Wanneer het echter niet taboe zou zijn dat een kind seksueel meedoet, zouden pedofiele contacten voor het kind overwegend zonder gevolgen kunnen verlopen. De door Bernard veronderstelde positieve gevolgen van een aanvaard en ongestoord pedofiel contact, ook al kunnen ze nog niet geverifieerd worden, geven zeker aanleiding om de situatie van het kind in een pedofiele verhouding nog eens goed te overdenken.

Behandeling van eventuele gevolgen

Het is absoluut noodzakelijk dat het getroffen kind voor de veel voorkomende secundaire trauma's door ervaren vakmensen (psychologen, psychotherapeuten, opvoedkundigen enz.) vakkundig behandeld wordt. Ook voor de ouders, die in de meeste gevallen geen begrip hebben voor de toestand van het kind en het nodige inzicht missen, is een adviserende begeleiding belangrijk. De hulp voor het kind moet bestaan uit 'therapeutische resp. pedagogische maatregelen'¹⁷³ - waarbij geen enkele auteur nader op de aard van deze maatregelen ingaat. Verder moet het kind, indien mogelijk (met als uitzondering incest), in het gezin blijven en moet om begrijpelijke redenen vermeden worden dat het in een tehuis wordt ondergebracht (waartoe maar al te snel besloten wordt). Bij de behandeling van eventuele gevolgen levert de zwangerschap

als gevolg van een seksueel delict moeilijkheden op, een problematiek die in wezen overeenkomt met die van alle kindmoeders. Aangezien het merendeel van de getroffen meisjes, ook wanneer het pubers betreft, niet in staat is een kind op te voeden, dient zich hier het probleem van de abortus aan. Gezien het feit dat de meisjes, evenmin als hun familie, niet ook nog met de zorg voor een ongewenst kind mogen worden belast, zou abortus gegarandeerd moeten zijn. Wanneer het te laat is voor een abortus, moet het meisje daadwerkelijke hulp krijgen, die o.a. op een zo mogelijk soepele maatschappelijke integratie gericht is; verder moet ze, indien nodig, een psychiatrische behandeling en materiële en geestelijke bijstand ontvangen. Daarnaast dient er voor het kind van het meisje gezorgd te worden, waarbij adoptie wellicht de voorkeur verdient.

De behandeling van, resp. de zorg voor een kind dat door een seksueel delict zwanger geworden is, vormt volgens ons het grootste probleem in de behandeling van de gevolgen, aangezien er in dit geval door derden ingrijpende maatregelen voor het meisje en zo nodig ook voor haar kind genomen moeten worden. Uiteraard brengt ook de behandeling van kinderen met secundaire trauma's moeilijkheden met zich mee, omdat in dat geval bijv. de kwestie van het veranderen van normen acuut wordt. In de regel stelt men zich echter tevreden – en moet men zich wel tevreden stellen – met de behandeling van de symptomen, aangezien dit economischer en minder problematisch is.

De behandeling van meisjes, die door agressieve pedofiele delicten psychotherapeutische hulp nodig hebben wegens zware secundaire trauma's of een zwangerschap is toch al moeilijk wegens het gebrek aan afgestudeerde psychotherapeuten. Hun aantal is in schrille tegenstelling met het grote aantal psychische stoornissen onder de totale bevolking. Op deze problematiek kan hier tot onze spijt niet verder worden ingegaan. Wat de behandeling van kinderen aangaat, komt daar nog bij dat het therapeutisch onderzoek wat dit betreft nog jong is.

In eerste instantie hangt de behandeling af van de aard en de intensiteit van het letsel en van de frequentie, waarmee de symptomen optreden. Daarom ook is een systematisch onderzoek van de gevolgen van pedofiele delicten dringend geboden. Men mag aannemen dat zich naast verwondingen ook uiteenlopende neurotische symptomen, en dan vooral in het seksuele gedrag, zullen voordoen. Deze gevolgen zijn op hun beurt afhankelijk van een groot aantal factoren, o.a. van de leeftijd, de persoonlijkheidsstructuur en de maatschappelijke

omstandigheden van kind en dader, van de specifieke wijze waarop het delict werd uitgevoerd en van de reacties van de omgeving, wanneer het delict bekend wordt. Naast therapeutische maatregelen voor de familie van het getroffen kind, in het bijzonder van overheidswege, komen voor het kind alle psychotherapeutische methoden in aanmerking, bijv. non-directieve speltherapie bij kleine kinderen, gedragstherapie bij meer uitgesproken symptomen en verder alle sociaal-pedagogische maatregelen. Wel is het zo dat op kinderen gerichte psychotherapeutische methoden zowel kwalitatief als kwantitatief nog in het stadium van ontwikkeling verkeren, waardoor de gedupeerde kinderen slechts op ontoereikende wijze behandeld kunnen worden. Afgezien daarvan ontbreekt het maatschappelijk werkers, sociaal-pedagogen en psychotherapeuten uiteraard aan specifieke kennis wat betreft de behandeling van de gevolgen van seksuele delicten.

De openbare mening

Seksueel afwijkende groepen stuiten in onze samenleving op diepgewortelde vooroordelen, waarbij wordt gepoogd zowel de homoseksueel als de kinderverkrachter en de voyeur op een bepaalde wijze te schematiseren. De afwijkende persoon wordt – ongeacht individuele verschillen – tot één type teruggebracht, met het gevolg dat het totaalbeeld van de groep in hoofdzaak door één enkel kenmerk wordt bepaald. Aan de hand van deze sterk negatief gekleurde clichévoorstelling ontstaat dan het beeld van de pedofiel, dat in de verste verte niet representatief is voor de pedofiele persoon. De pedofiele dader wordt in emotioneel sterk gekleurde beoordelingen (wat overigens ook op het terrein van de wetenschap bepaald geen uitzondering is, zie bijv. Barylla (1965), die pedofielen karakteriseert als 'wellustige, instinctief handelende, gevoelsarme psychopaten'¹⁷⁵) algemeen gekenschetst als een oude wellusteling, een woesteling, een ontaard of op zijn minst amoreel iemand. Een dergelijke negatieve beoordeling van afwijkend seksueel gedrag is uit de aard der zaak sterk emotioneel gebonden. Een overwegend objectieve, overdachte beoordeling van pedofilie is van het overgrote deel van het publiek nauwelijks te verwachten, wat uit de desbetreffende artikelen in de pers ook wel duidelijk wordt; denkt u maar aan de in het begin aangehaalde campagne tegen kinderverkrachters en aan de veelvuldige persberichten over seksuele misdadigers die hun gang maar gaan.

Deze buitensporig sterke emotionele betrokkenheid bij seksuele delicten jegens kinderen (wat zowel voor agressieve als voor niet-agressieve delicten geldt; het grote publiek is er trouwens vrijwel van overtuigd dat seksuele delicten altijd agressief zijn) laat echter vrij dikwijls ook sterk tweeslachtige gevoelens zien, zoals medelijden met het kind dat ongetwijfeld letsel opgelopen zal hebben. Volgens Müller-Luckmann heeft ook het 'kindertjes-schema' van Lorenz, wanneer het kleine kinderen betreft, in niet geringe mate aan deze gevoelens bijgedragen,¹⁷⁶ waardoor een situatie ontstaat waarin elke bezinning door emoties vervangen wordt. Aan de andere kant kan zich uit een soort houding van solidariteit van volwasse-

nen onder elkaar ook een 'onbewuste identificatie met de blijkbaar agressief geworden volwassene'¹⁷⁷ ontwikkelen, waarbij dan het kind tot de enige schuldige aan het delict wordt gemaakt. Beide gevallen worden gekenmerkt door een volledig gebrek aan objectiviteit tegenover dader en kind, waaruit blijkt dat de emotionele betrokkenheid – ten gunste van wie dan ook – de vorming van een weloverwogen standpunt onmogelijk maakt. Zowel uit het partij kiezen voor het kind (als gedupeerde van het seksuele contact) als uit het partij kiezen voor de volwassene (als slachtoffer van verleiding) komt onbewust tot uitdrukking dat onze samenleving de seksualiteit in wezen altijd nog als zondig beschouwt en daarom zeer negatief benadert; hoe kan men anders aan een seksuele handeling schuldig zijn?

Het pedofiele contact, het afwijken van het normale seksuele gedrag, is voor de maatschappij in dubbel opzicht onaanvaardbaar: ten eerste wegens de seksuele afwijking als zodanig en ten tweede wegens de keuze van het als asexueel beschouwde kind. Het wekt daarom geen verwondering dat de pedofiele dader bij beoordelingen door het publiek op de zesde plaats komt, ná de sadist, de sodomist, de exhibitionist, de lesbienne en de prostituée¹⁷⁸; in dit verband kan men opmerken dat de gevolgen van sadisme, voor zover dit zich buiten de beslotenheid van de seksualiteit afspeelt, heel wat verderfelijker kunnen zijn dan van zelfs de meest agressieve pedofiele delicten – daarvoor hoeft men slechts te bedenken hoeveel sadisten er onder de concentratiekamp-commandanten waren.

Het grote publiek is volkomen onbekend met de bijzondere verhouding tussen volwassene en kind die in de pedofilie besloten ligt, evenals met de maatschappelijke omstandigheden die eraan ten grondslag liggen. Daarom kent het een veel te grote betekenis aan de steeds veronderstelde negatieve gevolgen van het delict toe. Een voor de hand liggende verklaring voor deze, met de situatie volkomen strijdige houding, zou kunnen liggen in de verkeerde of geheel ontbrekende informatie over de verschillende oorzaken die tot pedofilie kunnen leiden; volgens ons zijn er echter veel diepere redenen die doorslaggevend zijn voor de in hoge mate ondoordachte beoordeling van pedofiele delicten.

In de eerste plaats kan deze houding van het publiek mogelijk uitgelegd worden als een 'bevestiging van de als vanzelfsprekend geldende moraal'¹⁷⁹, aangezien een aantasting van onze maatschappelijke orde een kritiek op het systeem inhoudt die de meeste burgers uit onze samenleving om zeer uiteenlopende redenen niet kunnen verdragen. Bovendien wordt deze

trouw aan het systeem vanzelfsprekend naar beste vermogen gesteund en aangemoedigd, om zodoende de bestaande maatschappelijke verhoudingen in hun huidige vorm te laten voortbestaan. Een traditionele moraal wordt zonder enige kritiek en tegenspraak overgenomen, omdat zij een relatieve stabiliteit in het seksuele gedragspatroon en daarmee de grootst mogelijke aanpassing waarborgt, ten koste echter van hen, die zich niet naar deze normen laten voegen.

Volgens Schorsch ligt in de moraliserende woorden 'woesteling' en 'wellustig' de onuitgesproken bekentenis besloten, dat seksueel verkeer met kinderen zeker plezierig kan zijn, aangezien een jongere partner voor veel volwassenen zonder meer aantrekkelijk is.¹⁸⁰ Met het oog op de heersende normen echter ontkennen de meeste volwassenen onbewust het bestaan van een dergelijke begeerte, daar zij zich de normen voldoende eigen hebben gemaakt om een dergelijke problematiek, zonder zich deze zelfs maar bewust te zijn, aan te kunnen.

Ter bescherming van de maatschappelijke normen wordt enerzijds een bepaalde seksuele moraal als algemeen bindend verklaard, en anderzijds een vooroordeel opgebouwd jegens personen die zich niet aan deze moraal houden, teneinde aan 'overtreding van de normen zoveel mogelijk "kosten" en risico te verbinden'¹⁸¹ en zo de 'gelijkvormigheid van zoveel mogelijk leden' van de samenleving te bereiken. Op dezelfde wijze wordt ook, zoals men in onze samenleving kan constateren, de klakkeloos overgenomen uitspraak over seksuele onaanastbaarheid van het kind overeind gehouden, hoewel langzamerhand duidelijk geworden moet zijn dat pedofiele contacten het kind in de regel nauwelijks schaden; hier en daar ontdekt men er zelfs, zoals we hebben laten zien, positieve kanten aan. De emotionele betrokkenheid van het publiek bij het kind dat in een pedofiel delict verwickeld is, zou, behalve de eerder genoemde kwestie der normen, de conclusie rechtvaardigen dat onze samenleving oppervlakkig gezien het kind zeer vriendelijk gezind is. Dat stelt bijv. Bürger-Prinz (1965) die hierin de nog 'toenemende waardering voor het kind-zijn' ziet¹⁸². In schrille tegenstelling met deze conclusie is echter de werkelijke houding van de samenleving in bijv. West-Duitsland, waar een zeer vijandige gezindheid ten opzichte van het kind blijkt te bestaan. Wanneer bijv. door veel mensen stilzwijgend wordt geaccepteerd dat de burens hun kinderen verschrikkelijk mishandelen (vaak met dodelijke afloop: jaarlijks worden ongeveer '100 kinderen door hun ouders doodgeslagen en minstens 10.000 kinderen in hun ouderlijk huis zwaar mishandeld'¹⁸³ – de werkelijke cijfers liggen waar-

schijnlijk nog hoger), dan is enige reserve ten aanzien van de 'kinderliefde' die na pedofiele delicten vaak zeer plotseling ontwaakt, zeker op zijn plaats. Andere voorbeelden van de vijandschap, die kinderen in onze samenleving ontmoeten, zijn vrijwel overal te vinden: bijv. de moeilijkheden die kinderrijke gezinnen ondervinden bij het zoeken naar woonruimte, het gebrek aan speeltuinen en -speelplaatsen die bovendien – als ze er zijn – vaak na enige tijd weer gesloten moeten worden wegens lawaaioverlast voor de omwonenden. Deze uitweiding heeft ten doel de aandacht te vestigen op de vijandige gevoelens jegens kinderen die ons systeem kenmerken. Het is daarom hoogst onwaarschijnlijk dat pedofiele delicten ter wille van het *kind* veroemd worden, temeer daar de desbetreffende persberichten zich hoofdzakelijk met de dader bezighouden en hoogstens aandacht aan het slachtoffer wijden om aan de sensatielust van het publiek tegemoet te komen.

Wellicht is de overdreven aandacht voor de geweldig 'opgeblazen' pedofiele contacten, vooral ten aanzien van de persoonlijkheidsstructuur van de dader, terug te voeren tot het zoeken naar 'zondebokken'¹⁸⁴ waarop men zijn eigen verdrongen seksuele schuldgevoelens kan projecteren, aangezien 'seksuele minderheden zich bijzonder goed lenen om seksuele schuldgevoelens op te projecteren'. Een 'zondeboktheorie', zoals die vergelijkenderwijs onder het Hitlerregiem voor het jodendom gold, kan volgens Sigusch empirisch echter niet aangetoond worden¹⁸⁵, maar zou wellicht toch een verklaring kunnen zijn voor de agressieve houding van het publiek jegens de pedofiel.

Ethische en theologische aspecten

Het algemene waardeoordeel over pedofilie is waarschijnlijk voor een groot deel op de zogenaamde ethiek gebaseerd. De ethiek is voor een deel het onderwerp van theologische beschouwingen. Daarom kan men aannemen dat, net als in vroegere eeuwen, ook heden ten dage de openbare mening nog steeds wordt beïnvloed door theologische beschouwingen en uitspraken – ook wat pedofilie betreft. Vandaar dat we er niet omheen kunnen theologische uiteenzettingen over ethiek en pedofilie in de discussie over de maatschappelijke aspecten te betrekken. Daarbij kan uiteraard niet *het* standpunt van de katholieke of protestantse kerk gegeven worden, omdat zo'n standpunt er eenvoudig niet is. Daarom zullen we als voorbeeld alleen af en toe een auteur aanhalen die over deze problematiek een uitspraak heeft gedaan. Als eerste vinden we in

een artikel van de katholieke theoloog Pfürtner^{185a} een aantal overwegingen van ethische aard – de voornaamste zullen hierna besproken worden.

Ethiek is zo'n veelomvattend en voor velerlei uitleg vatbaar begrip, dat het nodig is er eerst een nauwkeuriger definitie van te geven. Wanneer het woord 'ethiek' daarom in de loop van deze verhandeling gebruikt wordt, dient er allereerst onder te worden verstaan, datgene wat op seksueel gebied passend is. Ethiek met betrekking tot de seksualiteit is slechts één van de verschillende vormen van ethiek; zij wordt alleen kunstmatig losgemaakt uit de verhouding die de mens in het algemeen met zichzelf en zijn bestemming heeft; de ethiek heeft dus ook betrekking op andere terreinen van het menselijk gedrag. Het terrein der ethiek kan zich uitstrekken van eenvoudige gevoelsprikkelers tot diepe gemoedsaandoeningen. Gesteld kan worden dat de ethiek zowel voor het individu als voor de samenleving een weliswaar onnauwkeurige, maar desondanks belangrijke richtsnoer voor het gedrag is.

Theologisch gezien kan men het begrip ethiek iets nauwkeuriger omschrijven. In de confrontatie met God opent zich voor de mens de mogelijkheid, juist voor deze confrontatie, om tot een verklaring of beoordeling van ethische vraagstukken te komen. In het Oude Testament, in de vijf boeken van Mozes, staat veel inhoudelijke informatie die daarbij als richtlijn kan dienen. De waardering van de verschillende vormen van seksuele activiteit loopt hier van aanstootgevende handeling, via het verbod tot uitoefening, tot aan bedreiging met de doodstraf. De pederastie bijv. wordt verboden. Ten tijde van het Oude Testament was een vergrijp tegen dit gebod Gods tegelijk aanleiding tot strafrechtelijke vervolging. Ten tijde van het Nieuwe Testament gaat dit niet meer op, hoewel de maatstaven betreffende de waardering werden gehandhaafd.

Nu wordt sterker de nadruk gelegd op de afbakening van het ethische tegenover het biologische of uiterlijke handelen. Op grond van haar opdracht ter verkondiging van Gods Woord, onderkent de kerk het belang om op zijn minst uitspraken uit het Oude en het Nieuwe Testament te geven. Daarnaast kan men stellen dat de kerkelijke traditie met al haar invloed, tot de uitspraak komen móet dat vergrijpen tegen de Heilige Schrift niet verenigbaar zijn met de gemeenschap Gods. Desondanks dient ook de kerk de geldigheid van enkele uitspraken uit de Heilige Schrift ter discussie te stellen, in dit geval met betrekking tot de ethiek. Vooral Jezus wijst er op dat men niet klakkeloos een gebruikelijke houding aan moet nemen, maar zich in elke situatie opnieuw kritisch moet afvragen hoe

de mens het beste geholpen kan worden, zodat hij kan zien wat zijn verantwoording voor God en de mensen is. Ook indien het de kerk zwaar valt haar officiële houding te veranderen, dan dient zij zich toch als taak te stellen naar criteria te zoeken waaraan het oordeel over de geldigheid of het al dan niet bindend zijn van haar uitspraken getoetst kunnen worden. Daarmee doet zich een van de moeilijkste theologische problemen van onze tijd voor.

De protestantse theoloog Schomerus^{185b} beschouwt het probleem van de pedofilie als een dader-slachtoffer-relatie; een beschouwing van elke betrokkene apart is voor hem niet mogelijk. De relatie is voor hem vooral 'huiveringwekkend'; zij heeft 'transpsychologische' consequenties waarmee de theologie zich dient bezig te houden, omdat er door de betrokkenheid van een kind, een onaf mens, een bijzondere en bijzonder verwerpelijke, immorele situatie is ontstaan: er is namelijk sprake van 'schending van het vertrouwen', waarop het kind aangewezen is, en van 'verloochening van de verantwoordelijkheid' van elke volwassene voor elk kind. Door pedofilie, zo stelt hij, wordt het aanvankelijk goede en menselijke 'geperverteerd' tot het boze en verdorvene. Tederheid en erotische gevoelens van een volwassen man jegens een kind zijn volgens hem 'tekenen van een gezonde en krachtige mannelijkheid' en geven het kind het gevoel van zekerheid en geborgenheid waarop het aangewezen is. Verbreekt de volwassene deze vertrouwensrelatie door pedofiel gedrag, dan kan in de evangelische theologie over de 'absolute morele verwerpelijkheid' van een dergelijke daad 'gewoonweg niet meer gediscussieerd' worden. 'Elke seksualisering van de mannelijke tederheid' jegens een kind is vanuit theologisch standpunt een perversie in de volle zin des woords, 'een afbrokkeling van de moraal'. De samenleving moet de verwerpelijkheid van pedofiel gedrag niet uit het oog verliezen; dat kan zij slechts doen door straffen, alleen door 'zware straffen', daar hier de graad van verwerpelijkheid in tot uitdrukking komt. De moderne psychiatrische inzichten betekenen slechts 'dat er van schuld steeds minder sprake kan zijn!' Aangezien pedofilie een kwestie van aanleg of van een ziekelijke karakterverandering is, waarvan de pedofiel zelf het slachtoffer is, kan hij door straf niet beter worden. In dit geval is niet de justitie, maar de geneeskunde de bevoegde instantie, aangezien de bescherming der kinderen niet door straf gediend wordt; dit blijkt al uit het grote aantal recidivisten. Isolering in sanatoria en castratie zouden denkbare oplossingen zijn. Een dergelijke denkwijze strookt echter niet met het christelijk geloof, aangezien

de mens voor zijn daden verantwoordelijk is; hij is het enige wezen dat ergens schuldig aan kan zijn. Wanneer men hem deze verantwoordelijkheid ontzegt, berooft men hem van zijn waarde als mens; zelfs met een humane bedoeling is dit inhumaan. Daarom wordt zijn waarde als mens gerespecteerd, wanneer men de pedofiel voor zijn misdaad verantwoordelijk stelt en hem overeenkomstig zijn schuld straft; want schuld kan nooit verontschuldigd worden, ook niet met een gemis aan verantwoordelijkheid; schuld kan 'alleen maar gegeven worden'. Daartoe moet de schuldige zijn zonde echter eerst belijden; dit te bereiken moet de 'dringendste wens van de zielzorg zijn'.

De psychologie is op de verkeerde weg, wanneer ze met de stelling van psychische dwang de verantwoordelijkheid van de mens verkleint of zelfs opheft. De christelijke leer is het in dit opzicht niet met de psychologie eens en verdedigt daarmee de menselijkheid van de mens. Pedofielen berokkenen het kind overigens grote schade, 'waarvan de genezing zeer twijfelachtig is'. De misdaad kan hier niet als een ongeluk uitgelegd worden. Het 'afremmen der driften door het opleggen van taboes' is juist op seksueel gebied een belangrijke ondersteuning van de algemene morele remmingen; deze positieve betekenis van taboes wordt door de moderne psychiatrie miskend. Pedofielen dienen daarom zo lang in met strafinrichtingen gecombineerde sanatoria te verblijven, totdat ze niet meer gevaarlijk zijn, ook wanneer dit levenslange opsluiting betekent. Teneinde pedofilie te voorkomen, moet een 'besmetting' van de omgeving met 'overmatige seksuele prikkels', bijv. door reclame, niet toegestaan worden; zij is een der gevolgen van de losgeslagen seksuele moraal; daardoor wordt de seksuele ontaarding in de hand gewerkt. De oudere pedofiel kan door een samenwerking tussen geestelijken en artsen op het terrein van de gerontologie benaderd worden.

Terwijl in de overwegingen van katholieke zijde de vaagheid van het begrip ethiek wordt toegegeven en aan de absoluut bindende eisen van het Oude Testament wordt getwijfeld (waardoor zodoende van een aanpassing aan de nieuwe tijd sprake is), neemt de protestantse auteur een bijna middeleeuws standpunt in. Vergeving van schuld is hier slechts mogelijk als ook wordt ingezien en toegegeven dat de handelwijze verkeerd was. De principiële verantwoordelijkheid van de mens voor zijn handelen wordt zo uitgelegd, dat er voor de opvatting van justitie en medische stand, dat slechts diegene voor zijn strafbare handeling gestraft kan worden die de schuldigheid van zijn handeling ten tijde van de daad kan

inzien, geen ruimte meer is.

Gevreesd moet worden dat de openbare mening met betrekking tot pedofilie voor een belangrijk deel beïnvloed is en wordt door redeneringen, zoals in de uiteenzetting van Schomerus te vinden zijn. Het beginsel waar hier van uitgegaan wordt, namelijk dat pedofiel gedrag misdadig is, bepaalt in hoge mate de rechtspraak en de berichtgeving in de pers. Ook is duidelijk geworden dat wetenschappelijke uitspraken van psychiatrische en psychologische aard op grond van louter speculaties over verantwoordelijkheid, schuld, bestraffing en vergeving, moeten worden afgewezen. Men krijgt hier de indruk dat de theologie zich, zoals zo vaak de laatste tijd tegen de vorderingen van de wetenschap verzet.

Maatregelen ter voorkoming van pedofilie

Pedofilie zal ook in de komende tijd nog wel beschouwd worden als abnormaal en schadelijk voor het kind, omdat een verandering van dit standpunt aan de basis moet beginnen, d.w.z. met het verwerpen van achterhaalde normen, en daarom op korte termijn niet denkbaar is. Het is duidelijk dat pedofilie 'maatschappelijk ongewenst'¹⁸⁶ is, zodat een bezorgde samenleving maatregelen neemt om haar kinderen te beschermen.

Voorlichting

Bij haar pogingen om pedofilie te voorkomen, vertrouwt de maatschappij hoofdzakelijk op het effect van zogenaamde voorlichtingsbrochures over daders die door hun driften tot handelingen worden gedreven. Deze worden meestal als bijlage aan publikaties over seksuele onderwerpen toegevoegd, en door overheidsinstellingen, zoals de politie of de ministeries op scholen en overeenkomstige instituten verspreid. Dergelijke brochures maken de onzekerheid bij het kind vaak groter, bijv. omdat ze waarschuwen voor 'opvallend vriendelijke mannen die heus niet zonder reden zo vriendelijk zijn'¹⁸⁸. Op dezelfde manier wordt het kind veelvuldig gewaarschuwd om op te passen voor bloedverwanten, bekenden en vrienden van de familie¹⁸⁹ en krijgt het de raad zich te verzetten wanneer iemand het wil 'vastpakken', aangezien de 'intimiteit van het gezin' (Flitner) vóór alles bewaard moet blijven. Als het kind al deze raadgevingen opvolgde zou het de mensen uit zijn naaste omgeving – en niet te vergeten vreemden – voortdurend in de gaten moeten houden, met als logisch gevolg een grote mate van onzekerheid jegens welke toenadering dan

ook. Als dan in een voorlichtingspublikatie het pedofiele seksuele contact ook nog als bijv. 'zwijnerij'¹⁹⁰ wordt gekwalificeerd of er gezegd wordt: 'Jouw lichaam gaat niemand iets aan – behalve je vader, je moeder en de dokter'¹⁹¹, dan blijkt uit een dergelijke houding 'de van lust afkerige seksuele ideologie van onze maatschappij die oproept tot een opvoeding die zich tegen de seksualiteit keert'¹⁹². De overdreven angst voor seksuele moorden (die slechts hoogst zelden ten gevolge van pedofiele delicten, maar veel vaker ten gevolge van sadistische delicten jegens kinderen voorkomen) moet vóór alles dienen om het kind voor pedofiele contacten af te schrikken. Maar tevens wordt een open en vrije relatie met volwassenen die niet tot de allernaaste familie behoren, volkomen onmogelijk gemaakt.

Ewert stelt dat dit soort 'voorlichting' aan kinderen over mogelijke pedofiele daders, dit stereotiepe beeld van de zedenmisdadiger, bedenkelijk is, omdat het hier om een vorm van collectieve verdringing kan gaan.^{192a} Immers, een dergelijke kijk op het afwijkende gedrag als een 'angstaanjagend, vreemd element in de samenleving' staat gelijk met de ontlastingsfunctie:

Hoe verwarrend, dreigend en angstig moet het zijn, wanneer zedenmisdaden niet in de eerste plaats door dergelijke, buiten de menselijke samenleving staande personen begaan werden, maar door mensen die zich in niets van de vertrouwde omgeving van het kind onderscheiden. Wat een schok moet het zijn indien men zich zou realiseren dat de meeste zedenmisdaden niet door de steeds ten tonele gevoerde onbekenden begaan worden, maar door personen uit dezelfde buurt die men van gezicht kent, door burens waarvoor een kind boodschappen doet, door ooms die op bezoek zijn, door onderhuurders, door collega's of werknemers van de vader en – last but not least – door de eigen vader resp. stiefvader zelf.

Op het onderscheid, dat tussen pedofilie en incest gemaakt moet worden en wat Ewert hier niet doet, hebben wij elders in dit boek al gewezen.

Deze voorlichtingsbrochures, die meestal door de kerk worden uitgegeven, de overeenkomstige voorlichtingspogingen van ouders en de boekjes over seksualiteit moeten in ieder geval aan één eis voldoen: de volkomen irrelevante en daardoor totaal overbodige verwijzingen naar mogelijke pedofiele daders moeten vervallen. Niet alleen beantwoordt dit soort voorlichting niet aan haar doel omdat de daders in de regel geen

vreemden zijn, maar ze beïnvloedt bovendien de verhouding tussen kind en volwassen omgeving in ongunstige zin.

Seksuele opvoeding

Enkele auteurs vertrouwen niet zo erg op het effect van een waarschuwing of op de zojuist beschreven 'voorlichting', maar verlaten zich meer op een 'natuurlijke reserve tegenover vreemden'¹⁹³ of op het 'natuurlijke schaamtegevoel van het kind'; deze moeten het kind 'bij mogelijke ontmoetingen met volwassenen die de grenzen van het welvoeglijke overschrijden'¹⁹⁴ beschermen. Deze distantie van het kind, die volgens Brocher als gegeven verondersteld kan worden¹⁹⁵, dient door de opvoeding versterkt te worden, waarbij een vrije seksuele opvoeding dan uiteraard om voor de hand liggende redenen afgewezen moet worden¹⁹⁶, aangezien deze niet voldoende bescherming kan bieden. Een belangrijke eis is een 'voortdurende en uitgebreide seksuele opvoeding' die met de 'distantiëring' van het kind parallel loopt¹⁹⁷, opdat het kind bijv. geen slachtoffer wordt van zijn seksuele nieuwsgierigheid, die door de dader bevredigd wordt, en niet, zoals het zou horen, door de ouders.

Dit soort preventieve maatregelen is evenzeer gericht tegen de seksualiteit en de driften als de waarschuwing voor de daders die we eerder zijn tegengekomen; alleen is de methode van de 'natuurlijke distantie' van het kind iets gedifferentieerder en fijngevoeliger dan de methode die tot een grote mate van onzekerheid bij het kind leidt.

De waarschuwing voor een pedofiel heeft door haar tweeslachtigheid veel weg van een evenwichtsoefening: enerzijds dient het kind te worden overtuigd van het verkeerde van seksuele contacten tussen volwassenen en kinderen (een streven waaruit voor het kind, dat dergelijke betrekking is aangegaan, de vijandige houding van onze maatschappij jegens de seksualiteit duidelijk wordt), anderzijds wordt voor de volwassen mens de 'normale' zinnelijke seksualiteit voorop gesteld. Is het dan een wonder dat de overgang naar een positief beleefde seksualiteit meestal schipbreuk lijdt?

Het volledige gezin als mogelijke preventieve maatregel

Als de meest doeltreffende en duurzame bescherming tegen pedofiele contacten zien verschillende auteurs het volledige gezin, dat een 'ongestoorde verhouding tussen ouders en opgroeiende kinderen'¹⁹⁸ biedt. Aangezien kinderen die in pedofiele delicten verwickeld zijn, hoofdzakelijk afkomstig zijn uit probleemgezinnen uit de onderste laag van de maatschap-

pij, lijkt de stelling dat een volledig gezin bescherming biedt tegen pedofiele contacten, zeer wel houdbaar. Kinderen, die thuis voldoende emotionele aandacht en begrip krijgen, hebben geen pedofiele contacten nodig om – zoals bij kinderen uit ontwrichte gezinnen het geval is – een gebrek aan geborgenheid en liefde te compenseren. Door veranderingen in de maatschappijstructuur, die in haar huidige vorm voor een groot deel verantwoordelijk is voor de problematische gezinsverhoudingen in de maatschappelijke laagste klassen (bijv. doordat beide ouders buitenshuis werken, zodat het kind aan zichzelf is overgelaten; door een onvoldoende huisvesting, een hoog kindertal, een gebrekkige financiële basis enz.), zou de neiging van bepaalde kinderen om pedofiele contacten aan te gaan misschien wel vervallen, omdat het kind dan de intermenselijke betrekkingen die het onder de heersende maatschappelijke voorwaarden 'buitenshuis' moet zoeken, thuis zou kunnen vinden. Het bewijs van deze hypothese eist echter diepgaande, empirische onderzoeken naar de huidige maatschappijconstellatie en haar reactie op de pedofiele verhouding nodig zijn; het zijn voorwaarden die, voor zover wij weten, tot op heden nauwelijks onderzocht zijn.

Opvoeding gericht op seksuele emancipatie

Kersher¹⁹⁸⁸ is van mening dat een opvoeding, die op seksuele emancipatie is gericht het meest preventief werkt tegen pedofiele contacten. Een dergelijke opvoeding mag naar zijn mening niet opgevat worden als een laissez-faire-opvoeding, als een je-doet-maar zonder eisen of verlangens, aangezien dit gelijk zou staan met het overleveren van het kind aan de samenleving met al haar indoctrinatie-mechanismen. Ook de zogenaamde anti-autoritaire opvoeding doet niets anders dan de oude normen en beperkingen door nieuwe vervangen, hoewel zij oorspronkelijk gericht was op het afbreken van irrationele autoriteit en heerschappij. Bij de opvoeding die gericht is op seksuele emancipatie gaat het veel meer om het 'vermijden van een onderdanige en onderworpen houding tegenover een door de omgeving opgelegde maatschappelijke druk en morele code', met name in het seksuele gedrag van het individu.

Het doel van de pedagogie die op de seksuele emancipatie is gericht, is niet het dwangmatige conformisme dat op een zwakte van de ik-functies uitloopt – doel is de ontwikkeling van een consistent en duurzaam systeem van morele waarden binnen de totale persoonlijkheid. Doel is ook de morele krach-

ten die het leven van het individu bepalen, met inbegrip van het seksuele leven, met de rest van de persoonlijkheidsstructuur te integreren.

Zo'n consequent doorgevoerde seksuele opvoeding kan enerzijds bij kinderen de neiging verminderen aan pedofiele contacten deel te nemen, anderzijds echter vooral de latere volwassene de mogelijkheid geven seksuele betrekkingen aan te knopen met adequate partners, zodat de pedofiele daad als vervanging niet nodig wordt.

DE OORZAKEN VAN SEKSUEEL CONTACT TUSSEN KINDEREN EN VOLWASSENEN; EEN OVERZICHT

In het algemeen wordt aangenomen dat een te sterke geslachtsdrift van de dader (de zogenaamde dader die door zijn driften tot handelen wordt gedwongen) de oorzaak is van zijn 'seksuele ontsporing'. In werkelijkheid hebben pedofielen eerder een te zwak dan een te sterk ontwikkelde geslachtsdrift. Het wijdverbreide vooroordeel over de oversekste dader is dus onjuist.

Sommige auteurs (o.a. Huber 1965) gaan ervan uit dat seksuele afwijkingen, waaronder ook pedofilie, voortkomen uit hersenletsel die in de prille jeugd is ontstaan, als gevolg van bijv. schedelbasisfracturen, geboortetrauma's of een hersenvliesontsteking.¹⁹⁹ Zulke zware gevolgen als seksuele afwijkingen konden evenwel 'anamnestisch* en diagnostisch' niet met zekerheid worden aangetoond; toch is er reden te veronderstellen dat ook in het geval van pedofilie een mogelijk hersenletsel, dat in ieder geval bij een 'kwart van de gevallen wordt gediagnostiseerd'²⁰⁰, mede aanleiding was tot de seksuele afwijking. Exacte onderzoeken over het verband tussen hersenletsel en pedofilie ontbreken nog; dit zou een mogelijk uitgangspunt kunnen zijn voor een verder onderzoek naar de oorzaken.

Een andere veronderstelling betreffende de oorzaken luidt dat de seksuele afwijkingen door bepaalde vormen van opvoeding veroorzaakt werden. Volgens Brocher (1971) kan een opvoeding, waarbij het kind erg verwend dan wel erg hard aangepakt wordt, tot pedofiele neigingen leiden; 'nog erger' echter is volgens hem 'een afwisseling van beide opvoedingsmethoden', waardoor 'het rijpingsproces geremd wordt en een gezonde ik-ontwikkeling tegengaan'²⁰¹. Nadere uiteenzettingen en verklaringen van deze stelling ontbreken bij Brocher.

Bij het onderzoek naar de oorzaken van seksuele afwijkingen is sprake van twee hoofdrichtingen: de ene ziet als oorzaak vooral de factoren die aan de persoonlijkheidsstructuur gebonden zijn zoals bijv. het genoemde hersenletsel of - afhankelijk van de persoonlijkheidsstructuur van de ouders -

* Anamnese: de registratie van alle lichamelijke en geestelijke klachten zonder hieruit evenwel een conclusie t.a.v. het ziektebeeld (d.i. de diagnose) getrokken wordt. vert.

een verkeerde opvoeding. De andere richting is meer geneigd de maatschappelijke omstandigheden als oorzaak der seksuele afwijkingen aan te wijzen, bijv. in het geval van een 'remming van de seksualiteit als onderdeel van een algemene remmende opvoeding'²⁰² als gevolg van een te sterke oriëntering van de ouders op de heersende, tegen de seksualiteit gerichte normen. In samenhang met de 'ontoereikende intermenselijke betrekkingen' in de vroegste jeugd bepaalt deze opvoeding de onbekwaamheid tot een geslachtelijke, rijpe verhouding met de partner. Men leert niet werkelijk liefhebben en daardoor ook niet het hoofd bieden aan conflicten, zodat de persoon, die niet geleerd heeft aan de eisen van een band met een volwassen partner te voldoen, het gevaar loopt naar een minder veeleisende, jeugdige partner (zie: de persoonlijkheidsstructuur van het slachtoffer) te moeten uitwijken. Dergelijke opvoedingsmethoden staan een aanpassing aan de maatschappelijke normen in de weg en zijn – zoals bij de beschouwing over de persoonlijkheidsstructuren der ouders werd uiteengezet – in hoofdzaak gebonden aan de omstandigheden die eigen zijn aan de onderste laag van de maatschappij. De meest uiteenlopende factoren (alcoholisme, asociaal gedrag), algemene ontwrichtende omstandigheden, een te hoog kindertal, een ontoereikende financiële basis, psychische tekorten van één der ouders, een ondoelmatige, autoritaire opvoeding doordat de ouders niet in staat zijn zich van hun eigen opvoeding los te maken belemmeren de ouders een socialisatieproces van het kind zodanig te leiden, dat het in zijn verdere leven in zekere zin niet psychisch en seksueel opvalt. Uiteraard betekent dit een aanpassing aan de maatschappelijke normen, wat echter verhindert dat iemand op grond van een vergrijp tegen de normen gestraft wordt.

Over de oorzaken van seksuele afwijkingen, in dit geval pedofilie, is nauwelijks materiaal voorhanden: onze kennis over het ontstaan van seksuele afwijkingen is ongelooflijk gering²⁰³. Toch zouden wij ons, ondanks het – inderdaad – grote gebrek aan argumenten, eerder willen aansluiten bij diegenen, die het ontstaan van pedofilie geheel of in hoofdzaak vanuit de maatschappelijke omstandigheden verklaren, dan bijv. bij hen, die als primaire oorzaak organische veranderingen in de hersenen aanwijzen (hoewel deze in vele gevallen, gezien het feit dat zij veel voorkomen, wellicht van betekenis kunnen zijn, wat echter nog bewezen moet worden). Immers, pedofilie als een verschijnsel dat door de maatschappelijke gegevens veroorzaakt is, lijkt ons met het oog op de sociale gegevens voor dader en kind zonder meer logischer en waarschijnlijker.

Wellicht zou een onderzoek naar de oorzaken van pedofilie bij dit punt, de maatschappelijk-politieke gegevens, moeten beginnen, waarbij dan het werkelijke verband tussen de maatschappelijke omstandigheden en de seksuele afwijkingen, in het bijzonder pedofilie, kan worden aangetoond, om zodoende op langere termijn door veranderingen van de normen een integratie van de seksueel afwijkende mens te bewerkstelligen, resp. de oorzaken van deze afwijkingen uit de weg te ruimen en daarmee de afwijking als zodanig op te heffen.

Als afsluiting van deze verhandeling kan worden gezegd dat de opvatting die als de openbare mening bekend staat, volstrekt geen recht doet aan de problematiek van de pedofilie, noch wat betreft de aard van het contact (bijv. agressief, resp. niet-agressief), noch wat betreft de gevolgen van het delict (deze worden verkeerd beoordeeld, want ze ontstaan pas als gevolg van het inadequate gedrag van de omgeving jegens het kind), noch ook met betrekking tot de intenties en motivaties van de pedofiel en het kind. Over de kwestie der gevolgen is nog weinig gefundeerd materiaal voorhanden. Hoewel de tendens dat een kind van pedofiele contacten *nauwelijks* schade ondervindt, zich duidelijk aftekent, is het noodzakelijk deze opvatting te staven, om haar geldigheid te geven. Voor psychologen, resp. sociale deskundigen, ligt hier dus nog een omvangrijk werkterrein. Wat de justitie aangaat kan, de modernere inzichten over de kwestie der gevolgen in aanmerking genomen – die weliswaar, zoals gezegd, nog niet voldoende gefundeerd zijn –, worden vastgesteld dat er slechts dan gestraft mag worden, wanneer er sprake is van objectief aantoonbaar letsel. Dit zal waarschijnlijk alleen bij agressieve delicten het geval zijn, terwijl er bij de niet-agressieve delicten geen slachtoffer is en er dus ook geen sprake kan zijn van enig letsel als gevolg van de daad als zodanig; bestraffing van de pedofiel is dan volkomen misplaatst. Pedofilie is een verschijnsel dat, zowel waar het de pedofiele volwassene als het kind betreft, vrijwel uitsluitend in de onderste lagen van de maatschappij voorkomt (ook bij hen die zich maatschappelijk omhooggewerkt hebben). De oorzaak moet, voor zover deze uit de maatschappelijke situatie van de pedofiel afgeleid kan worden, waarschijnlijk gezocht worden in de maatschappelijke omstandigheden die een negatieve invloed uitoefenen op zowel de sociale ontwikkeling van de pedofiel als van het contact zoekende kind. Ook in dit geval zal er nog heel wat werk verricht moeten worden, eer men precies die maatschappelijke gegevens zal kunnen aantonen die een pedofiel gedrag veroorzaken.

DE SITUATIE IN NEDERLAND

door dr. E. Brongersma

Nu de voorgaande beschouwingen geheel zijn afgestemd op Duitse gegevens, zal de Nederlandse lezer behoefte hebben aan enige nadere inlichtingen over eigen land.

Het Nederlandse Wetboek van Strafrecht bevat in de veertiende titel van het tweede boek bepalingen over 'Misdrijven tegen de zeden', terwijl in de zesde titel van het derde boek nog enige overtredingen op dit gebied zijn vermeld. De belangrijkste artikelen voor het hier behandelde onderwerp zijn:

art. 244: geslachtsgemeenschap met een meisje van nog geen twaalf jaren (strafmaximum: twaalf jaren gevangenis)

art. 245: geslachtsgemeenschap met een meisje dat twaalf jaren of ouder, maar nog geen zestien jaren is (strafmaximum: acht jaren gevangenis)

art. 247: ontuchtige handelingen met een jongen of meisje van nog geen zestien jaren (strafmaximum: zes jaren gevangenis)

art. 249: ontucht gepleegd door ouders, onderwijzers, werkgevers enz. met aan hun zorg, opleiding of gezag toevertrouwde personen van nog geen eenentwintig jaren (strafmaximum: zes jaren gevangenis)

De bij de artikelen 244-247 genoemde straffen kunnen worden verhoogd tot twaalf jaren als het kind lichamelijk letsel oploopt en tot vijftien jaren als het door de gepleegde handelingen sterft (art. 248).

Een afzonderlijke bepaling tegen bloedschande (incest), zoals die in het Duitse recht voorkomt, kent het Nederlandse recht niet. Art. 249 richt zich wel tegen ouders, die seksuele handelingen plegen met hun eigen kinderen, maar doet dit uitsluitend omdat de wetgever hier misbruik van gezag vreest en niet vanwege het incestueuse karakter van die handelingen. De strafbaarheid is daarom beperkt tot omgang met minderjarige kinderen. Van een strafbaarstelling van incest als zodanig dachtte de Nederlandse wetgever teveel justitiële inmenging in de intimiteit van het gezinsleven.

Andere, speciaal op kinderen of jeugdigen gerichte artikelen zijn art. 240bis (confronteren van personen van nog geen achttien jaren met pornografie), 248ter (verleiding van minderjarigen van onbesproken gedrag), 250 (bevordering van ontucht van een minderjarige met een derde persoon), 250

ter (handel in minderjarige jongens en vrouwen), 451bis (openlijk ten toon stellen van zaken, geschikt om de zinnelijkheid van de jeugd te prikkelen).

Tenslotte is er een aantal artikelen, die gedragingen strafbaar stellen ongeacht de leeftijd van het slachtoffer, dat dus in voorkomende gevallen een kind kan zijn: art. 239 (schennis van de eerbaarheid), 242 (verkrachting), 243 (geslachtsgemeenschap met bewusteloze of onmachtige), 246 (aanranding van de eerbaarheid met geweldpleging).

Om strafbaar te zijn krachtens een van de hier genoemde artikelen behoeft de dader niet zelf volwassen te zijn. Kinderen beneden de twaalf jaren worden niet strafrechtelijk vervolgd, maar als een veertienjarige jongen gemeenschap heeft met een veertienjarig meisje pleegt hij het misdrijf van art. 245, terwijl dit meisje dan schuldig is aan het misdrijf van art. 247. Nu bepaalt de wet, dat de dader van het misdrijf van art. 245 alleen voor de rechter gebracht kan worden wanneer de ouders van het meisje dit uitdrukkelijk verlangen. Het is een zogenaamd klachtdelict. Art. 247 is dat evenwel niet, met het wonderlijke gevolg dat bij het uitblijven van een klacht door ouders, de jongen niet, maar het meisje wel veroordeeld kan worden. In de praktijk levert deze zonderlinge regeling geen moeilijkheden op, omdat men seksuele handelingen tussen kinderen meestal in het geheel niet voor de strafrechter brengt.

Het blijft aan het oordeel van de rechter overgelaten, wat onder de termen 'ontucht' en 'ontuchtige handeling', zoals de wet die gebruikt, moet worden verstaan. De Nederlandse rechtspraak neemt dit begrip wel wat minder ruim dan de Duitse. Onder 'ontucht' begrijpt zij geslachtsgemeenschap buiten het huwelijk en alle andere 'ontuchtige handelingen'. Een 'ontuchtige handeling' is dan een gedraging die kwetsend is voor het geslachtelijk schaamtegevoel en gericht op een contact van seksuele aard, terwijl zij niet 'verontschuldigd' wordt door een maatschappelijk aanvaard doel. Dit laatste kan b.v. het geval zijn bij een medisch onderzoek. Is een handeling voor tweeërlei uitleg vatbaar (b.v. een kind slaan op het blote achterwerk, wat als bestraffing, maar ook als seksueel opwindend voor slaande of geslagene of eventuele toeschouwer gewild kan zijn), dan is de bedoeling van de dader doorslaggevend. (Vgl. Noyon-Langemeijer-Remmelink 'Het Wetboek van Strafrecht', aantekening op art. 246). Omdat de strafrechter niet in het innerlijk van de dader kan zien, zal hij diens bedoelingen moeten afleiden uit wat de man zegt of uit andere uitwendig waarneembare gedragingen.

De Amsterdamse officier van justitie Mr. Abspoel heeft enige jaren geleden eens in een requisitoir een geheel nieuwe visie op het woord 'ontucht' gegeven. De opvattingen over dit begrip zijn, sinds de wetgever het in 1881 gebruikte, toch wel grondig veranderd; nu – bijna een eeuw later – is het niet meer met het hedendaagse denken verenigbaar, seksuele handelingen van welke aard ook en tussen welke personen ook begaan, als ontucht aan te duiden wanneer die handelingen duidelijk voortkomen uit liefde, tederheid of genegenheid en als zodanig door de partner ervaren worden.

Veel bijval heeft deze uitleg, die de werking van de strafwet aanzienlijk zou inkrimpen, in juridisch Nederland tot dusver niet gevonden. Voor seksuele handelingen met kinderen zou zij meebrengen, dat vergrijpen tegen de zelfbeschikking van het kind en elk 'opofferen van een kind aan de lusten van een volwassene' onverminderd strafbaar zouden blijven, terwijl een liefdevolle seksuele benadering als zij door het kind zelf begeerd of aanvaard wordt, buiten bereik van het strafrecht zou komen.

De cijfers van de Criminele Statistiek leren ons jaarlijks, hoeveel mensen veroordeeld zijn voor het plegen van de handelingen die door deze artikelen strafbaar worden gesteld. Zij leren ons niet, hoeveel mensen dergelijke handelingen in feite hebben gepleegd, en hoe vaak zij dit deden. Tussen die aantallen ligt een enorme afstand. In de eerste plaats wordt de seksuele handeling van een volwassene met een kind niet altijd door een derde ontdekt; in de tweede plaats wordt de politie niet altijd in kennis gesteld van een dergelijke ontdekking; in de derde plaats slaagt de politie maar in ruim de helft van de haar bekende gevallen erin, een dader op te sporen; in de vierde plaats ziet het openbaar ministerie in ongeveer 40% van de bekende zaken van verdere vervolging af; in de vijfde plaats worden nog een aantal verdachten door de rechter wegens gebrek aan bewijs vrijgesproken. De uitwerking van al deze factoren te zamen kan niet licht worden overschat.

Potrykus en Wöbcke zijn heel voorzichtig in hun uitspraken over het aantal onontdekt gebleven gevallen van pedofilie. In Nederland bieden de onderzoeken van Buikhuizen naar feitelijke criminaliteit onder jonge mensen echter een vast uitgangspunt. Buikhuizen kon vaststellen dat van alle gepleegde misdrijven gemiddeld vijf op de duizend ter kennis van de politie komen (Ned. Tijdschrift voor Criminologie, 1969, bldz. 82). Dat zijn er dus 5000 op de miljoen. Als bij zedendelicten de politie in 54% van de gevallen een dader opspoort blijven er van die 5000 nog maar 2700 over. In ongeveer 40%

'seponeert' de officier van justitie, resteren ongeveer 1620 strafzaken, waarin dan, na vrijspraak enz. ongeveer 1525 veroordelingen zullen vallen. Aan de hand van deze getallen berekende ik in mijn artikel 'Over pedofielen en kinderlok- kers' (Intermediair 1975 no. 18) dat jaarlijks wel meer dan anderhalf miljoen sexuele handelingen door volwassenen met kinderen moeten worden gepleegd in Nederland.

Wat het z.g. seponeren, dus niet verder vervolgen, door de officier van justitie betreft, is het van belang erop te wijzen, dat op dit punt verschil bestaat tussen Duits en Nederlands recht. In Duitsland is het openbaar ministerie, wanneer vol- doende aanwijzing van schuld aanwezig is, wettelijk verplicht de zaak voor de rechter te brengen; in Nederland mag het dit nalaten wanneer het van oordeel is, dat het algemeen belang minder gediend is met een vervolgen dan met een niet-ver- volgen.

De hieronder te noemen cijfers over het aantal veroordelingen wegens strafbare feiten met kinderen, uitgesproken in de ja- ren 1967 tot 1971, geven dus volstrekt geen beeld van wat er werkelijk op dit gebied is gebeurd. Achter elk cijfer is tussen haakjes vermeld, hoeveel van deze veroordelingen daders be- troffen die reeds eerder aan enig misdrijf schuldig werden bevonden. Dit is de z.g. algemene recidive.

De Nederlandse Criminele Statistiek maakt het niet mogelijk te berekenen, hoeveel van degenen, die veroordeeld worden wegens seksuele omgang met kinderen, reeds eerder voor het- zelfde of een dergelijk feit gestraft werden, de z.g. specifieke recidive. De recidive-cijfers hebben betrekking op voorgaande veroordeling wegens een of ander misdrijf, dat kan dus een diefstal of een mishandeling zijn. Toch geven de cijfers om- trent vroegere veroordelingen wel een zekere aanwijzing, om- dat we juist bij zedendelinquenten veel zien, dat zij zich alleen aan zedendelicten en niet aan andere soorten van criminaliteit schuldig maken.

Tabel 1 (zie volgende pagina) geeft het aantal veroordelingen aan die op grond van de in het begin van dit hoofdstuk om- schreven artikelen werden uitgesproken. Zij betreffen vrijwel uitsluitend mannen, het aantal vrouwelijke daders is te ver- waarlozen.

Alles te zamen 4105 veroordelingen en 2131 (51,9%) gevallen van recidive. De bewering dat zedendelinquenten 'altijd' of in elk geval meer dan andere in herhaling vervallen wordt dus door de statistische cijfers allerminst waar gemaakt.

De statistiek geeft ons ook een beeld van de gewoonlijk opge- legde straffen. Anders dan het Duitse wetboek kent het onze

tabel 1

jaar	artt. 244 en 245	art. 247	art. 249
1967	123 (53)	674 (327)	204 (111)
1968	163 (79)	707 (341)	179 (110)
1969	116 (48)	540 (282)	123 (73)
1970	93 (51)	430 (238)	138 (84)
1971	94 (56)	400 (207)	121 (71)
in totaal	589 (287)	2751 (1395)	765 (449)
in procenten	100 (48,7)	100 (50,7)	100 (58,7)

tabel 2

straf	artt. 244 en 245	art. 247	art. 249
GEVANGENISSTRAF			
5 jaren of meer	—	—	—
3-5 jaren	1	—	—
1-3 jaren	3	1	1
1 jaar	3 (2)	3 (2)	7 (5)
6-12 maanden	10 (8)	55 (43)	51 (48)
3-6 maanden	21 (17)	63 (48)	29 (28)
1-3 maanden	17 (14)	61 (45)	16 (13)
1-30 dagen	7 (4)	12 (8)	1 (1)
HECHTENIS	1 (—)	—	—
TUCHTSCHOOL	—	5	—
JEUGDARREST	1	1	—
GELDBOETE	31 (2)	190 (12)	16 (—)
Totaal veroordelingen	94 (47)	403 (158)	121 (95)
Van vervolging afgezien	91	493	77
Schuldig verklaard zonder oplegging van straf	—	3	—
Ter beschikking van de regering gesteld	4 (2)	19 (13)	3 (2)

De tussen haakjes geplaatste cijfers geven aan, hoeveel van de daarvoor genoemde veroordelingen geheel of gedeeltelijk voorwaardelijk waren.

geen speciale 'verzachtende omstandigheden'. In het Duitse systeem is daar behoefte aan, omdat vaak niet alleen de maximaal op te leggen straf is vastgesteld (net zoals bij ons), maar tevens een minimale straf. De aanwezigheid van verzachtende omstandigheden veroorlooft de rechter dan in bijzondere gevallen beneden dat wettelijk minimum te gaan. In Nederland bestaat daaraan geen behoefte, omdat ons wetboek bij geen enkel delict een speciaal minimum aangeeft, maar voor alle feiten een algemeen minimum stelt van één dag vrijheidsbenaming (artt. 10 en 18) en vijftig cents boete (art. 23). De rechter is volledig vrij de strafmaat tussen dit algemeen minimum en het voor het delict bepaalde maximum te kiezen.

Tabel 2 geeft aan welke straffen en maatregelen in 1971 werden opgelegd voor overtredingen van de hiervoor genoemde artikelen. De cijfers voor eenmalige en meermalige overtredingen zijn samengevat.

In Duitsland plegen met betrekkelijk korte tussenruimten academische proefschriften te verschijnen over seksuele criminaliteit met kinderen in een bepaalde periode in een bepaald district. In Nederland ontbreken dergelijke studies, zodat we over minder geanalyseerd statistisch materiaal beschikken. Erg te betreuren is deze lacune niet.

Vrijwel alle dergelijke publicaties wekken immers de valse indruk, dat men hieruit gegevens zou kunnen putten over pedofilie. In feite vertellen zij alleen iets over verboden seksuele handelingen met jongens of meisjes beneden de zestien jaren. Dit is een juridisch begrip, dat psychologisch sterk uiteenlopende gevallen omhult. Uit de onderzoeken van Gebhard (1965 'Sex Offenders') in Amerika en van Dr. H. Niemann (1974 'Unzucht mit Kindern') in Duitsland blijkt immers, dat slechts een miniem percentage van degenen die seksuele handelingen met kinderen plegen zich ook werkelijk erotisch overwegend tot kinderen aangetrokken voelt. Met andere woorden: zij die zich schuldig maken aan pedoseksualiteit en daarvoor met de justitie in aanraking komen zijn haast nooit pedofielen. Bijna steeds gaat het om surrogaathandelingen van mensen, die veel liever een volwassen partner zouden hebben, maar die om de een of andere reden zich behelpen met een kind. Alcohol-misbruik, hevige seksuele nood of andere stress-toestanden breken bij hen de remmingen af, die in onze cultuur tegen seksuele contacten met kinderen bestaan. Daarnaast is er dan een geheel andere, waarschijnlijk weinig talrijke groep van 'echte' pedofielen: mensen bij wie de erotische voorkeur geheel of overwegend naar kinderen van een bepaalde

leeftijd uitgaat en die dus ook veelal naar een diepere, niet uitsluitend seksuele relatie met een kind verlangen.

Het ligt voor de hand, dat de noodbehulpers en de kindermisbruikers totaal verschillende mensentypen zijn, ook al valt hun gedrag onder een en hetzelfde artikel van het strafwetboek. De Duitse proefschriften verwaarlozen gewoonlijk dit essentiële onderscheid en geven daarom geen beeld van wat pedofilie feitelijk is. Zolang de noodzakelijke uitsplitsing van de gevallen niet gemaakt wordt, blijven alle gegeven cijfers en percentages van uiterst betrekkelijke waarde en werken zij vaak eigenlijk misleidend. Zij vertellen ons wat over mensen, die in een seksuele noodsituatie uit gebrek aan beter een kind pakken. Zij zeggen ons niets over mensen, bij wie de erotische voorkeur naar een kind uitgaat. De lezer moet dat voortdurend voor ogen houden, ook bij lezing van de voorafgaande hoofdstukken.

Potrykus en Wöbcke hebben namelijk dit verschil ook niet voldoende in het oog gehouden. Veel van de puzzles en schijnbare tegenstrijdigheden, waarvoor de schrijvers zich in hun verhandeling gesteld zien, vallen weg als we maar niet onder de verzamelnaam pedofiel zulke ongelijksoortige groepen bijeenbrengen. Onder pedofiel begrijpen Potrykus en Wöbcke ieder volwassene, die seksuele handelingen met kinderen pleegt, zonder de vraag te stellen, of de betrokken volwassene tot zulke handelingen kwam omdat kinderen voor hem de seksueel aantrekkelijkste wezens zijn en het volwassen lichaam voor hem geen of weinig bekoring heeft, dan wel omdat hij, ontremd door alcohol of bezwijkend onder een te zware spanning, zich aan een kind vergrijpt ofschoon hij liever een volwassen partner had gekozen, die hij echter niet vinden kon of durfde aan te spreken.

Deze groepen zijn niet alleen onderscheiden naar hun aard, maar ook in de wijze waarop zij een kind benaderen. Veegt men hen bij elkaar onder de verzamelnaam pedofiel, dan wordt het geheel ondoorzichtig en gaat het bij nadere analyse onderling tegenstrijdige kenmerken vertonen.

Dr. H. Niemann ('Unzucht mit Kindern' - Göttingen 1974) vond onder 201 mannen, veroordeeld wegens seksuele handelingen met kinderen geen enkele, Paul H. Gebhard en zijn medewerkers ('Sex Offenders' - New York 1965) vonden onder 513 gevangenen, veroordeeld wegens zulke handelingen, slechts 19 (dus 3,7%) die werkelijk aan kinderen de voorkeur gaven. Onder Gebhard's controle-groepen van niet wegens seksuele delicten veroordeelde mannen bleek 6,1% erotisch te zijn ingesteld op kinderen. Een onderzoek van strafrechtelijke

dossiers betreffende pedoseksualiteit leert ons dus niets over eigenlijke pedofilie.

Eén punt springt wel bij de bestudering van die dossiers naar voren: het gebruik van geweld, dat voor de publieke opinie zo nauw verbonden is aan het optreden van 'kinderlokken', is in feite gelukkig een heel zeldzaam verschijnsel. Het oordeel berust op enkele sensationele gevallen, die veel aandacht trekken. Wegens mishandeling of moord op een kind uit seksuele motieven of om het slachtoffer het zwijgen op te leggen na gepleegde ontucht vallen in Nederland nog geen drie veroordelingen per jaar. (Vgl. Wicky van Rijssel 'Wat weten we over pedofilie?' Maandblad voor de Geestelijke Volksgezondheid 1974, blz. 146-147).

Ook voor Nederland geldt, dat het leven van kinderen heel wat minder bedreigd wordt door seksuele delinquenten dan door de eigen ouders en door automobilisten. Want tegenover de nog geen drie gevallen, hierboven vermeld, staat een aantal van 1200 kinderen, jaarlijks door de eigen ouders levensgevaarlijk mishandeld of doodgeslagen, en een gemiddelde van ruim 450 dode en bijna 9000 gewonde kinderen door verkeersongelukken. Ten aanzien van de mishandelende ouders breekt gelukkig het inzicht door, dat strafrecht niet het geschikte middel is om hier verbetering te brengen: de kindermishandeling moet sneller en efficiënter medisch en sociaal aangepakt worden en de ouders hebben hulp en begeleiding nodig voor de oplossing van hun eigen problemen, waarvan de uitbarstingen tegen hun kinderen slechts een symptoom zijn.

Gezien de hoge aantallen slachtoffers van ouderlijke mishandeling en verkeer in vergelijking tot de grote zeldzaamheid van seksuele geweldsdelicten, is het wat wonderlijk dat ter bestrijding van deze laatste een aparte bond van verontruste ouders is opgericht, die de strengste bestraffing van seksuele handelingen met kinderen vordert. De secretaresse van deze bond deelde mee, een dagtaak aan de correspondentie te hebben. Onmiddellijke aanleiding tot de oprichting waren drie gevallen van moord in 1974, die toen, net zoals in Duitsland in 1967 het geval was, een golf van onrust en verontwaardiging verwekten.

Voor de aanpak van problemen die uit seksuele verhoudingen tussen volwassenen en kinderen voortvloeien is het strafrecht echter al bijzonder weinig geschikt. Strafrecht is immers een grof werkend instrument, niet in staat rekening te houden met al die fijne psychologische nuances, die de verhouding tussen twee mensen een totaal andere kleur kunnen geven. Het strafrechtelijk ingrijpen zou daarom beter beperkt kunnen

blijven tot die gevallen, waarin de dader bedreiging of geweld heeft gebruikt (verkrachting, aanranding enz.) en daardoor de vrijheid van zijn slachtoffer, over eigen lichaam te beschikken, heeft aangetast.

Zodra echter twee mensen tot een seksueel contact komen, waarin zij beide toestemmen, kan het strafrecht zich beter afzijdig houden, zelfs als een van die twee mensen een kind is. Misschien brengt zo'n contact wel problemen mee, maar die zijn dan toch niet van zulk een aard, dat het strafrecht een aangepast middel zou zijn om ze tot oplossing te brengen. Daarbij komt, zoals Potrykus en Wöbcke terecht betogen, dat de omvang van die problemen zwaar pleegt te worden overschat: veel van die verhoudingen zijn niet nadelig voor het kind en sommige kunnen zelfs een positieve waarde hebben.

Voor dit laatste verwijzen de schrijvers naar het onderzoek van de Nederlandse psycholoog Dr. F. Bernard, wiens stellingen volgens hen ook door andere feiten worden ondersteund. Wel noemen ze enkele punten van kritiek: het onderzoek van Dr. Bernard betrof slechts een klein aantal personen en het is niet duidelijk, hoe deze werden geselecteerd. Bovendien zou Dr. Bernard niet hebben aangegeven, hoe hij aan zijn controlegroep gekomen was die hem in staat stelde te concluderen, dat personen die als kind seksuele ervaringen met volwassen partners hadden gehad, minder neurotisch verwrongen waren dan de gemiddelde Nederlander. Deze laatste kritiek is evenwel onjuist, want de door de Rotterdamse psycholoog gebruikte ABV-test is geijkt op een representatieve Nederlandse steekproef van bijna tweeduizend personen, gestratificeerd naar geslacht en leeftijd, waarvan de spreiding 13-78 jaar bedroeg. (Vgl. Dr. G. J. S. de Wilde 'Neurotische labiliteit gemeten volgens de vragenlijstmethode', Amsterdam 1970).

De toepassing van het strafrecht brengt altijd nadeel, in sommige gevallen zelfs heel groot nadeel mee voor de verdachte en veroordeelde. Hij verliest voor korter of langer tijd zijn vrijheid, hij verliest een deel van zijn geld en goederen, hij verliest sommige rechten. Een zo ernstige benadeling door de gemeenschap van een van haar leden kan slechts gerechtvaardigd worden door het feit, dat deze persoon zelf aanmerkelijk nadeel heeft toegebracht aan de gemeenschap of haar leden. Een strafbepaling mag daarom alleen worden uitgevaardigd en gehandhaafd als het verboden gedrag aanwijsbare schade met zich brengt.

Wat nu de seksuele contacten met kinderen betreft, was dit tot voor kort geen punt van discussie. Algemeen heerste de overtuiging, dat dergelijke contacten in hoge mate schadelijk wa-

ren voor het kind. Deze bewering vinden we met grote hardnekkigheid in de vakliteratuur herhaald; de ene 'deskundige' schreef haar van de andere over en het scheen niemand op te vallen, dat werkelijk klemmend bewijsmateriaal volstrekt ontbrak.

Er zijn meer van die beweringen geweest, die langer dan een eeuw algemeen werden aanvaard, tot wetenschappelijk onderzoek de onhoudbaarheid ervan aantoonde. De bewering b.v. dat zelfbevrediging een jongen lichamelijk en geestelijk in de kortste tijd te gronde richt. Zij was niet meer vol te houden toen seksuologisch onderzoek aantoonde dat meer dan 90% van alle jongens, soms jarenlang en heel veelvuldig, zelfbevrediging bedreef zonder enig schadelijke uitwerking. De vastgewortelde overtuiging over de fatale consequenties van de 'geheime zonde' lijkt nu te worden verdrongen door de mening, dat zelfbevrediging eerder een gezonde uitlaatklep voor de jeugdige geslachtsdrift is.

Een soortgelijke ontwikkeling zien we bij het geloof, dat homoseksuele omgang met een man een blijvende homofiele gerichtheid bij een jongen zou doen ontstaan. Op grond van deze veronderstelling is in ons land in 1911 de strafbaarstelling van homoseksuele omgang met minderjarigen boven de zestien jaar ingevoerd (art. 248bis W.v.S.) In later jaren is door wetenschappelijke onderzoekers in binnen- en buitenland met een in die kringen zeldzame eenstemmigheid en in groten getale geconstateerd dat van een verleiding tot blijvende homofilie geen sprake kon zijn: voorzover de richting van de geslachtsdrift niet door erfelijke factoren wordt bepaald vindt de fixatie toch al in de eerste levensjaren plaats. Veel jongens staan, vooral in de puberteitsjaren open voor homoseksuele contacten, zonder dat zelfs veelvuldige en jarenlang voortgezette geslachtelijke omgang met vrienden van gelijke leeftijd of ouderen aan de uiteindelijke wending naar heteroseksualiteit afbreuk doet.

Toen in het Nederlandse parlement in klimmende mate twijfel rees aan de wenselijkheid, het in 1911 ingevoerde artikel 248bis W.v.S. te handhaven, is op verzoek van de Minister van Justitie een commissie van deskundigen samengesteld, onder voorzitterschap van prof. Speijer. Het in 1969 door deze commissie uitgebrachte rapport werd door de Minister van Justitie overgenomen en met instemming aan de Staten Generaal overgelegd. De commissie-Speijer kwam tot de conclusie, dat deze strafbepaling, die bedoeld was ter bescherming van minderjarigen, in feite een gevaar voor de jeugd betekende en allerlei bedenkelijke consequenties had. Verder meende zij,

dat de publieke opinie de seksuele gevaren en verleidingen voor de jeugd sterk overschat. Aan een inwijding in het geslachtsleven door een volwassene, onverschillig of dit nu in heteroseksuele dan wel in homoseksuele zin geschiedt, zitten ook positieve aspecten. Met nadruk betoogde de commissie 'dat in een aantal gevallen deze initiatie – in welke richting dan ook – een betere ontplooiing van de opgroeiende jongere kan bewerkstelligen.'

Dit rapport was voor de Regering aanleiding, de afschaffing van art. 248bis voor te stellen. Tweede en Eerste Kamer hebben zich daar in 1971 bijna eenstemmig bij aangesloten.

Deze twee voorbeelden laten duidelijk zien hoe een seksueel gedrag, dat in alle ernst en zeer algemeen als bijzonder verderfelijk voor de jeugd werd beschouwd, in betrekkelijk korte tijd niet alleen schoorvoetend werd aanvaard, maar zelfs een eerder positief signalement kreeg. Het lijkt allerminst uitgesloten dat de waardering voor pedofiele contacten een soortgelijke ontwikkeling zal gaan doormaken. In ieder geval gaan er nu reeds steeds meer deskundige stemmen op, die in de bestaande strafbepalingen tegen seks met kinderen meer nadelen dan voordelen en een bedreiging voor de jeugd zelf zien.

De speciale studiegroep, rijk geschakeerd samengesteld, die het Nationaal Centrum voor Geestelijke Volksgezondheid had ingesteld voor een onderzoek naar pedofilie, gaf in 1974 als haar oordeel 'dat het onjuist is om seksuele handelingen met jonger dan 16-jarigen als strafbare feiten te beschouwen. Zij pleit dan ook voor intrekking van alle daarop betrekking hebbende artikelen of delen daaruit, zoals die voorkomen in titel XIV van het tweede boek van het Wetboek van Strafrecht.' (Vgl. de mededeling in het Maandblad voor Geestelijke Volksgezondheid, januari 1975, bldz. 49-50).

Het citaat is ontleend aan een brief, door het Nationaal Centrum verzonden aan de Adviescommissie Zedelijkheidswetgeving. Deze staatscommissie, thans onder voorzitterschap van de Leidse hoogleraar Melai, waarvan de psychiater Dr. Musaph deel uitmaakt, is in opdracht van de Minister van Justitie bezig een algehele herziening van de bepaling over seksuele delicten voor te bereiden. In 1971 heeft deze commissie zich met een uitvoerige vragenlijst gewend tot een groot aantal organisaties op het gebied van gezondheidszorg, kerkelijk leven, jeugdzorg, rechtsleven, reclassering e.d. Eenzelfde standpunt als hierboven weergegeven van het Nationaal Centrum voor Geestelijke Volksgezondheid – n.l.: schrap alle bijzondere bepalingen betreffende kinderen en laat de leeftijdsgrens hele-

maal vervallen – is ook ingenomen door de Nederlandse Orde van Advocaten, het Genootschap voor Medische Seksuologie, de Dr. J. Rutgersstichtingen, het Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek, terwijl het Protestants Verbond voor Kinderbescherming, de Nederlandse Jeugdgemeenschap, de Katholieke Jeugdraad voor Nederland en de Vereniging van Secretarissen van Raden voor de Kinderbescherming alle hebben gepleit voor een verlaging van de nu nog op zestien jaren gestelde leeftijdsgrens. Het moet wel indruk maken dat juist de organisaties, van zo verschillende kleur, die zich met de jeugd bezig houden, alle de z.g. 'beschermd leeftijd' willen doen dalen tot veertien, dertien of zelfs twaalf jaar. Bovendien zouden ze ook alle willen, dat seksuele handelingen met jongere kinderen door de justitie met aanzienlijk meer omzichtigheid en terughouding worden benaderd, dan op het ogenblik het geval is. Vervolging zou volgens verschillende organisaties b.v. slechts mogelijk moeten zijn wanneer de ouders van het kind dit uitdrukkelijk wensen. Op deze wijze zouden ouders hun kind kunnen beschermen tegen uithoren en ondervragingen, die zij voor het psychisch evenwicht van zoon of dochter nadelig achten.

Zelfs bij een algehele schrapping van alle bepalingen betreffende kinderen blijven natuurlijk de voorschriften overeind, die zich in het algemeen richten tegen verkrachting, aanranding of andere geweldplegingen op seksueel gebied. Hiertegen moet iedereen worden beschermd.

Alleen alle handelingen, die het kind zelf gewild heeft of waarmee het zelf akkoord is gegaan, zouden dan strafvrij blijven. Wat voor het kind een soort spel is geweest, of wat het mogelijk zelfs als uitdrukking van tederheid, genegenheid, liefde heeft ervaren, zou dan onttrokken zijn aan onderzoek en ondervraging op politiebureaus of in kabinetten van rechters-commissaris. Velen zal dit als een bijzonder stoutmoedige en gewaagde gedachte voorkomen. In feite zou het alleen een terugkeer zijn naar de toestand, die gedurende het grootste deel van de vorige eeuw, tot de invoering in 1886 van ons huidige Wetboek van Strafrecht, heeft bestaan. Tot dat jaar was alle heteroseksuele en homoseksuele omgang met kinderen, van welke leeftijd ook, strafvrij, wanneer daarbij maar geen geweld of bedreigingen waren gebruikt en wanneer er geen sprake was van misbruik van gezag. Nergens blijkt uit de literatuur, dat deze vrijheid geleid heeft tot onduldbare wan-toestanden. Dat er toch bij het opstellen van het nieuwe Wetboek van Strafrecht een einde aan gemaakt is, berust uitsluitend op de wens, ons recht in overeenstemming te brengen

met dat van de aangrenzende landen. De regering stelde als leeftijdsgrens veertien jaar voor, de Tweede Kamer heeft er zestien van gemaakt.

Bij het stellen of veranderen van regelen op dit gebied moeten natuurlijk de belangen en de bescherming van het kind centraal staan. Nu juist de organisaties, welke voor het kind opkomen, een verlaging of zelfs een afschaffing van de 'beschermde leeftijd' voorstaan, kan tevens met vreugde worden geconstateerd dat een wetwijziging in die zin zeer ten goede zou komen aan de geestelijke gezondheid van de pedofiele man en vrouw.

Zolang onze wetgeving op het gebied van pedoseksualiteit nog niet in overeenstemming is gebracht met nieuwere inzichten, zal ze een bron van sociale en psychische ellende blijven. Veel pedofielen zullen vrijwillig of onder de druk van een strafrechtelijke vervolging de hulp moeten inroepen van een psychiater. Wat kan deze voor hen doen?

In het voetspoor van zijn proefschrift over 'Homosexualiteit als klacht' (Bussum 1969) pleit de Rotterdamse psychiater Dr. W. Sengers hier voor een psychotherapie die de betrokkene leert zijn neigingen ook innerlijk te aanvaarden. De pedofiel die zijn geslachtelijke aandriften en zijn erotische gerichtheid moreel verwerpt en krampachtig tracht te onderdrukken, loopt gevaar zijn neiging in feite steeds overheersender te zien worden. Op een gegeven ogenblik kan deze dan tot een explosieve uitbarsting komen in gewelddaden of ander strafbaar gedrag. Bij een innerlijke aanvaarding daarentegen, laat zich de neiging beter hanteren en kan de pedofiel haar in een aantal gevallen zelfs creatief maken.

Een belangrijk hulpmiddel hierbij kan een organisatie zijn, die pedofielen in staat stelt elkaar in eigen kring te ontmoeten en die verder verbetering van de juridische en psychiatrische bijstand in noodgevallen bevordert. Bovendien kan een dergelijke organisatie trachten de publieke opinie beter voor te lichten over kinderseksualiteit en pedofilie, waarbij bijzondere aandacht dient te worden gewijd aan huisartsen en onderwijzers - vraagbaken bij uitstek voor de ouders als er iets met hun kind gebeurd is - en aan reclasseringsambtenaren.

Na het verschijnen, in 1972, van het boekje 'Sex met kinderen', samengesteld door het team Bernard-Brongersma-Haagsma-Sengers-Van Eeten, is een dergelijke organisatie in Nederland tot stand gekomen als Landelijke Werkgroep Pedofilie van de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming (Secretariaat: Postbus 64, 's-Gravenhage). Ook in België, Denemarken, West-Duitsland, Engeland, Frankrijk, de Verenigde

Staten en Zwitserland hebben pedofielen zich aaneengesloten. De opmerking van Potrykus en Wöbcke, dat het bijna onmogelijk is iets te weten te komen over pedofielen die nog nooit met de justitie in botsing kwamen, omdat dergelijke mensen hun neigingen zorgvuldig verzwijgen, gaat dan ook niet helemaal meer op.

1870
The first of these was the
establishment of a school
at the site of the old
mill, which was
the first school
in the district.
The second was
the establishment
of a church, which
was the first
in the district.
The third was
the establishment
of a store, which
was the first
in the district.

NOTEN

- 1 Hanack: Zur Revision des Sexualstrafrechts in der Bundesrepublik. Reinbek 1969, p. 21.
- 2 Gebhard / Raboch / Giese (ed.): Die Sexualität der Frau. Reinbek 1968, p. 11.
- 3 Broderick: Kinder- und Jugendsexualität. Reinbek 1970, p. 10.
- 4 Freud: Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie. Frankfurt/M. 1972, p. 47 e.v.
- 5 Broderick, op. cit., p. 11.
- 6 id.
- 7 Freud, op. cit., p. 12.
- 8 Broderick, op. cit., p. 12.
- 9 Freud, op. cit., p. 12 e.v.
- 10 Broderick, op. cit., p. 12 e.v.
- 11 Gebhard / Raboch / Giese, op. cit., p. 14.
- 12 Kinsey / Pomeroy / Martin / Gebhard: Das sexuelle Verhalten der Frau. Frankfurt/M. 1970, p. 122.
- 13 id., p. 124.
- 14 id., p. 133.
- 15 Mead: Mann und Weib. Hamburg 1958, p. 91.
- 16 id., p. 94.
- 17 Freud, op. cit., p. 53.
- 18 id., p. 53 e.v.
- 19 Vgl. Schorsch: Liberalität reicht nicht. In: Betrifft: Erziehung 6 (4) 1973, p. 23.
- 19a E. Brongersma: Gesetzgebung und Rechtsprechung. In: Bernard e.a.: Sex met kinderen. 's-Gravenhage, Stichting Uitgeverij NSVH 1972, zoals gecit. door: Erziehung 6 (4), 1973, p. 25.
- 20 Arnold, Eysenck, Meili (ed.): Lexikon der Psychologie, dl II. Freiburg-Basel-Wien 1971, p. 711 e.v.
- 21 Wyss: Unzucht mit Kindern. Berlin-Heidelberg 1967, p. 4.
- 22 Brocher / v. Friedeburg: Lexikon der Sexualerziehung. Stuttgart 1972, p. 225.
- 23 id., p. 445.
- 24 Zoals gecit. door: Erziehung 6 (4), 1973, p. 21.
- 25 id., p. 28.
- 26 Zoals gecit. door Wyss, op. cit., p. 5.
- 27 Stumpfl: Zur Persönlichkeit des Pädophilen, p. 9.
- 28 Freud, op. cit., p. 24.
- 29 Schorsch: Sexualstraftäter. Stuttgart 1971, p. 6.
- 30 Zoals gecit. door Schorsch, 1971, p. 6 e.v.
- 31 Freund: Homosexualität. Reinbek 1969, p. 11.
- 32 Schorsch: Sexuelle Deviationen und Krankheit, p. 164.

- 33 Wyss, op. cit., p. 67 e.v.
- 34 id., p. 70.
- 35 Brüggemann: Sexuelle Konflikte in Gymnasien. Heidelberg 1967, p. 119.
- 36 Rothschild: Pädophilieforschung und politisches Handeln. Betrifft: Erziehung 6 (4), 1973, p. 28 e.v.
- 36a Kerscher, K.-H. I.: Emanzipatorische Sexualpädagogik und Strafrecht, Neuwied 1973.
- 36b Eigen onderzoek in januari 1974.
- 37 Maier: Sexualität und Jugendschutz. Unsere Jugend 1953, p. 398 e.v.
- 38 Schorsch, 1971, p. 126.
- 39 Kinsey, op. cit., p. 135.
- 40 Gebhard / Raboch / Giese, op. cit., p. 15.
- 41 Seelmann: Kind, Sexualität und Erziehung. München 1964⁵, p. 228.
- 42 Brocher / v. Friedeburg, op. cit., p. 570.
- 43 Kamratowski / Heitmann: Sexualerziehung vor der Reifezeit. München 1970, p. 62.
- 44 id., p. 63.
- 45 Wyss, op. cit., p. 11.
- 46 Kinsey, op. cit., p. 136 e.v.
- 47 Gebhard / Raboch / Giese, op. cit., p. 15.
- 48 Wyss, op. cit., p. 11.
- 49 id., p. 38.
- 50 Sigusch, op. cit., p. 168 e.v.
- 51 Brocher / v. Friedeburg, op. cit., p. 281.
- 52 Giese: Zur Diagnose Pädophilie, p. 24 e.v.
- 53 Fischer: Probleme des Sachverständigengutachtens bei der Pädophilie, p. 35.
- 54 Giese, op. cit., p. 26.
- 55 Wyss, op. cit., p. 61 e.v.
- 56 Schorsch, 1971, p. 158.
- 57 id., p. 77.
- 58 id., p. 157.
- 59 Schorsch, 1971, p. 152 e.v.
- 60 id., p. 159 e.v.
- 61 id., p. 167.
- 62 Fischer, op. cit., p. 37.
- 63 Wyss, zoals gecit. door Schorsch, 1971, p. 167.
- 64 Schorsch, 1971, p. 167 e.v.
- 65 Fischer, op. cit., p. 38.
- 66 Freund, op. cit., p. 95.
- 67 Fischer, op. cit., p. 38.
- 68 Schorsch, 1971, p. 170 e.v.
- 69 id., p. 176.
- 70 Zie ook Schorsch, 1971, p. 174 e.v.
- 71 Stumpfl, op. cit., p. 13 e.v.
- 72 Schorsch, 1971, p. 179.
- 73 id., p. 177 e.v.

- 74 Maisch: Inzest. Reinbek 1968, p. 51.
- 75 id., p. 103.
- 76 id., p. 133.
- 77 id., p. 83.
- 78 id., p. 107.
- 79 id., p. 151.
- 80 Schorsch, 1971, p. 135.
- 81 Zie Wyss, op. cit., p. 17.
- 82 Zie Schorsch, 1971, p. 134.
- 83 id., p. 135.
- 84 Wyss, op. cit., p. 22.
- 85 Schorsch, 1971, p. 135
- 86 id., p. 136.
- 87 Wyss, op. cit., p. 24 e.v.
- 88 Brocher / v. Friedeburg, op. cit., p. 291.
- 89 Wyss, op. cit., p. 26.
- 90 Schorsch, 1971, p. 138 en Sigusch, op. cit., p. 163.
- 91 Schorsch, 1971, p. 138.
- 92 id., p. 137.
- 93 Giese, op. cit., p. 26.
- 94 Wyss, op. cit., p. 29.
- 95 Schorsch, 1971, p. 138.
- 96 id.
- 97 id., p. 74.
- 98 id., p. 141.
- 99 id.
- 100 id., p. 80.
- 101 id., p. 145.
- 102 id., p. 145 e.v.
- 103 id., p. 146.
- 104 id., p. 146 e.v.
- 105 id., p. 147.
- 106 id.
- 107 id., p. 150.
- 108 id., p. 150 e.v.
- 109 id., p. 147 e.v.
- 110 Brüggemann, op. cit., p. 120.
- 111 Schorsch, 1971, p. 149.
- 112 id.
- 113 Wyss, op. cit., p. 12.
- 114 Fischer, op. cit., p. 37.
- 115 Schönfelder: Die Rolle des Mädchens bei Sexualdelikten. Stuttgart 1968, p. 11 e.v.
- 116 Schorsch, in: Betrifft: Erziehung, op. cit., p. 24; Hanack, op. cit., p. 95, Sigusch, op. cit., p. 171.
- 117 Zie Schönfelder, op. cit., p. 16.
- 118 id., p. 15.
- 119 id.
- 120 Sigusch, op. cit., p. 171.
- 121 Schönfelder, op. cit., p. 19.

- 122 Hanack, op. cit., p. 96.
- 123 Elisabeth Nau, zoals gecit. door Schönfelder, op. cit., p. 18.
- 124 Gebhard / Raboch / Giese, op. cit., p. 15.
- 125 Schönfelder, op. cit., p. 18.
- 126 id., p. 25.
- 127 Seelmann, op. cit., p. 229 e.v.
- 128 Brocher / v. Friedeburg, op. cit., p. 286. Kamratowski / Heitmann, op. cit., p. 64.
- 129 Sigusch, op. cit., p. 173.
- 130 Schönfelder, op. cit., p. 30.
- 131 id.
- 132 id., p. 32.
- 133 id., p. 45.
- 134 id., p. 53.
- 135 id., p. 56.
- 136 id., p. 37.
- 137 id., p. 43.
- 138 id., p. 45.
- 139 Zie ook id., p. 45 e.v.
- 140 id., p. 53.
- 141 Zie ook id., p. 53 e.v.
- 142 id., p. 56.
- 143 id., p. 57.
- 144 Zie id., p. 56 e.v.
- 145 id., p. 62 e.v.
- 146 id., p. 63.
- 147 id., p. 64.
- 148 id., p. 66.
- 149 id., p. 70 e.v.
- 150 id., p. 72.
- 151 id., p. 76.
- 152 id., p. 77.
- 153 id., p. 79.
- 154 id., p. 80.
- 155 Zie ook id., p. 84 e.v.
- 156 id., p. 88.
- 157 Müller-Luckmann, zoals gecit. door Schönfelder, op. cit. p. 83.
- 158 Zie ook Schönfelder, op. cit., p. 89 e.v.
- 159 Friedemann: Spätschäden bei Kindern und Jugendlichen, p. 24.
- 160 Stockert: Das sexuell gefährdete Kind. Stuttgart 1965, p. 5.
- 161 Friedemann, op. cit., p. 12 e.v.
- 162 Stockert, op. cit., p. 5 e.v.
- 163 Friedemann, op. cit., p. 8 e.v.
- 164 id., p. 11, p. 17.
- 165 id., p. 17.
- 166 Gebhard / Raboch / Giese, op. cit., p. 15.
- 167 Flitner: Kinder zwischen Angst und Vertrauen. In: Blätter der Wohlfahrtspflege 116 (1), 1969, p. 341.
- 168 Zie in dit verband ook Sigusch, op. cit., p. 172.

- 169 id., p. 172.
- 170 Müller-Luckmann: Über die Glaubwürdigkeit kindlicher und jugendlicher Zeuginnen bei Sexualdelikten. Stuttgart 1963, p. 91.
- 171 Bernard: Pädophilie – eine Krankheit? In: *Betrifft: Erziehung* 6 (4), 1973, p. 21.
- 172 id., p. 30.
- 172a K.-H. I. Kerscher: *Emanzipatorische Sexualpädagogik und Strafrecht*. Neuwied, 1973, p. 32 e.v.
- 173 Wallis: Die Behandlung der kindlichen und jugendlichen Opfer von Sittlichkeitsstraftaten, p. 121.
- 174 Zie ook id., p. 119 e.v.
- 175 Barylla, zoals gecit. door Schorsch, 1971, p. 128.
- 176 Zie Müller-Luckmann, op. cit., p. 16.
- 177 id., p. 17.
- 178 Zie Sigusch, op. cit., p. 143.
- 179 Schorsch, 1971, p. 127.
- 180 Zie id., p. 129.
- 181 Sigusch, op. cit., p. 148 e.v.
- 182 Bürger-Prinz: Die Persönlichkeit des Pädophilen, p. 21.
- 183 Jacobi: Sexualpädagogische Bürgerhetze. In: *Betrifft: Erziehung* 6 (4), 1973, p. 27.
- 184 Schofield, zoals gecit. door Sigusch, op. cit., p. 148.
- 185 id.
- 185a S. Pfürtner: Das Sittlichkeitsempfinden in theologischer Sicht: In: F. G. v. Stockert (ed.): *Das sexuell gefährdete Kind*. Stuttgart, 1965, p. 60-79.
- 185b D. H. Schomerus: Der Pädophile und sein Opfer in theologischer Sicht: In: F. G. Stockert (ed.): *Das sexuell gefährdete Kind*, Stuttgart, 1965, p. 80-87.
- 186 Bernard, op. cit., p. 21.
- 187 Bijv.: Brauer, Kapitzke, Wrage: *Junge, Mädchen, Mann und Frau*. Gütersloh, 1970, p. 71 e.v.
- 188 Seelmann, op. cit., p. 235.
- 189 Zie Brauer, Kapitzke, Wrage, op. cit., p. 73 e.v.
- 190 Seelmann, op. cit., p. 236.
- 191 Schorsch: Liberalität reicht nicht. In: *Betrifft: Erziehung* 6 (4), 1973, p. 25.
- 192 id.
- 192a O. Ewert: Erziehungsfehler als Ursachen von Sexualkriminalität. In: Nass, G. (ed.): *Ätiologie und Prophylaxe der Sexualkriminalität*. Berlin, 1965, p. 93.
- 193 Brocher / v. Friedeburg, op. cit., p. 676.
- 194 Geissler: Sittlichkeitsgefühl und Schulterleibnis, p. 98.
- 195 Brocher / v. Friedeburg, op. cit., p. 676.
- 196 Geissler, op. cit., p. 98.
- 197 Kamratowski / Heitmann, op. cit., p. 67.
- 198 Seelmann, op. cit., p. 234.
- 198a K.-H. I. Kerscher: *Emanzipatorische Sexualpädagogik und Strafrecht*. Neuwied 1973, p. 5 e.v.

- 199 Zie Huber, op. cit., p. 51.
- 200 Schorsch, 1971, p. 138.
- 201 Brocher / v. Friedeburg, op. cit., p. 292.
- 202 Kamratowski / Heitmann, op. cit., p. 67 e.v.
- 203 Freund, op. cit., p. 31.

- Bernard, F.:* Pädophilie- eine Krankheit? In: *Betrifft: Erziehung* 6 (4), 1973.
- Brocher, T. / L. v. Friedeburg:* Lexikon der Sexualerziehung. Stuttgart 1972.
- Broderick, C. B.:* Kinder- und Jugendsexualität. Reinbek 1970. (Kind, jeugd en seksualiteit. Utrecht 1971.)
- Brüggemann, O.:* Sexuelle Konflikte in Gymnasien. Heidelberg 1967.
- Bürger-Prinz, H.:* Die Persönlichkeit des Pädophilen. In: *Die Pädophilie und ihre strafrechtliche Problematik. Beiträge zur Sexualforschung* 34. Stuttgart 1965.
- Ewert, O.:* Erziehungsfehler als Ursachen von Sexualkriminalität. In: *G. Nass (ed.): Ätiologie und Prophylaxe der Sexualkriminalität.* Berlin 1965.
- Fischer, P.:* Probleme des Sachverständigengutachtens bei der Pädophilie. In: *Die Pädophilie und ihre strafrechtliche Problematik. Beiträge zur Sexualforschung* 34. Stuttgart 1965.
- Flitner, E.:* Kinder zwischen Angst und Vertrauen. In: *Blätter der Wohlfahrtspflege* 116 (1), 1969.
- Friedemann, A.:* Spätschäden bei Kindern und Jugendlichen. In: *Das sexuell gefährdete Kind. Beiträge zur Sexualforschung* 33. Stuttgart 1965.
- Freund, K.:* Homosexualität. Reinbek 1969.
- Freud, S.:* Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie. Frankfurt/M.
- Gebhard, P.H. / J. Raboch / H. Giese (ed.):* Die Sexualität der Frau. Reinbek 1968. (De seksualiteit van de vrouw. Utrecht, 1970).
- Geissler, E.:* Sittlichkeitsgefühl und Schulterleibnis von Kindern und Jugendlichen bei sexuellen Verfehlungen und ihre Berücksichtigung bei der Begutachtung. In: *Das sexuell gefährdete Kind. Beiträge zur Sexualforschung* 33. Stuttgart 1965.
- Giese, H.:* Zur Diagnose Pädophilie. In: *Die Pädophilie und ihre strafrechtliche Problematik. Beiträge zur Sexualforschung* 34. Stuttgart 1965.
- Haddenbrock, S.:* Das psychiatrische Gutachten zur Beurteilung der Schuldfähigkeit von Triebtätern mit besonderer Berücksichtigung der Pädophilie. In: *Die Pädophilie und ihre strafrechtliche Problematik. Beiträge zur Sexualforschung* 34. Stuttgart 1965.
- Hanack, E.-W.:* Zur Revision des Sexualstrafrechts in der Bundesrepublik. Reinbek 1969.
- Huber, G.:* Zur forensisch-psychiatrischen Begutachtung pädophiler Sexualdelinquenten. In: *Die Pädophilie und ihre strafrechtliche Problematik. Beiträge zur Sexualforschung* 34. Stuttgart 1965.
- Jacobi, P.:* Sexualpädagogische Bürgerhetze. In: *Betrifft: Erziehung*

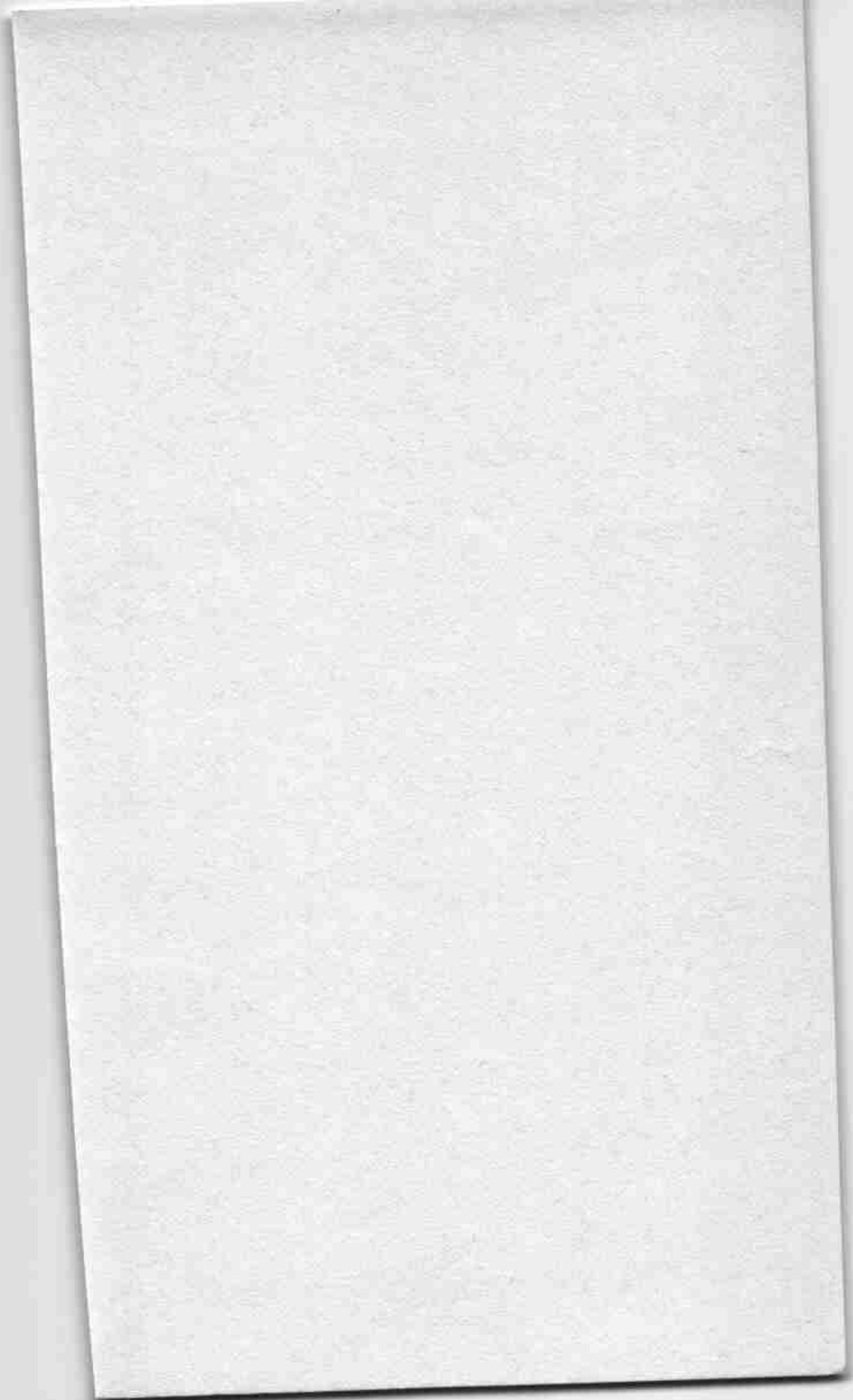
- 6 (4), 1973.
- Kamratowski, J. / R. Heitmann:* Sexualerziehung vor der Reifezeit. München 1970.
- Kerscher, K.-H. I.:* Emanzipatorische Sexualpädagogik und Strafrecht. Neuwied 1973.
- Kinsey, A. C. / W. B. Pomeroy / C. E. Martin / P. H. Gebhard:* Das sexuelle Verhalten der Frau. Frankfurt/M. 1970. (Sexual behavior in the human female, Philadelphia 1953.)
- Lackner, K.:* Kriminalpolitische und gesetzgeberische Massnahmen. In: Die Pädophilie und ihre strafrechtliche Problematik. Beiträge zur Sexualforschung 34. Stuttgart 1965.
- Maier, E.:* Sexualität und Jugendschutz. Unsere Jugend 5 (9), 1953.
- Maisch, H.:* Inzest. Reinbek 1968. (Incest. Utrecht 1971)
- Mead, M.:* Mann und Weib. Hamburg 1958. (Man en vrouw. Utrecht 1966.)
- Müller-Luckmann, E.:* Über die Glaubwürdigkeit kindlicher und jugendlicher Zeuginnen bei Sexualdelikten. Stuttgart 1963.
- Müller-Luckmann, E.:* Über die Wahrhaftigkeit kindlicher und jugendlicher Zeugen. In: Das sexuell gefährdete Kind. Beiträge zur Sexualforschung 33. Stuttgart 1965.
- Nau, E.:* Die Persönlichkeit des jugendlichen Zeugen. In: F. G. v. Stockert: Das sexuell gefährdete Kind. Beiträge zur Sexualforschung 33. Stuttgart 1965.
- Pförtner, S.:* Das Sittlichkeitsempfinden in theologischer Sicht. In: Das sexuell gefährdete Kind. Beiträge zur Sexualforschung 33. Stuttgart 1965.
- Rothschild, B.:* Pädophilieforschung und politisches Handeln. In: Betrifft: Erziehung 6 (4), 1973.
- Schönfelder, Th.:* Die Rolle des Mädchens bei Sexualdelikten. Stuttgart 1968.
- Schomerus, D. H.:* Der Pädophile und sein Opfer in theologischer Sicht. In: Das sexuell gefährdete Kind. Beiträge zur Sexualforschung 33. Stuttgart 1965.
- Schorsch, E.:* Sexualstraftäter. Stuttgart 1971.
- Schorsch, E.:* Liberalität reicht nicht. In: Betrifft: Erziehung 6 (4), 1973.
- Schorsch, E.:* Sexuelle Deviationen und Krankheit. In: V. Sigusch (ed.): Ergebnisse zur Sexualmedizin. Köln 1972².
- Seelmann, K.:* Kind, Sexualität und Erziehung. München 1964⁵. (Opvoeding tot seksuele volwassenheid. Haarlem 1957.)
- Sigusch, V. (ed.):* Ergebnisse zur Sexualmedizin. Köln 1973².
- Stockert, F. G. v. (ed.):* Das sexuell gefährdete Kind. Beiträge zur Sexualforschung 33. Stuttgart 1965.
- Stockert, F. G. v. (ed.):* Die Pädophilie und ihre strafrechtliche Problematik. Beiträge zur Sexualforschung 34. Stuttgart 1965.
- Stumpel, F.:* Zur Persönlichkeit des Pädophilen. In: Die Pädophilie und ihre strafrechtliche Problematik. Beiträge zur Sexualforschung 34. Stuttgart 1965.
- Wallis, H.:* Die Behandlung der kindlichen und jugendlichen Opfer von Sittlichkeitsstraftaten. In: Das sexuell gefährdete Kind. Bei-

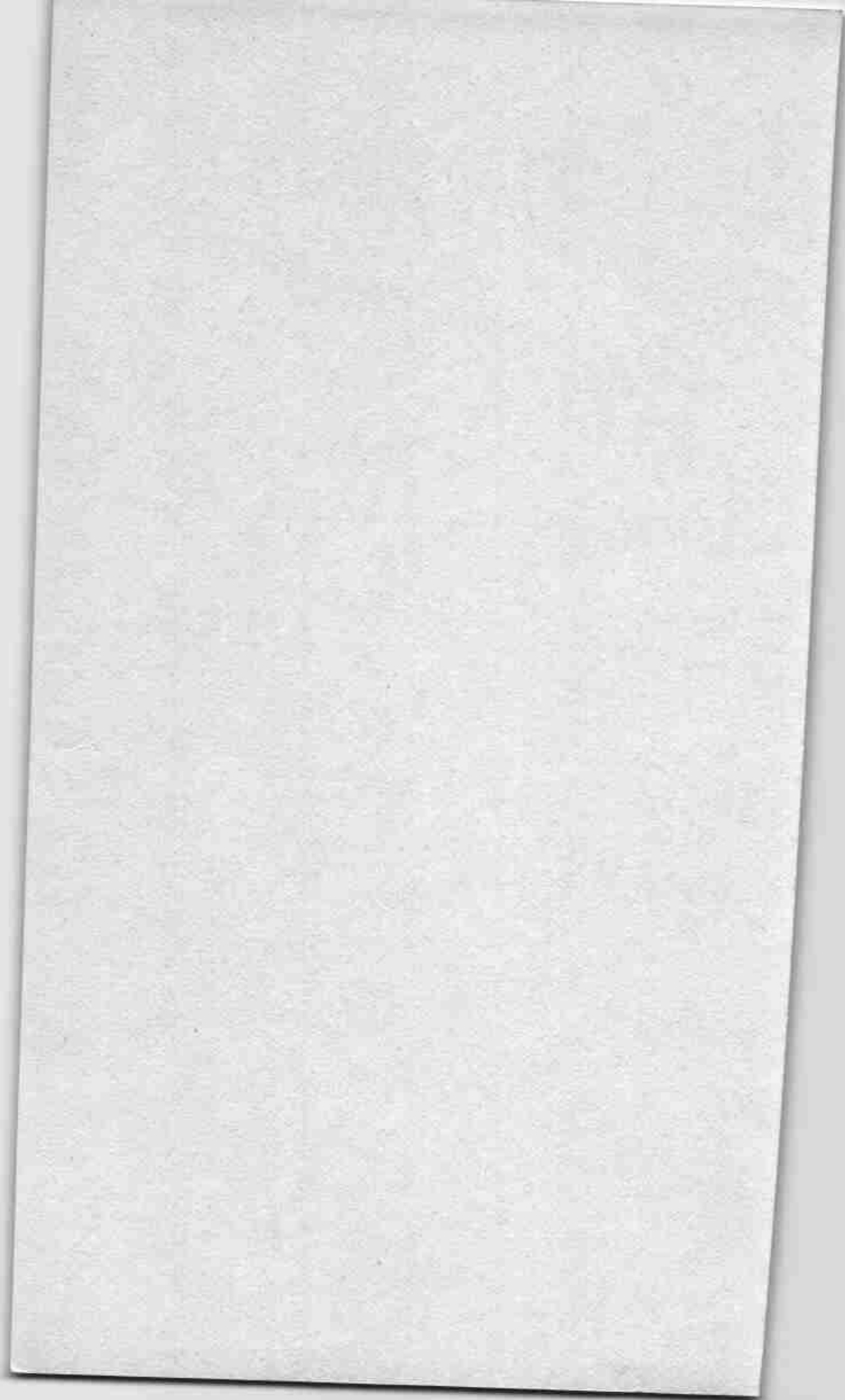
träge zur Sexualforschung 33. Stuttgart 1965
Wyss, R.: Unzucht mit Kindern. Berlin-Heidelberg 1967.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

NEDERLANDSE LITERATUUR

- Bernard, F. / E. Brongersma / I. Haagsma / W. J. Sengers / P. van Eeten: Sex met kinderen. 's-Gravenhage 1972*
Brongersma, E.: Sex en straf. 's-Gravenhage 1970
Brongersma, E.: De hervorming van de zedelijkheidswetgeving. Intermediair Jrg. 10 (41), 1974
Brongersma, E.: Over pedofielen en 'kinderlokkers'. Intermediair Jrg. 11 (18, 20 en 21), 1975
Brunoz, O.: Pedofilie. Amsterdam 1960
Rouweler-Wuts, Loes: Werkelijkheid en mogelijkheid van hulpverlening aan pedofielen. Doktoraal-skripsie Kath. Universiteit Nijmegen 1975

Als er een vergrijp, om maar niet te zeggen een misdrijf, op seksueel gebied is, waarin in de pers van tijd tot tijd overmatig aandacht wordt besteed, is het wel de 'ontucht met kinderen'. Wetenschappelijk verantwoorde publikaties over het verschijnsel pedofilie zijn tot nog toe evenwel maar spaarzaam.

Seksueel contact tussen volwassenen en kinderen voorziet dan ook in een behoefte.

In deze studie over pedofilie proberen Dagmar Potrykus en Manfred Wöbcke een genuanceerd beeld te geven van de pedofiele volwassene, het betrokken kind, hun plaats in de maatschappij en van de omstreden kwestie der gevolgen. Tot nu toe bestond er geen enkel werk dat, uitgaande van de nieuwste onderzoekresultaten, aandacht aan alle aspecten van pedofilie schenkt; de meeste verhandelingen over deze problematiek beperken zich tot deelaspecten, bijv. tot de persoonlijkheid van de dader of tot het kind, hoewel een veelomvattende kennis van de situatie van kind en volwassene juist van belang is met het oog op de juridische draagwijdte van deze vorm van seksueel gedrag. Daarnaast wordt de publieke opinie ten aanzien van pedofilie (ontucht met kinderen) aan een kritische beschouwing onderworpen, aangezien de pedofiel en zijn zogenaamde slachtoffer er in belangrijke mate door worden beïnvloed. Ook de vraag in hoeverre de 'openbare mening' juist blijkt te zijn of in welke mate zij herzien dient te worden, komt aan de orde.

DAGMAR POTRYKUS studeerde aan de Pedagogische Hogeschool van Nedersaksen en is thans werkzaam als lerares. MANFRED WÖBCKE is wetenschappelijk medewerker psychologie aan de Pedagogische Hogeschool van Nedersaksen. Over de situatie in Nederland werd een aanvullend hoofdstuk geschreven door DR. E. BRONGERSMA.

ISBN 90 246 4181 0

Bosch & Keuning N.V., Baarn
N.V. De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen